

**TÜRKİYE’DE SON DÖNEM (2000 – 2018) SİYASET DİLİNDE
HALK BİLGİSİ UNSURLARI**

Mehmet GÖKDOĞAN

**Ekim 2019
DENİZLİ**

TÜRKİYE’DE SON DÖNEM (2000 – 2018) SİYASET DİLİNDE HALK BİLGİSİ UNSURLARI

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Halkbilimi Bilim Dalı**

Mehmet GÖKDOĞAN

Danışman: Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

**Ekim 2019
DENİZLİ**

DENİZLİ
Ekim 2019
YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Halkbilimi Bilim Dalı öğrencisi Mehmet GÖKDOĞAN tarafından Prof. Dr. Mustafa ARSLAN yönetiminde hazırlanan "TÜRKİYE'DE SON DÖNEM (2000 – 2018) SİYASET DİLİNDE HALK BİLGİSİ UNSURLARI" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 04.10.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

Danışman

Prof. Dr. Halil Altay GÖDE

Jüri Başkanı

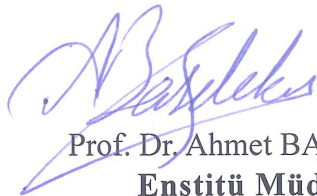

Doç. Dr. Mehmet Surur ÇELEPİ

Jüri Üyesi

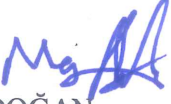
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 30.10
2019.. tarih ve 44/10 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet BARDAKCI

Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza:
Mehmet GÖKDOĞAN

ÖN SÖZ

Çağdaş demokrasinin geçerli olduğu ülkelerde yapılan seçimlerin rolü siyaset bilimi ve tarihsel açıdan önem arz eden bir konudur. Çalışmanın konusu Türkiye’de son dönem (2000 – 2018) Siyaset Dilinde Halk Bilgisi unsurları olarak belirlenmiştir. Yaptığımız araştırmada Türkiye’de, Türk Siyaset Dilinde Halk Bilgisi unsurlarıyla ilgili yapılmış müstakil bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada Türkiye’de son dönem (2000 – 2018) siyaset dilinde halk bilgisi unsurlarının işlevsel boyutu nedir? Sorusu yanıtlanmaya çalışılmıştır.

“Türkiye’de Son Dönem (2000 – 2018) Siyaset Dilinde Halk Bilgisi Unsurları” adlı bu çalışmamızda, 2000 yılından itibaren yapılan seçimler sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde grubu bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İyi Parti ve Halkların Demokratik Partisi liderlerinin konuşmalarında yer alan halk bilgisi unsurları ele alınmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, dil ile ilgili bilgiler verip, kavramsal ve kuramsal bağlamda siyaset dilini incelendi ve Halkbilimi, siyaset dili ve iletişim ilişkisi tespit edilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İyi Parti ve Halkların Demokratik Partisi liderlerinin konuşmalarında yer alan halk bilgisi unsurları yüz altmış iki (162) konuşma metninde tespit edilip, yorumlanmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde Türkiye’de son dönem (2000 – 2018) siyaset dilinde halk bilgisi unsurlarının işlevsel boyutu incelenmiştir.

Çalışmamızın sonunda sonuç bölümü ve yararlandığımız kaynaklar bulunmaktadır. Bu çalışmada, ayrıca Halkbilimi alanı ile Siyaset Bilimi alanı arasında disiplinler arası bir çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlar ele alınmıştır.

Tez çalışmalarım sırasında beni yönlendirip yol gösteren saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Mustafa ARSLAN’a ve her daim bilgilerinden yararlandığım değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Surur ÇELEPİ’ye ve her zaman yanımda olup desteğini esirgemeyen eşim Ayşe GÖKDOĞAN’a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez çalışmalarım sırasında aramıza katılan kızım Umay’a bu tezi armağan ediyorum.

Mehmet GÖKDOĞAN

ÖZET

TÜRKİYE’DE SON DÖNEM (2000 – 2018) SİYASET DİLİNDE HALK BİLGİSİ UNSURLARI

GÖKDOĞAN, Mehmet

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Halkbilimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

Ekim 2019, VI+128 Sayfa

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan “Türkiye’de Son dönem (2000 – 2018)Siyaset Dilinde Halk Bilgisi Unsurları” isimli çalışmamızda amaç; halk bilgisi unsurlarından hareketle Türkiye’de son dönem (2000 – 2018) siyaset dilinde halk bilgisi unsurlarının yerini, işlevini ve Türk Siyasetinin halk bilgisi unsurlarına bakışını belirlemektir.

Bu temel amaçlar doğrultusunda şu sorular yanıtlanacaktır:

1. Gündelik yaşamın pek çok aşamasında başvurulanan halk bilgisi unsurlarının son dönem (2000 – 2018) Türk Siyaset Dilindeki yeri nedir?
2. Halk bilgisi unsurlarının Türk Siyaset dilinde kullanım alanları nelerdir?
3. Halk bilgisi unsurları Türk Siyaset dilinde hangi amaçlarla kullanılmaktadır?
4. Türk Siyaset dilinde Halk bilgisi unsurları kullanımının işlevsel boyutları nelerdir?

Bu sorular ekseninde son dönem (2000 – 2018) Türk Siyaset Dilinde halk bilgisi unsurlarının Siyaset kültüründeki yeri ve işlevi Bağlam Merkezli Halkbilimi Kuramlarından olan İşlevsel Halkbilimi Kuramı çerçevesinde ele alınıp analiz edilecektir.

Bu çalışmanın amacı, son dönem Türk siyaset dilinde halk bilgisinin hangi malzemelerini nasıl kullanıldığını, halk bilimi ürünleri hakkındaki düşüncelerini ve bu ürünlere bakışlarını ortaya koyabilmektir. Çalışmamız aynı zamanda Siyaset Bilimi içerisinde halk bilimi unsurlarının nasıl kullanılabileceğini ortaya koyması açısından da önem taşımaktadır.

Çalışmamız, ön söz dışında üç bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Halk Bilgisi Unsurları, Siyaset Dili, Siyasetçi, İşlevsel Kuram

ABSTRACT

LAST PERIOD IN TURKEY (2000- 2018) THE ELEMENTS OF FOLKLORE IN POLITICAL LANGUAGE

GÖKDOĞAN, Mehmet

Master's Thesis

Department of Turkish Language and Literature

Department of Folklore

Thesis advisor Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

October 2019, VI+128 Pages

The aim of our study titled "Recently in Turkey (2000-2018) the elements of folklore in political language" and prepared as master's thesis is; the last period in Turkey (2000-2018) based on the elements of public knowledge ,is to determine the place, function and view of the elements of folklore in the language of politics.

For these basic purposes, the following questions will be answered:

1. What is the place of the elements of Folklore in many periods of daily life in Turkish Politics language?
2. What are the areas of use of Folklore in Turkish Politics language?
3. For what purposes are the elements of Folklore used in Turkish Politics language?
4. What are the functional dimensions of the usage of Folklore elements in Turkish Political Language?

In the context of these questions, the place and function of the elements of folklore in Turkish political language in the last period (2000 - 2018) will be discussed and analyzed within the context of Functional Folklore Theory which is one of the Context-based Folklore Theories.

The aim of this study is to reveal what materials of folklore are used in the Turkish politics language, how they are used, their thoughts on folklore products and their views on these products. Our study is also important in terms of revealing how folklore elements can be used in Politics

Our study consists of three chapters, results and bibliography except for the preface.

Keywords: Folklore, Elements of Folklore, Political Language, Politician, Functional Folklore Theory

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL BAĞLAMDA SİYASET DİLİ

1.1. Dil	4
1.1.1. Siyaset Dili	8
1.1.2. Siyaset Dilinin Dilbilimsel Özellikleri	12
1.2. Söylem.....	17
1.3. Anlam Analizi	21
1.4. Halkbilimi ve Siyaset Biliminin İletişimdeki Rolü	22

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SON DÖNEM (2000 - 2018) SİYASET DİLİNDE HALK BİLGİSİ UNSURLARI

2.1. Sözlü Anlatımlar ve Gelenekler	26
2.1.1. Türkü	27
2.1.2. Ağıt.....	28
2.1.3. Atasözleri ve Deyimler	29
2.1.4. Alkışlar ve Kargışlar	34
2.1.5. Lakaplar.....	37
2.1.6. Destanlar	38
2.1.7. Masallar.....	41
2.1.8. Efsaneler.....	43
2.1.9. Halk Hikâyeleri	43
2.1.10. Fıkra	46
2.1.11. Tarihî, Edebî ve Felsefî Şahsiyetler	48
2.1.12. Türk Kültürüne Ait Çeşitli Motifler	56
2.1.12.1. At Motifi.....	56
2.1.12.2. Çadır Motifi.....	57
2.1.12.3. Dağ Motifi	58
2.1.12.4. Formel Sayılar Motifi	59

2.1.12.5. Kadın Motifi	61
2.1.12.6. Kurt Motifi	63
2.2. Gösteri Sanatları	65
2.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler	66
2.3.1. Geçiş Dönemi Uygulamaları	66
2.3.1.1. Doğum	67
2.3.1.2. Sünnet	68
2.3.1.3. Askerlik	68
2.3.1.4. Evlilik	71
2.3.1.5. Ölüm	71
2.3.2. Kutlamalar, Törenler ve Bayramlar	72
2.3.2.1. Dini Bayramlar	73
2.3.2.2. Milli Bayramlar	75
2.3.2.3. Nevruz	77
2.3.2.4. Törenler	78
2.4. Doğa ve Evren ile İlgili Bilgi ve Uygulamalar	80
2.4.1. Tanrı İnancı	81
2.4.2. İduklar	86
2.4.3. Halk Felsefesi	87
2.4.4. Halk Mutfağı	95
2.4.4.1. Konuk Ağırlama	96
2.4.5. Türbeler ve Menkıbeleri	98
2.4.6. Halk Mimarisi	99
2.4.7. Töre ve Töre Düzeni	99
2.4.8. Halk Hekimliği	103
2.5. El Sanatları Geleneği	105
2.5.1. El Sanatları	105
2.5.2. Giyim, Kuşam ve Süslenme	105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SON DÖNEM (2000 – 2018) SİYASET DİLİNDE HALK BİLGİSİ UNSURLARININ İŞLEVSEL BOYUTU

SONUÇ	111
KAYNAKLAR	115

KISALTMALAR

Age	Adı geçen eser
Agm	Adı geçen makale
Bkz	Bakınız
DEÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi
DTCF	Dil, Tarih ve Coğrafiya Fakültesi
TDK	Türk Dil Kurumu
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
HDP	Halkların Demokratik Partisi

GİRİŞ

I. Araştırmanın Konusu ve Alanı

Kültür, insanlara yaşadıkları toplum içerisinde varlığına ait bir kimlik kazandıran değerlerin bütünüdür. İnsanlar doğumdan ölüme kadar olan yaşam sürecinde milletine ait kültürle eğitilip, o kültürle bütünleştirilmelidir. Kültürel eğitim belirli bir zaman kalıbına sığdırılmaksızın, insanın doğumundan başlayarak ölümüne kadar geçen süre zarfında verilmelidir. Milletler kendi kültür birikimi ile beslendiği sürece sağlıklı bireyler oluşturacaklardır.

Siyasi parti liderli yaptıkları konuşmaların temel amacı oy almak olduğu için, konuşmalarını belirledikleri hedef kitleye yönelik olarak seçmektedirler. Hepsinin temel hedefi oy oranını almak ve iktidar olmaktır. Bu çerçevede halk bilgisi unsurlarının kullanımı ve yerine getirdiği işlevi siyasi liderler için önemli bir unsurdur.

Bu çalışmada genel olarak ortaya konulmaya çalışılan durum, halk bilgisi unsurlarının Türkiye’de son dönem (2000 – 2018) siyaset dilinde hangi ölçülerde yer aldığı, kullanılış şekilleri ve ortaya çıkan sonuçlarıdır. Burada kültür unsurlarının yerinde kullanılmasının anlatılara kattığı zenginliğin halk bilimi ve siyaset bilimi açısından önemi ve disiplinler arası malzeme alışverişinin ortaya koyduğu sonuçlar değerlendirilmiştir.

Millî kültür, bir milletin geçmişini geleceğine bağlayan ve onu yaşatan en önemli unsurdur. Bir milletin fertleri, kendi kültürünün içinde doğar, büyür ve hayatını o kültürün kurallarıyla düzenler. Dolayısıyla siyasetçiler de, ister istemez yaşadıkları kültür ile hemhâl olacaktır. Bu çalışmada ortaya konulmaya çalışılacak olan problem, yeni yüzyıl Türk siyaset dilinde halk bilgisi unsurların ne şekilde ve hangi biçimler içerisinde kullanıldığı ve geçmişten geleceğe doğru aktarımındaki boyutudur.

Son yıllarda uluslararası gündeme yerleşen ve UNESCO tarafından "Somut Olmayan Kültürel Miras" adıyla kültür unsurlarının kayıt altına alınarak aktarılmasını öngören girişimler, küreselleşme karşısında atılacak adımlardan biri görülmektedir. Bu bağlamda gündelik kullanımlar çerçevesinde kitlesel iletişimin gerçekleştiği alanlardan biri olan siyaset dilinde de halk bilgisi unsurlarının kullanımını ele almak ve sorgulamak gerekli olmaktadır. Dolayısıyla siyasetçilerin kullandıkları halk bilgisi unsurları somut olmayan kültürel miras başlıkları dikkate alınarak belirlenecek ve incelenecektir.

II. Araştırmanın Amacı

Siyasi liderler, alanlarda seçmenlerin ilgisini çekebilmek, etki altına alabilmek ve yönlendirebilmek için birçok yola başvurmuşlardır. Sohbet dilinden giyim kuşama kadar liderlerin birçok tavır ve davranışları halkın gözünde olumlu ya da olumsuz bir etkiye sahip olmuştur.

Halk bilgisi unsurlarının kullanımı ve halkın üzerinde oluşturduğu etkinin incelenmesi Halkbiliminin gerek Sosyoloji Bilimi gerekse Siyaset Bilimi ile arasındaki disiplinler arası ilişki açısından gereklidir. Siyasetçilerin halk bilgisi unsurları nerede ne kadar kullandığı, bu unsurları kullanırken neleri hedeflediği, hedeflerine ne derece ulaştığı, halk bilgisi unsurlarının siyaset dilindeki önemi incelenecektir. Bu çalışmayla siyasi liderlerin halk bilgisi unsurlarını kullanma alanı ve kullanımlarının halk üzerindeki etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

III. Alan ve Veri Kaynakları

Çalışmamızda literatür çalışması yapılarak konunun kuramsal zemini oluşturulacaktır. Görsel ve yazılı medya üzerinden araştırma yapılacak olup, Siyaset dili ve iletişim üzerine yayımlanmış olan makaleler, tezler incelenecektir. Bu araştırmada son dönem (2000 – 2018) yılları arasında Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Halkların Demokratik Partisi’nin liderleri temel alınmıştır. Siyasi parti liderleri liderlik yaptıkları partinin görüşünü savunan, parti meclisinin düşüncelerini yansıtan, partilerin beyannamelerini özümseyen kişilerdir.

IV. Araştırmanın Yöntemi

William Bascom’un ve İlhan Başgöz’ün folklorun işlevleri ile ilgili görüşlerinden hareketle siyaset dilinde kullanılan halk bilgisi unsurlarının “hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme işlevi”, “değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme işlevi”, “eğitim ve kültürün gelecek kuşaklara aktararak gelecek kuşakların eğitilmesi işlevi”, toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için kaçıp kurtulma mekanizması”, “sosyal motivasyon” ve “protesto işlevi” işlevleri üzerinde durulacak, siyaset dilinde kullanılan halk bilgisi unsurları, halk biliminin işlevsel çözümleme modeline göre değerlendirilecektir.

Çalışmada yazılı ve görsel medyada konuşma, hitabet metinleri derlenmiş, konuşma metinlerinde yer alan halk bilgisi unsurları unsurların bulunduğu kısımlar belirlenerek, tespit edilen unsurların kültürel bağlamı hakkında bilgi verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL BAĞLAMDA SİYASET DİLİ

1.1. Dil

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan temel kurucu bir ögedir. İnsan kendi dilinin içine doğar ve böylece kendi varlık alanını, kültür dairesini oluşturur. Dil, kişinin varlık alanının, kültür dairesinin ses, yazı ve beden diline dönüşmüş halidir. Her millet ve milleti oluştursan bireyler, kendi dil kozmosunda kimlik kazanmaktadır. Bu açıdan dil, geçmişten gelen değerlerin, düşünce ve psikolojinin, birey ve toplumun bir ifadesidir. Dil aynı zamanda ulus ve millet kavramlarının da oluşmasını sağlayan başlıca kurucu ögedir.

Muharrem Ergin'in dil konusundaki görüşleri şöyledir: *“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir. O doğal bir vasıta. Vasıta vazifesi görür, fakat doğal bir varlığı vardır. Dil bu bakımdan canlı bir vasıtaya benzer. Meselâ at da bir vasıta, otomobil de bir vasıta. Fakat insan otomobile istediği şekilde hükmedebilir, at karşısında ise ancak onun tabiatına uygun hareket etmek zorundadır. Otomobile istediği şekli verir, onun biçimini istediği şekle sokar, onu istediği gibi kullanır, isterse uçuruma sevk edebilir. Fakat atın biçimini değiştiremez, onu istediği gibi kullanamaz, istediği yere sevk edemez. Başını kesseniz ata korktuğu yerde adım attıramazsınız. İşte dilin vasıtalığı da böyle bir vasıtalıktır, atın vasıtalığı gibidir. Anlaşmayı sağlamak bakımından bir vasıta gibi iş görür, fakat tabii bir varlığa sahiptir.”¹*

Dil, insanlara özgü bir kavramdır ve insanları diğer canlılardan ayıran da onun bu yönüdür. İnsan dışındaki canlıların da kendilerine has bir iletişim sistemleri vardır. Yunus balığı, arı, papağan gibi hayvanların çıkardıkları seslerle iletişim kurdukları bugün bilim adamlarınca kanıtlanmış bulunmaktadır. Yunus balığının yüze yakın ses çıkarabildiği ve bu sesler sayesinde anlaştığı bilinmektedir. Ayrıca papağana bazı kelimeler ezberletilebilmektedir. Ne var ki papağanlar yalnızca ezberletilen kelimeleri söyleyebilir,

¹ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1986, s. 3

onları farklı durumlarda değişik biçimlerde bir araya getirip kullanamazlar. Yunus balıkları da çıkardıkları seslerle anlaşıp bile bu sesler, bir dile ait kelimeler değildir.²

Hayvanları ve diğer canlıları insanlardan ayıran en büyük özellik, dilde gizlidir. Şüphesiz dil, insanların birbirleriyle iletişime geçmesinde aracı rolü üstlenmektir. İnsanoğlu dil denen vasıtayı ilk önce başkalarıyla ilişki kurmak için kullanmıştır. Ne var ki dil, zaman içinde gelişmiş ve insanlığın en yüce kültür hazinesi seviyesine çıkmıştır. Dilin başlangıçta duygu ve düşünceleri aktarmak, haber vermek, istekleri duyurmak gibi günlük amaçlarla kullanıldığı dönemler artık geride kalmıştır. Artık insanoğlu dil sayesinde medeniyetler kurarak bilim ve teknolojiye, sanatta vs. çok ileri seviyelere ulaşmıştır. Bu bağlamda dili basit bir vasıta olarak görmek doğru değildir. Dil, insanı diğer canlılardan ayıran, üstün kılan bir değerdir. İnsanları, çok güçlü duygu ve düşüncelerle birbirine bağlayarak toplum hâline getiren de dildir. Dilin öyle bir gücü, öyle bir etkisi vardır ki bunu hayatın her safhasında hissetmek mümkündür. Örneğin kültür şemsiyesinin altında bulunan toplum, din, edebiyat, tarih, bilim vb. her şey dil denen hazinenin mührünü üzerinde taşır.³ İnsan her nereye giderse gitsin, her nerede çalışırsa çalışsın dilsiz yapamaz. İnsanı, dil denen vasıta gideceği yere ulaştırır. Toplum hayatında iletişimin yegâne aracı dildir.

Konfüçyüs'e sormuşlar: *"Size bir ülkeyi yönetme görevi verilseydi yapacağınız ilk iş ne olurdu?"* Büyük filozof, şöyle cevap vermiş: *"Hiç kuşkusuz, dili gözden geçirmekle işe başladım."*⁴ Dil kusurlu olursa, sözcükler düşünceyi iyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılmaz ise, yapılması gereken sorumluluklar doğru yapılamaz. Sorumluluklar gereği gibi yapılmazsa, töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulur ise, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını bilmez. İşte bunun içindir ki dil, çok önemlidir. Dilin işlevi, insanların duygu, düşünce ve isteklerini anlatmalarını sağlamaktan ibaret değildir. Dilin, aktarım, yani taşıyıcılık rolü de bulunmaktadır.

Doğan her çocuk, kendisini bir birikim hazinesinin içinde bulduğundan toplumun birikimleriyle şekillenmektedir. Çocukların, yani insanların şekillenmesini sağlayan bu

² Nermi Uygur, *Dilin Gücü*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008, s. 93

³ N. Uygur, *age*, s. 7

⁴ http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/170566/Guzel_Turkcem__Tatli_Dilim.html

birikimlerin gelecek kuşaklara aktarılması dil ile gerçekleşmektedir. Sanat eseri, çeşitli törenler, eşyalar vb. dil yardımıyla yeni nesillere ulaştırılabilmektedir.⁵

Toplumların yüzyıllar öncesine dayanan kültürel birikimlerinin bugüne ulaşabilmesinde en etkin rolü dil üstlenmektedir. Bugün kütüphanelerimizde çeşit çeşit kitapları, müzelerde hat sanatının nadide örneklerini görebiliyorsak bu, dil sayesinde. Dil olmasaydı, çömlekçilik, semercilik, halıcılık, kilimcilik gibi geleneksel zanaatların günümüze kadar gelmesi, bu zanaatların ustalarının bilgi ve deneyimlerini çıraklarına aktarmaları mümkün olmayacaktı.

Osmanlı mutfağına ait yemeklerin, bir hünkârbeğendinin şimdilerde de sofralarımızı süslüyor olmasında dilin katkısını göz ardı edemeyiz. Her toplum kendi hayatını, hayata bakışını, sanat zevkini vb. dili yardımıyla aktarıyorsa bunların hepsi doğal olarak dile de yansır. Bir toplumun hayat tarzı, gelenek ve görenekleri, hayat felsefesi, bilim, teknik ve sanata katkıları gibi birçok özelliği o toplumun dilinde kendini gösterir. Bu bağlamda yüzyıllar sonra bir bilim adamının Türklerle ilgili bir araştırma yapması gerektiğini varsayalım. Milletimiz hakkında hiçbir bilgisi olmayan bu araştırmacı, ilk önce dilimizi öğrenerek Türkçeyi incelese ülkemiz ve insanımızla ilgili birçok bilgiye ulaşabilir.⁶ Dolayısıyla bir toplumun dilini inceleyerek onun kültürü hakkında bilgi edinme imkânı vardır. İnsan, dil, kültür, birbirinden ayrılmaz parçalardır. İnsanın olduğu yerde dil, dilin olduğu yerde insan vardır. Bunun sonucunda da insan, dilini kullanarak kültürünü oluşturur. Oluşturduğu kültür değerlerini dil yardımıyla ortaya koyar, kayıt altına alır. İnsan yoksa dil ve kültür de yoktur. İnsan varsa onun dili, dili sayesinde oluşturduğu ve gelecek kuşaklara aktardığı kültürü vardır. Üstelik bir toplumun dilinin güçlü olması, kültürünün zengin olmasıyla ilgilidir. Kültürü sık bir toplumun dilinin zengin olduğunu, dünya ölçeğinde söz sahibi olduğunu söylemek mümkün değildir. Bugün bulunduğumuz zaman diliminden ve geldiğimiz noktadan geçmişe baktığımızda insanoğlunun, yüzyıllar öncesine ait her türlü kültür değerlerini dil yardımıyla geçmişten günümüze ulaştırdığını görmekteyiz.

Dil, yalnız insan hayatında değil toplum hayatında da çok önemli bir yere sahiptir. İngiliz devlet adamı William Churchill, “*Bana sorsalar: ‘Shakespeare’den mi, yoksa*

⁵ Hayati Develi, *Dil Doktoru*, Kesit Yayınları, İstanbul 2006, s. 25

⁶ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s. 13

Britanya'ya bağlı adalardan birinden mi vazgeçersin? Adadan vazgeçerim.” Diyor. Burada vurgulanan dil ve kültürdür.⁷ Bu örnek, dilin toplum hayatında ne denli önemli olduğunu ortaya koyması bakımından ayrı bir değere sahiptir.

Sağlıklı ve etkili bir iletişim için açık ve anlaşılır bir dil kullanmak, güven verici ve içten olmak, doğal ve canlı olmak, ölçülü olmak, dilini iyi bilmek ve konuşmak, karşı tarafın ilgi ve algı düzeyini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için yapılması gerekenlerin başında açık ve anlaşılır bir dil kullanmak gelmektedir. Düşüncelerini kapalı ve anlaşılması zor bir dille aktaran kişinin düzgün bir iletişim kurması zordur. Duygu ve düşünceler, karşı tarafın anlayabileceği şekilde açık bir dille aktarılırsa iletişim başarıya ulaşmış sayılır.

İletişimde aktarıcı durumundaki kişinin tavır ve davranışları, konuşması son derece önemlidir. İletişim kurulan kişi ya da kişilere güven vermek gerekir. Bunun yanında içtenlik de insanların iletişimde aradığı kriterlerdendir. Konuşurken karşısındaki kişilere güven vermeyen, samimi olmayan biri asla sağlıklı bir iletişim kuramaz.

Etkili bir iletişimde yapmacıklıktan kaçınmak gerekir. Konuşan kişinin doğal tavırlar sergilemediğini gören ya da hisseden insanlar, çok geçmeden onunla aralarına bir duvar örerler. Bunun yanında iletişim kuran kişinin canlı olması, heyecanını diri tutması gerekir. Aksi takdirde insanlar bu iletişim sırasında sıkılabilir. Bu durumda iletişim esnasında jest ve mimiklerden yararlanılabilir. Ancak bunlarında belli bir düzeyde kalması gerekir. Jest ve mimiklere fazla başvurulursa bu durumda doğallık kaybedilmiş olur ki bu da iletişime zarar verir.

Ölçülü olmak, iyi bir iletişimde olması gereken özelliklerdendir. Sözü söyleyen kişi, kendisini bağlayacak kesin ifadelerden, rencide edici sözlerden vs. kaçınmalıdır. İletişim, kişisel boyuttan olabildiğince uzaklaştırılmalıdır. Bunun yanında kesin ifadeler yerine, “Böyle olduğunu düşünüyoruz.”, “Bana öyle geliyor ki...”, “Bana kalırsa...” türünden ifadelerle yumuşak bir üslup yeğlenmelidir.⁸

İletişimin düzeyi, boyutu, gücü dille doğru orantılıdır. Doğru, düzgün, güzelve etkili kullanılan dil, başarılı bir iletişimin gerçekleşmesini sağlar. Bu bakımdan, kişilerin

⁷ İsa Kayaalp, *İletişim ve Dil*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2006, s. 57

⁸ Sedat Sever, “Dil ve İletişim (Etkili Yazılı ve Sözlü Anlatım)”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 31, S. 1, Ankara 1998, s. 58

kullandıkları dili iyi bilmesi gerekir. Dilini iyi bilen kişi, bunu güzel bir konuşmayla taçlandırmalıdır. Türkçe, zengin bir söz dağarcığına sahiptir; deyim ve atasözleri yönünden de bir o kadar zengindir. İletişimde bu deyimlerin de kullanılması gerekir. Bunun yanı sıra sözcüklerin doğru telaffuzu da çok önemlidir. Örneğin “kâğıt” sözcüğünün “kâğıt”, “kâr” sözcüğünün “kar”, “hakem” sözcüğünün “hâkem” biçiminde yanlış telaffuz edilmesi iletişimin gücünü zayıflatır.⁹

İletişimdeki hatalardan biri, karşı tarafın ilgi ve algı düzeyini, neyden hoşlanıp neyden hoşlanmadığını, eğitim düzeyini, söz dağarcığını vb. hesaba katmamaktır. Eğer kişi, iletişim kuracağı insanların ya da kitlenin eğitim ve kültür düzeyi, değerleri vs. hakkında az çok bilgi sahibi olur ve kullanacağı dili ona göre belirlerse başarıya ulaşır. Sonuç olarak iletişim, dil vasıtasıyla hayat bulmaktadır.

Dil olmaksızın sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi zordur. İnsanlar, şirketler, partiler vb. iletişime ihtiyaç duymaktadır. Örneğin bir insan, yaşadığı sorunu aktarmak için yakınındaki biriyle iletişim kurar. Şirketler, daha fazla ürün satabilmek, daha çok para kazanabilmek için müşteri kitlesiyle iletişime geçer. Ülkeyi yönetmeye talip olan siyasî partiler de çok oy alıp yönetime geçebilmek için halkla iletişim kurmak zorundadır. İletişime geçen insan, şirket ya da siyasî parti de olsa dili iyi kullanmak durumundadır. Çünkü iletişimin başarısının, dil denen mucize varlıkta gizli olduğu kanaatindeyiz.

1.1.1. Siyaset Dili

Siyaset sahnesinde yer alanların kullandığı dile “siyaset dili” ya da “siyasi dil” adı verilir. Tıbbın, sporun, çeşitli mesleklerin nasıl bir dili varsa siyasetin de dili vardır. Siyaset dili, yönetenlerle yönetilenler arasındaki iletişimi sağlar. Siyasilerin kullandığı bu dilin temelinde halkı ikna etmek vardır. Bu bakımdan siyaset dili; gücün, kaba kuvvetin yerine geçmesi bakımından son derece önemlidir.

Dil ve düşüncenin birlikteliği ideoloji ile desteklendiğinde bu birliktelik söylem haline gelir ve söylem siyasetin etkin gücünü oluşturur. Siyasetin bu etkin gücü ise medya aracılığıyla önemli bir mücadeleye dönüşebilmektedir. Siyaset dilinin medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşması, bir taraftan politize olmuş bireylerin varlığına işaret ederken diğer taraftan siyaset dilinin kitleler üzerinde etkileyici bir araç olarak kullanılmasına da

⁹ S. Sever, agm., s. 58

yol açmaktadır. Dil ve ideolojinin birlikteliği ile önem arz eden siyaset dili, hedef kitlenin tercihleri üzerinde etkili olabilmeyi amaçlamaktadır.¹⁰

Demokrasi ile yönetilen toplumlarda siyasetçilerin amacı, çok oy alıp yönetime geçmektir. Siyasetçilerin bu amaçlarına ulaşabilmeleri için güzel projeler hazırlamaları, halkın sorunlarına çözümler getirmeleri şarttır. Anadilini iyi bilen biri, anlatım sıkıntısı çekmez, duygu ve düşüncelerini karşısındaki insana ya da insanlara çok rahat bir şekilde dile getirebilir. Siyasiler, siyaset dilini kullanırken, yani toplumla iletişim kurarken yazıdan da konuşmadan da yararlanırlar, ama daha çok, söze dayalı bir dil kullanırlar. Yani mesajlarını topluma genellikle konuşarak aktarırlar. Fakat bu konuşmayı destekleyen unsurlar da vardır. Jest, mimik, sembol, giyim kuşam, renk seçimi vb. unsurlar da siyaset dilinin içinde varlığını sürdürür. Bunlar da siyaset dilini besleyen, güçlendiren unsurlardır. Bunların her biri, siyasilerin düşüncelerini, mesajlarını aktarmada bir görev üstlenir. Turgut Özal'ın iki elini havada birleştirmesi, halka "Sizinle beraberim, sizinle güç birliği içindeyim." mesajını veren bir jesttir. MHP liderlerinin elleriyle yaptıkları kurt işaretinde milliyetçiliğe vurgu vardır. Recep Tayyip Erdoğan'ın sağ elini kalbine götürmesi topluma yönelik "Kalbimdesiniz, sizi seviyorum." Mesajıdır. CHP'nin genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, iki elini ya da sağ elini havaya kaldırarak topluluğa selam vermektedir. Selam, iletişimi başlatan, kitlelerle diyaloga girmeyi sağlayan önemli bir kavramdır. Siyasetçilerin giydikleri kıyafetlerin rengi de bir tercihi belirtir. Siyasiler, sıklıkla siyah ya da lacivert takım elbise giyerler, bu renkler ciddiyeti ifade eder. Beyaz gömlek, manevi olarak temizlik, saflık; mavi gömlek özgürlük, sonsuzluk vb. anlamları karşılar. Bu renkler aynı zamanda insanlara huzur ve güven veren özellikler de taşımaktadır. Siyasetçilerin başarısını dil, çok büyük oranda etkilemektedir. Bir siyasî parti çok güzel projeler hazırlamış olabilir, ancak bunu topluma iyi anlatamamışsa, yani dili başarıyla kullanamamışsa sonuç başarısızlık olacaktır. Bunun tersi de olabilir; devleti iyi yönetecek kadrodan ve birikimden yoksun bir siyasî parti, dili güzel kullanarak bir başarı yakalayabilir. Ancak bu durumu fark edecek olan halk, ilk seçimlerde hesabı görecektir. Bu da gösteriyor ki siyasetçilerde, onların kullanacağı dilde aranan birtakım özellikler vardır. Bu özellikleri şöyle sayabiliriz:

¹⁰ Durgun Bayraktar, Haluk Yaman, "İdeoloji, Dil ve Sembol Bağlamında Medya ve Siyaset". *Akademik Hassasiyetler 4* (2017): 39-51

Siyasetçilerde aranan kriterlerin başında samimiyet gelir. Toplum, karşısında konuşan bir siyasetçinin söylediklerinde samimi olup olmadığını çok vakit geçmeden anlar. Kalıcı başarılar yakalamak isteyen siyasetçi, ister konuşma dilini ister yazı dilini kullansın, samimi olmalıdır. Çünkü siyasetçinin sözlerinde samimi olmaması, halkın aldatılması anlamına gelmektedir. Aldatılma duygusu toplumda çok büyük yaralar açabilir. Toplum bu yaralarını da genellikle seçimden seçime sarar. Dolayısıyla doğruyu konuşmayan, söylediklerinde samimi olmayan politikacıların siyaset sahnesinde uzun soluklu olması mümkün değildir. Siyaset arenasında geçer akçe, güzel ve etkili konuşmadır. Başarılması güç işlere imza atan bir siyasetçi ya da siyasî parti, bunu halka güzel ve etkileyici bir şekilde aktaramıyorsa amacına ulaşmış sayılmaz. Bunun olumsuz yansımalarını seçimlerde mutlaka görecektir. Çok güzel işlere imza atsa da konuşma yeteneği zayıf bir siyasetçi toplumun nazarında hak ettiği değere ulaşamamaktadır. Dost meclislerindeki sohbetlere kulak verildiğinde böyle bir siyasetçi için “Aman canım, iki lafı bir araya getiremiyor.” türünden sözlerin söylendiği işitilecektir. Halkın siyasetçiden beklentisi, akıcı bir konuşmadır. Yani hitabeti güçlü olan, toplum katında her zaman bir adım öndedir. Güzel ve etkili konuşmak, siyasette, özellikle liderlerde olması gereken temel niteliklerden biridir. Bu da gösteriyor ki siyaset sahnesinde dil, hitabet sanatına dönüşmektedir. Politikacıların ne konuştuğu kadar nasıl konuştuğu da önem kazanmaktadır. Konuşmacının kullandığı dil, kitlelere ulaşmada, sonuç almada büyük rol oynamaktadır. Buna göre yapılan konuşma, siyasetçiyi ya çok iyi bir konuma getirecek ya da siyaset sahnesinden silinme noktasına götürecektir.

Siyaset, zekâ işidir. Gerekli zekâ düzeyinden yoksun kişilerin devleti yönetmeleri de pek mümkün değildir. Siyasetçiler için zekâ, bir katma değerdir. Fakat bu katma değeri, daha da yukarılara çıkaran bir özellik vardır ki bu, hazırcevaplıktır. Hazırcevap olmak, tartışmaların eksik olmadığı siyaset ortamında birçok sıkıntıyı tatlıya bağlayıverir. Eğer siyasetçi hazırcevapsa birçok eleştirinin, kendisine yöneltilen birçok zor sorunun içinden kolayca çıkabilir. Örneğin Süleyman Demirel,12 Mart muhtırasında fötr şapkasını alıp gittiği eleştirisine “Ne yapsaydım yani, şapkamı orada mı bıraksaydım?” cevabını vermiştir. Demirel’in bu hazır cevabı başka söze ihtiyaç bırakmamıştır. İşte böyle durumlarda yapılan zekâ dolu bir espriye da manzaraya uyan bir fıkra, en soğuk ortamları yumuşatabilir. Üstelik bu, siyasetçiyi hem farklı kılar, hem de onu halkın gözünde yükseltir.

Siyasetçi, mesleğini konuşarak icra eder. Gerek seçim dönemlerinde gerekse normal zamanlarda halkla sürekli iletişim hâlinindedir. Gelecekte parti olarak neler yapacaklarını, gerçekleştirdikleri icraatları TV’lerde, mitinglerde, toplantılarda vb. devamlı anlatırlar. Siyasetçilerin yakıtı konuşmadır denebilir. Ne var ki konuşmaya ihtiyacı olan, yalnız siyasîler değildir. Demokrasiyle yönetilen ülkelerde yönetilenler, yani halk da söz hakkına sahiptir. Siyasîlerin muhatabı olan toplumun da konuşmaya ihtiyacı vardır. Toplumu oluşturan fertler, siyasîleri yakaladıklarında onlarla konuşmak, onlara dertlerini sıkıntılarını anlatmak isterler. Kimi zaman da eleştirilerini ortaya koyarlar. Bu durumda siyasetçiler, kendilerini eleştiren insanlara cevap yetiştirmek yerine onları dinlemelidir. İnsanlar, siyasîlerle konuşurken seslerini yükseltebilir, eleştirilerinde kantarın topuzunu kaçırabilir. Böyle bir durumda siyasetçi, gereksiz tartışmalara girmeden insanları, toplumu dinlemelidir. Örneğin AKP’de etkin bir konumda olan Bülent Arınç’ın 22.09.2008 tarihinde AKP Turgutlu İlçe Kongresi’nde ona bir şeyler söylemek isteyen Manisalı çiftçiye âdeta azarlayarak susturmaya çalışması hiç de şık olmamıştır.¹¹ Siyasetçi, böyle durumlarda konuşmak yerine karşısındaki kişiyi sakince dinlemeyi tercih etmelidir. Çünkü böyle bir durumda konuşmak değil, dinlemek artı puan olarak siyasîlerin hanesine yazılacaktır.

Siyasîler, gerek yurt içinde gerekse yurt dışındaki temaslarında bazı olumsuz olaylar yaşayabilir, kritik konularla karşılaşabilirler. Bu olumsuz durumlar, onların karşısına planlı ya da plansız çıkabilir. Siyasîler, çok olumsuz bir durumla karşılaşsalar bile serinkanlılıklarını korumaya çalışmalıdır. Siyasetçiler, devleti ya da kendi partilerini, dolayısıyla kendilerine oy veren toplumu, toplulukları temsil etmektedir. Onların yanlış bir davranışı yurt dışında devletimizi, yurt içinde ise kendi partisini ve sevenlerini olumsuz etkileyecektir. Bu bakımdan siyasetçiler, “Öfkeyle kalkan zararlar oturur.” atasözünden hareketle, olaylar karşısında duygusal davranmamalı, serinkanlı hareket etmelidir.

Siyasetçiler, dil yardımıyla halkla iletişime geçtiklerine, amaçlarına ulaştıklarına göre ana dilini çok iyi öğrenmeli, çok iyi kullanmalı ve ona büyük değer vermelidirler. Siyasî liderlerin toplumun dil varlığına sırt çevirmeleri son derece yanlıştır. Toplumun dil varlığına sırtını dönen ya da dili iyi kullanmayan bir siyasetçinin devleti yönetmesi sıkıntılı bir hâl alır. Siyasetçiler dil sürçmeleri, yaptıkları gaflar vb. yönünden yazılı ve

¹¹<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bulent-arinc-ciftciyi-azarladi-9952065>

görsel basında yeri geldiğinde kıyasıya eleştirilir. Dilin, kitleleri derinden etkileyen bir gücü vardır. Bu gücün farkında olan liderler, dili çok iyi kullanmışlar, ondan sonuna kadar yararlanmışlardır. “Hep biliriz: kumandanlık sanatı -bir bakıma- el altındaki askerleri ölüme gönderme sanatıdır. Buyrukların aracılığı ile olur bu da. İyi dile getirilmiş bir buyrukla seve seve ölür bazı insanlar. Hannibal’ın, Napoleon’un, Atatürk’ün ağzında etkilenme gücünün doruğuna çıkar sözcükler. Atatürk’ün “Ordular!” diye bir seslenişi var ki, ordularca bir güce bürünüyor bu tek sözcük.”¹² Öyle ki bu dil, sadece insanların değil, ülkelerin bile kaderini değiştirebilmektedir.

Unutmamalıyız ki ülkemizde ciddi bir kültür ve dil siyaseti için ilk önce siyasilerin kültürlü olmaları, kültürün anlam ve önemini iyi kavramaları gerekir. Şiir, tiyatro, roman gibi bir sanat eserinin büyüleyici etkisini kendi ruhunda hissetmemiş bir insana kültürün etkileyici gücünü anlatmak neredeyse imkânsızdır.¹³ Kültürün anlamını ve değerini iyi bilen, kültürel donanımına sahip siyasetçiler, dil ve kültüre önemli katkılar sağlar. Bu bakımdan siyaset sahnesine atılmak isteyenlerin, siyasette aktif olarak yer alanların gerek kültür gerekse dil bakımından donanımlı olmaları gerekmektedir. Bu, hem dil açısından hem de siyasetçilerin başarıya ulaşmaları bakımından önemlidir.

1.1.2. Siyaset Dilinin Dilbilimsel Özellikleri

Siyaset dilinde genellikle gelecek zaman kipi kullanılır. Yönetime talip olan siyasiler, vaat dili diyebileceğimiz bir dil kullanırlar. Siyasîler sürekli, gelecekte yapmak istediklerinden, plan ve projelerinden söz ederler. Bu durumda siyasetçiler, “yapacağız, edeceğiz, kaldıracacağız...” gibi gelecek zaman kipiyle çekimlenmiş fiiller kullanırlar. Siyasetçiler, elbette geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman vb. kiplerini de tercih edebilir. Onlar durum tespiti yaparken ya da geçmişten bugüne olagelen bir durumu anlatırken bu kipleri kullanmaktadırlar. Ancak iktidara gelmek istediklerinden daha çok vaatlerini ortaya koydukları için gelecek zaman kipi, diğer kiplere göre ağırlık kazanmaktadır.

Siyaset dilinde eylemler kadar, özneler de önem kazanmaktadır. Politikacılar, konuşurlarken ya da bir yazı kaleme alırlarken kullanacakları özneleri iyi seçmek durumundadırlar. Siyaset dilinde genellikle “ben, biz...” kişi zamirleri, özne görevinde

¹² N. Uygur, *age.*, s. 23

¹³ İ. Kayaalp, *age.*, s. 159

kullanılmaktadır. Bunun yanında parti adları ya da “partimiz” kelimesi de özne olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendilerini halka anlatmak isteyen siyasetçiler, doğal olarak “ben, biz, partimiz...” öznelerini tercih etmektedir. “Partimiz” öznesi yerine doğrudan parti adlarının, “AKP, CHP...” kullanılması da sıkça başvurulan bir yöntemdir. Demokrasilerde çoğulculuk esastır. Dolayısıyla parti liderlerinin ya da parti mensuplarının dili kullanırken bu çoğulculuğu göz önünde bulundurarak “biz, partimiz” öznelerini tercih etmeleri toplumla iletişim açısından daha yararlı olacaktır. Bunun yanında siyaset dilinde sıkça kullanılan özneler arasında “o, onlar” kişi zamirleri yer almaktadır. Burada “o” ve “onlar” sözcükleri, siyasî rakipleri ifade etmek için kullanılır. Zaten siyasetçilerin amacı, “ben” ve “biz”i, “o” ya da “onlar” karşısında galip getirip iktidarı ele geçirmektir.¹⁴

Siyasette kullanılan dil, durumlara göre değişkenlik gösterir; kimi zaman resmidir dil kullanılırken kimi zaman samimi bir dil tercih edilir. Örneğin parti programlarında hedeflerini, projelerini vs. açıklayan partiler, resmî bir dil kullanır. İktidarda bulunan partinin yöneticileri, dış ilişkilerde de resmî dili tercih ederler. Ama bir mitingde konuşan siyasî liderin resmî bir dil kullanması pek mantıklı olmaz. Böyle bir mitingde kalabalıkla sıcak bir iletişim kurmak isteyen lider, doğal olarak samimi bir dil kullanacaktır. Gerektiğinde sorular soracak, onlarla sıcak diyaloglara girecektir. Recep Tayyip Erdoğan’ın mitinglerde “Beraber Yürüdük Biz Bu Yollarda” şarkısını meydana kalabalıkla beraber söylemesi samimi dile örnek gösterilebilir.

Siyaset dilinin önemli unsurlarından biri tartışmacı anlatımdır. Parti liderleri ve mensupları, rakibinden daha başarılı olmak, daha doğrusu onu saf dışı bırakmak için tartışmacı anlatıma başvurur. Tartışmacı anlatımda rakibin yanlışları, eksik yönleri ortaya konur ve kendi doğruları öne çıkarılır. Şimdi aktaracağımız sözler, CHP eski lideri Deniz Baykal’ın 22 Şubat 2009’da İzmit’te yaptığı konuşmadan alınmıştır. “Sevgili Kocaelililer, bakın ekonomik ciddi sorunlarla karşı karşıyayız ama hükümet bununla meşgul değil. Ne tedbir alıyor, ne meydana vatandaşa bu konuyu açıklayabiliyor. Düşüncesini söylüyor, sahip çıkıyor. Ne yapıyor? Sanki bu konular hiç yokmuş gibi kayıkçı kavgası. Onu suçluyor, bununla kavga ediyor. Ona hakaret ediyor. Olmadık laflar. Yok bilmem işte tarihten örnek vermeye kalkıyor. Diyojenleri karıştırıyor. Ziya

¹⁴ Aslıhan Dinçer, “Siyaset Dili”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*, Kırıkkale, 2006, s. 5

Paşadan deyişler söylemeye kalkıyor, yüzüne gözüne bulaştırıyor. Semerleri, eşekleri birbirine karıştırıyor. Sen bırak bunları, sen bırak sadede gel.”¹⁵Bu sözlerde tartışmacı anlatımın kullanıldığını görmekteyiz. Deniz Baykal, bu anlatımı kullanarak rakibi olan AKP lideri Recep Tayyip Erdoğan’ı eleştirmiştir. Dünya siyaseti de tartışmacı anlatımın zengin örnekleriyle doludur.

Siyaset dilinde şiirsellik halkla iyi bir iletişim kurmada etkili olan unsurlardandır. Şiirsellik, anlatımı güçlendirmekle kalmaz, akıcı ve etkileyici kılar. Şiirsel bir anlatım içinse kafiye, sözcük tekrarı, aliterasyondan vs. unsurlardan yararlanılır. Şiirsellik ses uyumunu, sözcüklerin ahengini içinde barındırır. Uzun konuşmalarda kullanılacak şiirsel anlatım, hitap edilen halkın hem sıkılmasını önler hem de söylenenlerin zihinlerde kalıcı olmasını sağlar. Şiirsel konuşmanın yanında konuşma arasında şiir okumak da siyaset dilinin güzelliklerindendir. Recep Tayyip Erdoğan’ın Van’da yaptığı konuşmada “Vanlıyam, hem şanlıyam / Ben delikanlıyam / Özüm sözüm hep birdir / Ben bu Van’a bağlıyam” dizelerini okuması meydana toplanan Vanlıları mutlu etmiştir.¹⁶ Çünkü Erdoğan, okuduğu bu dizelerle hem şiirselliğin gücünden yararlanmış hem de Vanlılara ben sizin içinizden biriyim mesajını vermiştir.

Siyaset dilinde yer edinmiş unsurların arasında deyim ve atasözleri de vardır. Sayfalarla anlatılabilecek şeyler, birkaç sözden oluşan deyim ya da atasözüyle çok rahatlıkla dile getirilebilir. Deyim ve atasözleri, az sözle çok şeyi anlatır, hem de toplumun söz varlığı içinde yer aldığından toplum tarafından hemen kabul görür. Dolayısıyla siyasetçiler, halkla ya da rakipleriyle iletişim kurarken deyim ve atasözlerinden sıkça yararlanır.

Deniz Baykal’ın partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmada yer alan “*İşçilere yönelik saygısız ifadeler sarf edilince cinler tepeme çıkıyor bunları görüyoruz.*”¹⁷Cümlesinde “cinler tepesine çıkmak” deyimini kullandığını görüyoruz. Tekel işçilerinin haklarını savunan Baykal, onlara yapılanlar karşısında öfkelenildiğini bir deyimle çarpıcı bir şekilde aktarmış bulunmaktadır. Recep Tayyip Erdoğan’ın kullandığı “*Diklenmeden dik duracağız.*”¹⁸ cümlesinde yer alan “dik durmak” sözü de deyimdir. Bu

¹⁵ <http://www.chp.org.tr/KonusmaDetayi.aspx?SpeechID=117>

¹⁶ https://www.youtube.com/watch?v=Lfl_KGM-bbE

¹⁷ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/baykaldan-onemli-aciklamalar-13981646>

¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=n3xku3zvSRc>

deyim, mecaz anlam içeren “diklenmeden” sözüyle birlikte güçlü bir anlam kazanmıştır. Erdoğan, bu sözüyle halkına “Sizin adınıza dikduracağız; sizi, sizin değerlerinizi ezdirmeyeceğiz.” mesajını vermiştir. Başka çevrelere de “Size boyun eğmeyeceğiz, çünkü arkamızda halk var.” mesajını güçlü bir şekilde duyurmuştur.

Siyaset dilinde nükteye de başvurulur. Yapılan nükteler, espriler, gerilen siyasi ortamın sakinleşmesinde, yumuşamasında etkili olur. Bu nükteler aynı zamanda rakibi alt etmek için kullanılan bir argüman olarak da karşımıza çıkar. Siyaset dilinde nükte, çeşitli esprilerle sağlanabildiği gibi fıkralarla, yaşanmış komik durumlarla da vb. sağlanabilir. Bunun en güzel örneklerinden biri Türk siyasî hayatında etkili olmuş isimlerden biri olan Süleyman Demirel’dir. Demirel’in 1980’li yıllarda “Yollar yürümekle aşınmaz. Türkiye’de petrol vardı da biz mi içtik?” Türk siyasî literatürüne girmiş esprilerdendir. Deniz Baykal’ın seçimlerde kaybederse Rodos’a kadar yüzeceğini söylemesi, siyaset ve medya dünyasında renkli atışmaların yaşanmasına zemin hazırlamıştır.

Mecazlı anlatım siyaset dilinde başvurulan yöntemlerden biridir. Mecazlı söyleyişler, siyaset dilinin halk üzerindeki etkisini artırmaya katkı sağlar. Süleyman Demirel’in 1980’li yıllarda kendisine yöneltilen eleştirilere karşı “Binaenaleyh öküzün altında buzağı aramanın manası yoktur.”¹⁹ Sözü söyleyken “öküzün altında buzağı aramak” deyiminden yararlanarak mecazlı bir söyleyiş kullanmıştır. Siyaset dilinin vazgeçilmezlerinden biri benzetmelerdir. Benzetmelerle düşünceler daha somut ve etkileyici bir şekilde anlatılır. Örneğin Recep Tayyip Erdoğan’ın diğer partileri “çürük yumurta”ya benzettiği görülür. Bunun yanında Deniz Baykal’ın AKP milletvekili ve Başbakan yardımcısı Bülent Arınç’ayönelik suikast girişimini “Aşk-ı Memnu dizisi gibi” şeklinde ifade etmesi de benzetme içermektedir. Bunun yanında geçmişte ANAP “yamalı bir bohça”ya, DYP’ye verilen her oy da “PKK’ya sıkılan kurşun”a benzetilmiştir.²⁰ Necmettin Erbakan’ın “Biz iktidara geldiğimizde kadayıfın altı da bir kızaracak üstü de bir kızaracak.” Sözünde de benzetmeli bir anlatım yer almaktadır. Erbakan’ın, bu sözünde toplumu, yönetilenleri “kadayıf”a benzettiği anlaşılmaktadır. Eksiltili cümle kullanımı siyaset dilinde karşımıza çıkan bir başka özelliktir. Örneğin “Şimdi CHP zamanı.” cümlesinde bildirme ekinin kullanılmadığını görüyoruz. Yine CHP’nin kullandığı “Ya iş, refah, adil paylaşım, sosyal adalet ya işsizlik, yoksulluk, eşitsizlik, adaletsizlik” cümlesi

¹⁹ <http://www.radikal.com.tr/fotogaleri/politika/suleyman-demirelin-o-unutulmaz-sozleri-1380519-15/>

²⁰ A. Dinçer, *age.*, s. 6

de eksiltili anlatıma örnektir. Kinaye ya da tevriye, siyasîlerin başvurdukları söz oyunlarındanr.

Recep Tayyip Erdoğan'ın, dönemin CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ile görüşme isteğine Baykal, görüşmenin kayda alınması koşuluyla gerçekleşebileceğini bildirmiştir. Görüşmenin kayıt altına alınması için kameraman kullanılmayacağı, dört robot kamerayla kayıt yapılacağı Baykal tarafından açıklanmıştır. Başbakan da bunun üzerine Deniz Baykal ile görüşmekten vazgeçmiştir. Daha sonra Anayasanın değiştirilmesi gündeme geldiğinde Deniz Baykal, Başbakanla görüşme isteğini ortaya koymuştur. Bunun üzerine Recep Tayyip Erdoğan, kapılarının herkese açık olduğunu, üstelik odalarında kamera da olmadığını belirterek kinayeli anlatıma başvurmuştur. Ayrıca 12 Eylül 2010'da yapılan referandum öncesinde CHP genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun, AKP genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan için kullandığı "Recep Bey" nitelemesi de kinayeli anlatıma örnek gösterilebilir. Kısaltmalara başvurmak artık siyaset dilinde gelenek hâlini almış bir yöntemdir. Partilerin isimleri ya da koalisyonu oluşturan partiler kısaltmalarla ifade edilmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi "CHP", Adalet ve Kalkınma Partisi "AK" kısaltmasını benimsemiştir. Ancak diğer parti mensupları ve kimi basın yayın organları "AKP" kısaltmasını tercih etmektedir. Belki de bilinçli olarak tercih edilen bu kısaltma, AKP mensuplarınca pek kabul gören bir tercih değildir. Bunun yanında "ANAP, DYP, MHP" vb. kısaltmalar da bulunmaktadır. Öte yandan "REFAHYOL" kısaltması, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi koalisyonunu karşılamaktadır. "ANASOL-M" ise Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi'nden oluşan koalisyonu ifade eden bir kısaltmadır.

Takma adlar, siyasetin, siyaset dilinin olmazsa olmazlarındanr. Siyasî parti liderlerine genellikle bir takma ad yakıştırıldığı görölmektedir. Bülent Ecevit için "Karaoğlu", Süleyman Demirel için "Çoban Sülü", Necmettin Erbakan için "Hoca", Tayyip Erdoğan için "Kasımpaşalı", CHP'nin yeni lideri Kemal Kılıçdaroğlu için "Gandi, Etro Kemal" vb. takma adlar kullanılmıştır. Siyaset dilinin önemli unsurlarından biri de slogandır. Bir düşüncüyü kolay hatırlanıp tekrarlanabilecek bir biçimde ifade eden kısa, çarpıcı sözlere "slogan" adı verilir. Sloganlar, topluluk, örgüt, kurum veya kuruluşun amaç ve araçlarını özlü bir biçimde tanımlamaya yarar. Siyasî partiler, toplumla iletişim kurarken slogandan, slogan dilinden mutlaka yararlanır. Slogan, cümlelerin çekemediği

anlam yükünü çeker. Bu bakımdan siyasîlere büyük kolaylık sağlar. Adnan Menderes'in "Yeter Söz Milletindir." sloganı bugün de hâlâ hatırlanmaktadır. Necmettin Erbakan'ın "Adil Düzen" sloganı da siyasî hayatımızda yer etmiş bir ifadedir. AKP lideri Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın kullandığı "Durmak yok, hizmete devam." Sloganı çalışmayı öne çıkarmaktadır. Erdoğan, bu sloganla topluma "Sizin için durmadan çalışıyoruz." mesajını vermek istemiştir. Yine AKP'nin "İşimiz hizmet, gücümüz millet." sloganı da hem çalışmayı hem de milleti öne çıkarmaktadır. CHP'nin "Halk Kazanacak" sloganı doğrudan halkı hedef almaktadır. Bu sloganda CHP halka "Bize oy verirseniz siz kazanacaksınız." mesajını ulaştırmak istemiştir.

1.2. Söylem

Söylem, farklı tanımları itibarıyla TDK sözlüğünde şu şekilde açıklanmaktadır: "Söyleyiş, söyleniş, sesletim, telaffuz", "kalıplaşmış, klişeleşmiş söz, ifade" son olarak bir veya birçok cümleden oluşan, başı ve sonu olan bildiri, tez".²¹

Niteliksel veri çözümleme yöntemlerinden biri olan göstergebilim; bir metnin ya da görüntünün belirgin, bariz olan anlamından öte, metnin altında yatan anlamın bulunmasını, anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Anlamaların ne olduğundan çok, anlamaların nasıl yaratıldığı ile ilgilenmekte ve anlamaların eklemlenmiş biçimi ile anlam üretim süreçlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Göstergebilim ile yapılmak istenen, dilsel olarak birbirine eklemlenmiş anlamsal bütünlerden öte; yaşanmış, hissedilmiş ve etkilenilmiş ifadelerin altında yatan dolaysız anlamlandırmaların açıklanmasıdır.²² Alemdar ve Erdoğan gösterge bilimsel çözümlemeyi "*yansız ve doğal olarak görünen; fakat gerçekte sistemleşmiş bir ideolojik sürecin bir parçası olan, kültürel pratiklerin içsel yapıları içindeki işaret sistemleridir.*" şeklinde tanımlamaktadır.²³

Saussure, söz konusu işaret sistemlerini kodlama ve kod açma unsurları üzerinden açıklamaktadır. Kod ile anlatılmak istenen, bir toplum ve kültür içinde öğrenilen, toplum tarafından kabul edilmiş kuralları açıklayan, düzenlenmiş işaretlerden oluşan karmaşık sistemdir. Kodlar, kullanıcılar arasında uzlaşmaya dayanırlar ve anlamın oluşmasını

²¹ www.tdk.gov.tr

²² Haluk Geray, *İletişim Alanından Örneklerle Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Umutepe Yayınları, Kocaeli, 2014, s. 164

²³ H. Geray, *age.*, s. 165

sağlarlar. Saussure'e göre, dili/sistemi bilen bir kişi göstergeler havuzundan uygun seçimler yaparak ve bu seçimleri uygun formlarda birleştirerek düşüncelerini kelimelerle kodlar ve bunu aynı dile sahip başka bir kişiye iletir. Kodun iletildiği kişi ise, bunu deşifre ederek kod açımını gerçekleştirir ve özgün anlama ulaşır.²⁴

Göstergebilim üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda kullanılan tekniklerden bir tanesi de söylem analizidir. Sözcüklerin ya da tümcelerın hangi anlamda kullanıldığını yönelik tespit, söylem analizi ile gerçekleştirilmektedir. Kavramın ortaya çıkışı 1910'lu yıllara rastlamaktadır.²⁵ Söylem analizi, dili kelimelerin ve dilsel özelliklerin ötesinde ele alan, dikkatleri dilin kullanım şekline, kullanım amacına ve dilin kullanıldığı sosyal bağlama çeken bir yaklaşımdır. Benzer konularda derlenmiş araştırma materyallerine yönelik tümdengelim ya da tümevarım yapabilmek üzere geliştirilmiş çok amaçlı bir araştırma tekniğı olarak karşımıza çıkmaktadır. Analiz, sosyal bilimler kapsamında yürütölen araştırmalar için arşiv, doküman, kitle iletişim aracı gibi kaynaklardan elde edilen ham bilgilerin incelenmesi ve elde edilen bilgilere bir anlam kazandırılması noktasında sistematik bir metodoloji sunmaktadır. Bu araştırma tekniğıyle birlikte, çok sayıdaki metnin içeriğinin ortak yönlerinin saptanması amaçlanmaktadır. Tekniğın kitle iletişim araçları nazarındaki önemi ise, teknikle birlikte haberleşme mesajının nitelik ve nicelik yönünden ayrı ayrı çözümlenebilmesinin sağlanması ve böylece mesajın özelliğine yönelik daha kapsamlı analizler gerçekleştirilebilmesidir.²⁶

Aziz'in yapmış olduğı tanıma göre söylem “*dilbilimsel ve dilsel olmayan etkinliklerin, özelliklerin bir arada oluşturduğı anlamlandırma ve sınıflandırma dizgesi*”²⁷ olarak açıklanmaktadır. Söylem ile birlikte kullanılan tüm öğeler düz anlamları, yan anlamları ve farklı anlamlarıyla karmaşık bir yapı oluşturmaktadır. Söylem analizi ise, yine Aziz'e göre“ *yazımlanmış durumda olan söylemin, karmaşık yapısı içerisinde dilbilgisel özellikler dikkate alınarak, niteliksel olarak ve kuramsal biçimlemelerle çözümlenmesi*”²⁸ olarak nitelendirilmektedir.

²⁴ H. Geray, *age.*, s. 133

²⁵ H. Geray, *age.*, s. 135

²⁶ Böke, K. (Editör), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Dördüncü Basım), Melisa Matbaacılık, İstanbul, 2014, s. 344

²⁷ Aysel Aziz, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri ve Yöntemleri* (Dördüncü Basım), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2008, s. 137

²⁸ A. Aziz, *age.*, s. 137

Söylem üzerinden çözümleme gerçekleştirilerek, iletilen mesajların altında yatan örtük anlamın ne olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Söylem analizi ile art arda gelen sözcükler ve tümceler anlam bilimsel açıdan bir yorumlamaya tabi tutulmaktadır. Söylem içerisindeki bütünlük gereği, kullanılan sözcüklerin, kavramların ya da tümcelerin anlamı ya da yaptığı göndermeler bir önceki tümceye ya da tümcelere bağlı olmaktadır. Söz konusu bağlantı ile mesajların iletim süreci ve toplum üzerindeki etkisi incelenmektedir.²⁹

Söylem analizi tekniği, nitel ve nicel olmak üzere iki ana kümeye ayrılmaktadır. Her iki teknikte de, araştırmacı önce problemi belirlemekte ve araştırma sorularını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Nitel söylem analizinde, metin ya da görsel unsurlar belli kategoriler dâhilinde analiz edilir.³⁰ Nitel söylem analizi tekniği ile ulaşılmak istenen amaçlar; iletişimin içeriğindeki eğilimleri tanımlamak, kaynakların bilinen özelliklerini ürettikleri mesajlarla ilişkilendirmek, stili analiz etmek, dinleyicinin bilinen özelliklerini onlar için üretilen mesajlarla ilişkilendirmek, iletişim kalıplarını belirlemek olarak sıralanmaktadır.³¹

Haber söylemi üzerine çalışan önemli isimlerden biri olan Teun A. Van Dijkise, okuyucunun haberi anlama, inanç oluşturma gibi süreçlerin haber metninin yapısal oluşumuna bağlı olduğunu ve bu süreçlerin haber üretimini gerçekleştirenler tarafından belirlendiği üzerinde durmuştur. Bu açıdan söylem analizi üzerine çalışmalarını yürüten düşünür; güç, erişim, etki, anlama, model, bilgi, tutum ve ideoloji kavramlarını sıkça vurgulamıştır. Van Dijk geliştirdiği söylem analizi tekniğinde, Avrupa’da yayımlanan haberler üzerinden üretilen ırkçılık ve etnik ön yargının incelenmesi üzerine çalışmıştır. Bu kapsamda haber metinlerini; haber metni analizi, metin anabilimi, yerel ve küresel bütünlük, üstyapılar, üslup ve retorik, sosyokültürel bağlamları inceleyerek tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmasını yürütürken uyguladığı söylem analizi ilkelerini; metin ve bağlam, gramer, söz edimi, mikrodan makro yapılara, üslup ve retorik olarak sıralamıştır. Metin ve bağlam boyutunda söylem, temsil ya da sosyokültürel unsurlar arasında ilişki kurulabilmesi sağlanmaktadır. Gramerde metinlerin ele alınış biçimleri incelenirken, söz

²⁹ A. Aziz, *age.*, s. 137

³⁰ K. Böke, *age.*, s. 310

³¹ K. Böke, *age.*, s. 346

ediminde ifadelerin biçimleri ve anlamlarından öte ne şekilde toplumsal eyleme dönüşecekleri üzerinde durulur.

Mikro analiz kapsamında sözcük seçimi, cümle yapıları, cümleler arası ilişkiler incelenirken; makro analizde ana başlık, spot başlıklar, haber girişleri ile haberin şematik ve tematik yapısı incelenir. Seçilen üslubun incelenmesi ile haberi üretenin konuya yaklaşım biçimi değerlendirilir. Retorik ilkesi ile de, haber kapsamında kullanılan tekrar etme, karşılaştırma, kanıt sunma, örnekleme, ironi yapma, kâfiye ve ritim oluşturma gibi okuyucunun ikna edilebilmesi amacıyla kullanılan diğer unsurlar değerlendirilir. Dijk'ın haberin tarafsızlığını eleştiren ve yadsıyan söylem analizi tekniği, haber metinlerini toplumsal yapıyla ilişkilendirerek açıklamaktadır. Teknik, söylem kuramına dayanmakta olup, metni anlama ve üretim düzeyi faktörleri üzerinden analiz etmektedir. Bu açıdan haberleri yalnızca metinsel ya da yapısal açıdan incelemeyen Dijk, anlam ve üretim düzeylerine ilişkin de açıklama getirmiştir. “*Haber metinleri oluşturulduğu bağlam içerisinde anlaşılabilir*” görüşünü savunan Dijk'ın üzerinde önemle durduğu hususlardan ilki, haber metinlerinin kendine özgü söylemi olduğu iken; ikincisi ise, haberin söyleminin kaynak kişi ve kuruluşların söyleminden ayrı düşünölemeyeceğidir.³²

Söylem analizi, yorumlama tekniği üzerine kurulu olduğundan özne özellikler taşımaktadır. Ancak, bu öznellik yöntemin doğasından kaynaklanmaktadır ve güvenilirliği kanıtlanmaya pek elverişli değildir. Bunun temel gerekçesi; kod açılma, yorumlama ve değerlendirme süreçlerinin, yorumlama faaliyeti üzerinden inşa edilmesidir. Benzer analizlerin farklı kişilerce yinelenmesi sonucu elde edilen veri yığınlarının karşılaştırılması sonucu güvenilirliği artırılması sağlanabilmekte; ancak bu da, makro düzeyde çıkarımlara ulaşabilmek için araştırmaların yinelenmesi ihtiyacını doğurmaktadır.³³

Politika sözcüğü TDK'nin Güncel Sözlüğü'nde “*Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset, siyasa*”³⁴ şeklinde tanımlanmıştır. Politik söylem ya da siyaset içeren söylem, siyasi partilerin ideolojilerine, toplumların tarihine ve kültürel özelliklerine göre biçimlenen,

³² <http://www.dorduncukuvvet.com/medya-arastirmalari/2830-haberinsosyolojik-boyutu-kamusal-soylemin-uretimi-ve-kamuoyu-olusumu.html> adresinden 05/05/2015 tarihinde alınmıştır.

³³ A. Aziz, *age.*, s. 141

³⁴ <https://sozluk.gov.tr/>

uzun dönemde oy sayısı ile alınacak bir geri bildirmeye yönelik olarak tek yönlü anlatı içeren söylemler olarak tanımlanabilir. Politik söylemlerin sözcük durumuna doğrudan gönderimde bulunan söylemler arasında yer aldığı söylenebilir. Yirmi birinci yüzyılda kitle iletişim araçlarının hızlı bir şekilde yaygınlaşması, kitle iletişim araçlarının güncellenerek gelişmesiyle daha geniş gruplar politik söylemlerin etkisinde kalmakta ya da kendileri politik söylemler üzerinde etki yaratmaktadırlar. Kişi ya da kitleler, iktidarın ya da muhalefetin yaptıkları hakkındaki görüşlerini ileterek, sorgulayarak, siyasi eylemlere katılarak, televizyonda seçim propagandalarını izleyerek, telefon veya bilgisayar aracılığıyla TV stüdyolarındaki ya da radyolardaki programlara katılarak politik görüşlerini belirtmekte ve bu şekilde siyasi yaşamda etkili olmaktadır. Hatta son yıllarda internetin yaygınlaşmasıyla birçok politikacı sosyal paylaşım sitelerini (Facebook, Twitter) etkin bir şekilde kullanarak bu yolla halka anında ulaşmakta ve onlarla güncel ya da genel konularda birebir görüş alışverişi yapabilmektedir.

Söylemin konuşma düzleminde iletişimsel eylem boyutunda önemli görülen rollerinin olduğu ifade edilmektedir. Söylemde ortaya konacak anlam ve söylenecek argümanların sınırlarını çizen, söylenmeye çalışılan konunun söylem çerçevesinde söylenip söylenmeyeceğine karar veren bir anlayıştan hareket edilmektedir. Söylem bir partinin belirli konular hakkında genel tutumudur. Parti programı bu söylemlerin bir bütünüdür.

1.3. Anlam Analizi

Dil aracılığıyla yazılı yahut sözlü bir bildirilişimin gerçekleşebilmesinde R. Jakobson'a göre altı temel element rol alır. Bunlar, "verici" (émetteur), "alıcı" (récepteur), "nesne" (réferent), "mesaj", "kanal" ve "kod"dur. Verici, konuşan yahut yazan kişidir, mesajı yani haberi veren kişidir; alıcı, mesajı alan, dinleyen yahut okuyandır. Verici, anlaşılmalı olmak istiyorsa alıcının yaşına, bilgi düzeyine, dil düzeyine vb. uygun bir anlatım bulmak zorundadır. Mesaj, verici tarafından ifade edilen önermedir, metindir. Vericinin alıcıya gönderdiği haberdur, bilgidir. Mesajda bir yahut birçok kod kullanılabilir. Kanal, metni yahut mesajı taşıyan maddî vasıta. Konuşmada ses, yazıda kağıt yaprak, Göktürk yazıtlarında taşlar, bilgisayarda ve televizyonda ekran bize mesajı ileten maddî, fiziksel kanaldırlar. Kod, verici ile alıcının her ikisi tarafından bilinen ortak dildir. Diller, birer kodlama, şifreleme sistemidir. Bu şifreleri bilenler, aralarında anlaşabilirler. Verici ve alıcının bir dili bilme düzeyleri arasında daima fark vardır.

Bildirişimi mümkün kılan her ikisinin dilsel birikimlerinin kesişme alanıdır, bu alan ne kadar geniş olursa bildirişim o kadar başarılı olur. Dil bir koddur, ancak zamanla dil içinde alt kodlar ortaya çıkar. Mesajlar, kültürel, estetik kodlar da taşıyabilir. Kod, mesajın iletilmesini sağlayan araçtır. Diğer taraftan yaratılan yeni mesajlar kodu geliştirir. Buna kod-mesaj diyalektiği adı verilir. Mesaj ve kod birbirinden ayrılamayan unsurlardır. Dilbilimsel bildirişim, alıcı ile verici arasında bir mesaj alışverişi olarak açıklanabilir. Anlam meselesi ifade etme ve anlama olgularıyla sıkı bir şekilde ilişkilidir. Verici ifade eder, alıcı anlar. Bildirişimin safhaları, neyi ifade ettiğimizi ve neyi anladığımızı ve bu olguların mekanizmasını açıklar.³⁵

Anlam analizi ile ifade edilen anlamın ötesinde anlatılmak isteneni, ifade edilen anlamın altında yatan sebepleri, kültürel kodları ve yüzyıllar boyunca damıtılarak gelen aktarımı inceleriz. Bu ifade edilen ile anlatılmak istenen esas kavramı ve anlamın görünür olmayan gizli kodlarını çözümlemeye çalışırız. Nasıl ki bir destana sadece bir kahramanlık öyküsü bakamazsak siyaset dilinde kullanılan cümlelere de kişisel cümleler olarak bakamayız. Bu cümlelerin içinde gizlenmiş kültürel kodlar vardır, yüzyıllar boyunca kültürel değerlerimizi oluşturan inanç ve inanışlar vardır, halkı derinden etkileyen olaylar, mitolojik kökenli algılamalar vardır.

Bir milletin kültürel kodları yazılı kültür öncesinde sözlü kültür ortamında şekillenmeye başlanır. Bu kültürel kodlar bugünkü gelenek ve göreneklerimizin, inançlarımızı algılama yöntemlerimizin, hoşgörü ve adalet kavramımızın oluşmasında son derece önemli kaynaklardır.

Anlam analizi bu kodları gün yüzüne çıkarmaya ve ifade edilenin arkasındaki derin ve gizli anlamı ortaya çıkarmamıza olanak sağlar.

1.4. Halkbilimi ve Siyaset Biliminin İletişimdeki Rolü

“Folklor”, “sözlü kültür”, “geleneksel kültür”, “halk kültürü”, “halk gelenekleri ve sanatları” terimleriyle karşılanan gelenek alanındaki kültür, UNESCO tarafından “Somut Olmayan Kültürel Miras” olarak adlandırılmış ve geleneksel kültürlerin, insanlığın ortak mirası olarak korunması ve yaşatılmasının önemine dikkat çekilmiştir.

³⁵ Rıza Filizok, *Anlam Analizine Giriş*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 2001, s.138

Bu bağlamda, 17 Ekim 2003 tarihinde “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, UNESCO’ nun 32. Genel Konferansı’nda kabul edilmiştir. “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”:

*“Bir toplumun kendi kültürel kimliğinin bir parçası olarak gördüğü ve kuşaktan kuşağa aktarmak suretiyle günümüze kadar getirdiği somut olmayan kültürel miraslarını korumasına ve gelecek kuşaklara aktarmasına katkı sağlayacak yol, yöntem ve imkânları tanımlamaktadır”.*³⁶ İnsanlığın binlerce yılda ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı kültürlerin günümüzde yok olma sürecine girdiği, bu kültürlerden esinlenen yeni üretimler yapma imkânının ortadan kalktığı, bunun sonucunda da kültürel ifade çeşitliliğini kaybederek tektipleşmeye doğru gidildiği görülmektedir. Bu sözleşme ile insanlığın kültürel mirasının ve kültürel ifade çeşitliliğinin sürdürülmesi ve korunması amaçlanmaktadır.³⁷

Günümüz halkbilimi çalışmalarında en yaygın olarak kullanılan teorilerden biri de İşlevsel kuramdır. Halkbilimi, insanların toplum halinde, bir arada yaşama süreci içinde, diğerleriyle beraber zihin faaliyetine dayalı olarak oluşturduğu sunî biçim giydirilmiş veya tabii olarak ortaya konulan sözel-bilfiil olguları, bunların öncesini ve haldeki durumunu, içeriğini, yapısını, arka planını ve özneler arasındaki yerini araştırmalıdır. Kolektif bilincin ürünü sayılan halkbilimi ürünlerinde, tümüyle kendimizi ve kendi kültürelliğimizi buluruz. Ortak yaşantıda paylaşılan ve katılımı zenginleşen, fertleri aynı zeminde buluşturan öğelerdir. Ürünlerin mesajları, ferdiliğimize değil, kültürelliğimize ait unsurları içerir. Halkbilimi ürünlerinin arka planındaki tasarım, sayısız bilincin kabulleriyle belirlenmiş olan değerler, kodlar vb. derin anlamlardan oluşur.³⁸

Dil bireyi topluma bağlayan ve toplum ile bireyin birlikte bütün entelektüel çabalarını yerine getirmesini sağlayan en önemli araçtır. Dil gerek insan gerek toplum gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemeyecek olan bilim sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur. İnsan açısından bakınca insanın dünyadaki yerini ve değerini belirleyen odur. Konuşma yeteneği dolayısıyla dil, insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını

³⁶ <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>

³⁷ M. Öcal. Oğuz, *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?*, Geleneksel Yayınları, Ankara, s. 9

³⁸ Mustafa Arslan, Milay Köktürk, “Halk Biliminde Teori ve Yöntem Arayışları”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2009, s.14

düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar.³⁹

Kitle iletişim araçlarının dili kullanarak yeniden kültür oluşturması yeni bir ideoloji yaratmak için olduğunu söylemiştik ayrıca kitle iletişim araçları dili kullanarak ürettiği ideolojinin taşınmasını ve yaygınlaşmasını da sağlamaktadır. Kitle iletişim araçlarının ürettiği bu döngüsel siyasal iletişim biçimi ile topluma ideolojik bir yön verme gerçekleşmiş oluyor. Kitle iletişim araçları bunu nasıl yapmaktadır? Kitle iletişim araçları bunu ürettiği her program ile yapmaktadır ama özellikle haber metinleri bu konuda en önemli işlevi görmektedir. Haber metinlerini aktardığı metni çarpıtarak insan zihninde farklı algılamalar yaratmaktadır. Chomsk'e göre, kitle iletişim araçlarının haberleri çarpıtması “haberlerin ve çözümlemelerin çatısını yerleşik ayrıcalıkları destekleyen bir çerçevede kurarak ve bu doğrultuda her türlü tartışmayı sınırlayarak olmaktadır. Kitle iletişim araçları bu şekilde birbiriyle kaynaşmış olan devletin ve şirketlerin çıkarlarına hizmet etmektedir.”⁴⁰

Bolat'a göre, kitle iletişim araçları “bu şekilde kültürün kuşaklara aktarılmasını, hem de öğretilmesini etkileyerek ve genellikle istenmeyen biçimde yönlendirerek adeta bir bumerang gibi topluma geri göndermektedir.”⁴¹

Eğer dil toplumsal ilişkilerimizi nasıl kuracağımızı belirleyen bir araçsa ve kullanılan dil doğruluk ve geçerlilik iddiası taşıyorsa siyasal iletişimde dil kullanımının ne kadar önemli olduğunu söylemek yanlış olmaz. Eğer ki dil başarılı ve doğru kullanılırsa siyasal iletişimin de başarılı olması sonucunu doğurur. Bu nedenle siyasal iletişimde bulunacak tüm siyasal aktörlerin ana dillerini ya da mesajlarını gönderecekleri dili çok iyi bilmeleri ve etkili olarak kullanmaları gerekir. Günümüzde, siyasal iletişimde ideolojik dilin kullanımı ile ilgili tartışmalar artış göstermiştir. Özellikle kitle iletişim araçlarının okuyucuyla belli bir iletişim kurma tarzına dönüştüğü söylenen bu tür bir kullanımın belirsizlik taşıması ideolojik olmasından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi kitle iletişim araçları siyasal iletişimin en önemli araçlarından bir tanesidir kitle iletişim

³⁹ Doğan Aksan, *age.*, s. 439

⁴⁰ Noam Chomsky, *Medya Gerçeği*, Tüm Zamanlar Yayınevi, İstanbul, s.29

⁴¹ Salih Bolat, *Dil ve Medya İlişkisi*, İletişim Dergisi, Ankara, 1994, s.131

araçları, siyasal iletişimi dili kullanarak gerçekleştirir. Bu şekilde var olan kültürün yerine yenisini yaratır, yaratılan bu kültür egemen ideolojinin oluşmasını sağlar.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SON DÖNEM (2000 - 2018) SİYASET DİLİNDE HALK BİLGİSİ UNSURLARI

Çalışmanın bu bölümünde son dönem siyasetinde öne çıkan liderlerden bazılarının konuşmaları esas alınarak, bu konuşma metinlerindeki halk bilgisi unsurları tespit edilecek ve değerlendirilecektir.

Tespit edilen unsurlar uluslararası kurullarda kabul gören sınıflama esasına göre sıralanacaktır. Bu bağlamda “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”nde yer alan beş ana maddeye göre bir sınıflandırma yapmayı uygun gördük.

Çalışmada belirlediğimiz halk bilgisi unsurları “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”nde yer alan beş ana maddeye göre tespit edilmiştir. Bu maddeler şunlardır:

- a) Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar
- b) Gösteri Sanatları
- c) Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler
- d) Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar
- e) El Sanatları Geleneği⁴²

2.1. Sözlü Anlatımlar ve Gelenekler

Her gelenek, onu aktaran kişilerin yaşadığı dönemin algılama biçimlerinden, dünya görüşlerinden izler taşır, çünkü her kuşak geleneği aynı şekilde tekrar etmekle görevli tekrarlayıcılar değil, iz bırakan dönüştürücülerdir. Sözlü gelenekler ve anlatımlar, kuşaktan kuşağa aktarılan, halkın inanç, tutum ve davranışlarına dayanan çeşitli anlatım biçimlerini içermektedir. Çalışmanın bu bölümünde “Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar” bağlamında Türkiye’de son dönem siyasi parti liderlerinin konuşmalarında geçen halk bilgisi unsurları “Türkü, Ağıt, Atasözleri ve Deyimler, Fıkralar, Alkışlar ve Kargışlar, Lakaplar, Destanlar, Masallar, Efsaneler, Halk Hikâyeleri, Tarihi, Edebî ve Felsefi Şahsiyetler” başlıkları altında incelenmiştir.

⁴² M. Öcal Oğuz, “Halkbilim Çalışmalarının Yeni Dönemi: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2003, s. 250.

2.1.1. Türkü

Ana dili Türkçe olan ya da Türk diliyle bildirimde bulunan insanların yaşadığı her yerde varlığı bilinen, dün olduğu gibi bugün de sözlü geleneğin vazgeçilmez icra ürünlerinden olan ve Türk dünyasının müştereklerinden kabul edilen türküler, Türk kültürünün temel unsurlarından biridir. Türküler, mitolojik dönemden günümüze uzanan uzun ince bir çizgide Türklerin sosyal, siyasal, dinî ve kültürel hayatının her safha ve sayfasında yer almış, önemli görevler üstlenmiştir.⁴³

Türklerin milattan önceki dört bininci yıldan itibaren izlenebilen tarihleri içinde on altıncı yüzyıla kadar “ozan-baksı” ya da “kam” geleneği olarak süregelen “âşık edebiyatı”nın, fonksiyonları ve içeriği açısından incelendiğinde kendilerine özgü bir iletişim yolunun olduğu görülecektir. Bununla birlikte bu edebiyat geleneğinin kültür ve bilgi taşıyıcılığı niteliklerine de sahip olduğu belirtilmektedir.⁴⁴

Türkiye’de son dönem siyaset dilinde türkülere, konuşma metinlerinde yer verilmiştir.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- “Bizim bir türkümüz var, “Uzun ince bir yoldayım, gidiyorum gündüz gece” dedik. “Gideceğiz gündüz gece, durmak yok yola devam” dedik. Nereden nereye? Allah yolumuzu açık etsin, Allah yar ve yardımcımız olsun, Allah utandırmasın.”⁴⁵

Bu konuşmada yol, sembolik olarak dünya/hayat/ömür yerine kullanılmıştır. Dünyaya gelen insan, ömrü boyunca hep bir hedef peşinde koşup durur. Bir sınav yeri olarak değerlendirebileceğimiz dünyada bir arayış, sürekli bir hareketlilik vardır. Yol boyunca yaşanan olaylar, çekilen acılar, yapılan mücadeleler ve kazanılan mutluluklar

⁴³ Ali Yakıcı, “Türkünün Tarihçesi, Tanımı, Türk Dünyasındaki Yeri”, *Türk Yurdu Dergisi*, Ankara, 1992, Sayı. 269, s. 4

⁴⁴ Umay Günay, “Türk Kültürünün İletişim, Bilgi ve Kültürel Şifre Taşıyıcısı Olarak Âşık Edebiyatı”, *Somut Olmayan Kültürel Miras Yaşayan Âşık Sanatı Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Haz. M. Öcal Oğuz Selcan Gürçayır, Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER) Yayını, Ankara, 2011, s. 36

⁴⁵<https://www.haberler.com/erdogan-dan-uzun-ince-bir-yoldayim-turkusu-6580266-haberi/>

insan için bir sınavdır ve “Ne idim, ne oldum, ne olacağım?” misali, nereden nereye geldiğini gösterir.”⁴⁶

Erdoğan, Âşık Veysel’e ait olan “Uzun İnce Bir Yoldayım” türküsünden alıntı yapılarak dünya hayatının uzun ince bir yol olduğu, bütün engellere rağmen yürümeye devam edilmesi gerektiği, durmadan yorulmadan yola revan olunması gerektiğini anlatmıştır. Uzun İnce Bir Yoldayım türküsünde yol, hayat çizgisidir. Türk kültür evreninde yol doğumdan ölüme kadar olan sürecin kendisidir. Bu süreç ölünceye kadar devam eden meşakkatli ve zorlu olsa da gidilmesi gereken yoldur.

Demirtaş’ın konuşma metninden alıntı:

- *“Halk müziğini, Kürt müziğini hepimiz dinleyerek büyüdük. Amatör olarak Grup Perişan adında grup kurduk. Kürtçe, Türkçe türküler dinler, dost meclislerinde bağlama çalıp türküler dinledik.”*⁴⁷

Kültürel birikimlerimiz ve yaşayış biçimimizin gönül dili ile yeniden yorumlanmış biçimleri olan türkülerimiz, duygu ve düşüncelerimizin etkili bir şekilde ifade edilebileceği unsurların başında gelmektedir. Anadolu kültüründen beslenmiş olan saz şairlerinin kendilerine özgü bir üslup ve ustalıkla seslendirdikleri Anadolu türkülerinde kültürel kodlarımızın çok sayıda örneğini görmekteyiz.

2.1.2. Ağıt

İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı-cansız bir varlığını kaybetme, üzüntü, telaş, korku ve heyecan anındaki feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini, düzenli-düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere Batı Türkçesinde umumiyetle "ağıt" adı verilir. Ağıt söyleyen için "ağıtçı" sözü yaygınlaşmış ve "ağıt" yakmak deyimini türemiştir.⁴⁸

Ağıtlar, genellikle ölüm veya acı duyulan bir hadise karşısında insanların dertlerini, üzüntülerini, ıstıraplarını manzum olarak, belirli bir ritimle ifade etmeleridir.

⁴⁶ Esmâ Şimşek, “Kültürümüzde Yol Ve Bu Bağlamda; “Uzun İnce Bir Yoldayım” Adlı Şiirin Sembolik Çözümlemesi”, *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, İstanbul, 2007, s. 63

⁴⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=cmwnajOEBjQ>

⁴⁸ Şükrü Elçin, “Ağıt”, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, c. 3. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1992, s. 310

Halk edebiyatı mahsullerinin tamamen birbirleriyle ilişkisi vardır. Bir destan, masal, halk hikâyesi, efsane ve fıkranın ağıt ile aralarında bir bağ olduğu gibi, bunların, ninni, mani, atasözü, deyim, duâ, beddua vs. gibi türlerle de yakından ilgisi vardır.⁴⁹

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Ağıtlarını yakmış, düğünlerini yapmıştır. Şalvarıyla, başörtüsüyle, al yazmasıyla telli duvaklı gelinleri erlerine kavuşmuştur. Milletimiz aziz vatanı için şiirler yazmış, şarkılar söylemiş, türküler bestelemiş, maniler, deyişler dillendirmiştir. Fıkralarla, masallarla, destanlarla, deyişlerle, manilerle ve hikmetli ifadelerle birbirimize sokulduk, birbirimize sarıldık.”*⁵⁰

Ağıtlar; fıkralar, masallar, destanlar, maniler halk kültürü mahsulleridir. Halk kültürü mahsulleri toplumumuzun yaşayış biçiminin, kültürel zenginliğinin, tarihi derinliğinin göstergesidir. Bahçeli, halk kültürü mahsullerinin örnek vererek Türk kültürünün zengin kültürel ürünlerine dikkat çekmiştir.

2.1.3. Atasözleri ve Deyimler

Atasözleri ve deyimler toplumbilim, ruhbilim, eğitim, ekonomi, felsefe, tarih, ahlak, folklor gibi birçok konuyu ilgilendiren ve birçok yönden inceleme konusu edilmeye değer olan ulusal varlıklar olup deyiş güzelliği, anlatım gücü, kavram zenginliği bakımından pek önemli dil yapılarıdır.⁵¹

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Bizim kuşağımız; deyimlerden, kimi araç-gereçlere kadar mahalli kültürümüzün zenginliklerinin önemli bir kısmının son şahitleri, son kullanıcılarıdır. Yeni kuşakların önemli bir bölümü maalesef bu zenginlikten mahrum kalmıştır, bu gidişle kalacaktır.”*⁵²

⁴⁹ Esma Şimşek, “Ağıtların Halk Edebiyatının Anlatmaya Dayanan Türleri ile Olan Münasebetleri”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 1992, Sayı. 12, s. 55

⁵⁰ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2067/mhp/index.html>

⁵¹ Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, C.1., İstanbul, 1988. s. 13

⁵² https://www.sabah.com.tr/siyaset/2008/05/04/basbakanin_2005te_diyarbakirdaki_konusmasi

UNESCO 1972 yılında kabul edilen Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesinden başlayarak somut olmayan kültürel mirasın korunması için önemli kararlar almıştır. Bu kararlardan biri 1989 yılındaki Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararı'dır. Bu karar, folklorun korunması yönünde UNESCO tarafından alınmış ilk önemli karardır. Bu konuda 1995-1999 yılları arasında yapılan bölgesel ve alt bölgesel sekiz seminer, bütün dünyada folklorun korunması konusunda önemli bir duyarlılık yaratmıştır. 1999 yılında Washington'da gerçekleştirilen konferans ise, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin hazırlanmasına giden yolda önemli adımlardan biri olmuştur. Sonuç olarak denilebilir ki 1989 Tavsiye Kararı, 1994 Yaşayan İnsan Hazine ve 1997/1998 İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Başyapıtları İlan programlarıyla birlikte, 2003 Sözleşmesini yaratan üç temel belgeden biridir.⁵³

Erdoğan, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde de belirtildiği gibi kültürümüzün yok olma tehdidine karşı boyun eğmemesi gerektiğine vurgu yaparak kültürel birikimimizin gücüne ve karşı karşıya olduğu tehlide dikkat çekmiştir.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Ulular körü olsa basıp geçme. Zira yaşlılar, bugünlerimizin mimarı olan, dün ile bugün arasında köprü vazifesi gören, geçmişe ve geleceğimize ışık tutan en değerli varlıklarımızdır.”*⁵⁴

Yaşlılara saygı göstermek Türk kültürünün önemli bir parçasıdır. Türk kültüründe yaşlıların önemli bir yeri vardır. Yaşlılara saygı, sevgi, merhamet bağlılık duyguları ile yaklaşılmaktadır. Öyle ki, “söz ulunun, su kiğin” yani “söz büyüğün, su küçüğün” atasözü büyüklere değer vermenin Oğuzlara kadar dayandığının bir göstergesidir. Bu kültürün yerleşmesinde yaşlılarla beraber yürütülen hayat, aynı evi paylaşma ve yaşlının

⁵³ M. Öcal Oğuz, “Soküm'ün Korunması Sözleşmesine Giden Yolda 1989 Tavsiye Kararı”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2008, Sayı. 80, s. 29

⁵⁴ <https://www.haberturk.com/yasam/haber/611675-her-zaman-yaslilarimizin-yaninda-olduk>

ailedeki konumunun etkisi büyüktür. Değişen sosyo-ekonomik koşullar ve üretim ilişkileriyle Türk aile yapısında da değişiklik olmuştur.⁵⁵

Erdoğan, atasözü ile örnek vererek yaşlı kavramının Türk toplumundaki yerine işaret ederek kültürümüzde var olan yaşlıya saygı gösterme anlayışının önemine ve sürdürülmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Erdoğan'ın konuşma metinlerinden alıntılar:

- *“İslanmak istemiyorsanız, yağmurun altında durmayacaksınız. Bununla ilgili bizim bir atasözümüz var; ‘Zurnada peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına.’”⁵⁶*
- *“Gün ola harman ola.”⁵⁷*
- *“Diklenmeden dik duracağız.”⁵⁸*
- *“Erzurum'un bir kez daha tarih yazacağına tüm kalbimle inanıyorum.”⁵⁹*
- *“Sayın Merkel'in tarih bilgisini gözden geçirmesi ve özür dilemesi gerektiğini buradan belirtiyoruz”⁶⁰*
- *“Biz görevimizi yaptık, Anayasa'da olanı yaptık kardeşim. Ağzı olan konuşuyor.”⁶¹*
- *“Şu anda dünya ekonomi çevrelerinde, küresel krizi başarıyla atlatan ülkeler arasındayız ve parmakla gösteriliyor. Tedbiri elden bırakmayacağız”⁶²*

Atasözleri yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktararak toplumun yaşadığı tecrübelerden öğrendiklerini kısa bir şekilde aktarma biçimidir. Erdoğan, pek çok kez atasözü kullanmıştır. Atasözlerini kullanarak hem anlatacağını kısa bir şekilde ifade etmiş

⁵⁵ Şule Yüksek Özmen, “Türk Kültüründe Yaşlının Yeri Ve Medyayla Yaşlılığın Değişen Konumu”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2013, Sayı. 100, s. 111

⁵⁶ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/89231/istiklalimize-ve-istikbalimize-kast-eden-hic-kimsenin-gozunun-yasina-bakmayiz>

⁵⁷ <https://www.sabah.com.tr/aktuel/2015/03/05/cumhurbaskani-erdogan-yesilayin-torende-konustu>

⁵⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=n3xku3zvSRC>

⁵⁹ <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-erzurumlulara-seslendi-1336354>

⁶⁰ <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-tiksirincaya-kadar-iciyorlar-1339333>

⁶¹ <http://www.karsmanset.com/haber/erdogan-agzi-olan-konusuyor-6039.htm>

⁶² <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/erdogan-tusiad-genel-kurulunda-konustu-16813065>

hem de toplumumuzun kültürel belleğinde işlevsel bir yere sahip olan atasözlerine atıfta bulunmuştur.

Baykal'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Taşıma su ile değirmen dönmez. Ben kimseden değirmenime su taşımasını istemedim. Sen kara gün dostu değilsin.”*⁶³
- *“İşçilere yönelik saygısız ifadeler sarf edilince cinler tepeme çıkıyor bunları görüyorum.”*⁶⁴

Baykal, konuşmasında “Taşıma su ile değirmen dönmez”, “Kara gün dostu” ve “Cinlerin tepeye çıkması” deyimlerini kullanarak sözlü kültürel örneklerimizden faydalanmıştır.

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metinlerinden alıntılar:

- *“Siz kendinizi Kürt görüyorsanız eyvallah başımın üstünde yeriniz var.”*⁶⁵
- *“Bölünmeyin, güç birliği yapın. Güç birliği yaparsanız sesiniz gür çıkar. Siyasetçiler sizin sözlerinize kulak asarlar”*⁶⁶
- *“Sağ elin verdiği sol el görmeyecek.”*⁶⁷
- *“Doğru söyleyeni 9 köyden kovarlar ama ben gerekirse 10. köye gitmesini bileceğim”*⁶⁸

Bahçeli'nin konuşma metinlerinden alıntı:

- *“Pire için yorgan yakılmaz.”*⁶⁹
- *“Ev sahibini bastıran yavuz hırsız misali davranıyorlar.”*⁷⁰
- *“Artık mızrak çuvala sığmamaktadır. Bütün gerçekler ve aktörler ortadadır.”*⁷¹

⁶³ <http://arsiv.ntv.com.tr/news/307174.asp>

⁶⁴ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/baykaldan-onemli-aciklamalar-13981646>

⁶⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-hapishane-gul-fabrika-istedi-16660377>

⁶⁶ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kilicdaroglu-roman-calistayina-katildi-16721017>

⁶⁷ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kilicdaroglu-ergenekon-bassavcisi-degismedi-17421793>

⁶⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kilicdaroglu-ergenekon-bassavcisi-degismedi-17421793>

⁶⁹ <https://www.haberler.com/bahceli-diyarbakir-a-inadina-gidecegim-2768394-haberi/>

⁷⁰ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bahceliden-ruh-ikizi-benzetmesine-yanit-13662464>

⁷¹ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bahceliden-ruh-ikizi-benzetmesine-yanit-13662464>

Demirtaş'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Günlerdir meydan meydan, televizyon televizyon dolaşp yalan söylüyor. Yalan söyleyince gözlerini kaçırıyor, yüzü kızarıyor. Bize masal anlatmayın. Bize gerçekleri anlatın. Parlamentoları halk kurar ve halk isterse birden fazla parlamento da kurar.”*⁷²
- *“Mısır'daki sağır sultan bile duydu.”*⁷³

Demirtaş da “Masal anlatma” deyimini kullanarak aynı şekilde sözlü kültür ürünlerimizden yararlanmıştır.

Siyasi parti liderlerinin kullandıkları atasözleri ve deyimlerin başlıcaları bunlardır.

2012 yılında yapılan araştırma sonucunda AKP, CHP ve MHP siyasi parti liderlerinin kullandıkları toplam deyim kullanımı:

Erdoğan: 295, Kılıçdaroğlu: 302, Bahçeli: 308

Yine 2012 yılında yapılan bu araştırma sonucunda AKP, CHP ve MHP siyasi parti liderlerinin kullandıkları toplam atasözü kullanımı:

Erdoğan: 22, Kılıçdaroğlu: 7, Bahçeli: 4⁷⁴

Deyimler ve atasözleri, günlük yaşamımızda daha çok bir olayı ya da bir durumu uzun uzun anlatmaktansa mevcut olan duruma en uygun olan ifadeyi anlatmada kullanılan kalıplaşmış sözcük gruplarıdır. Yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktarılacak günümüze kadar ulaşan deyimlerimiz ve atasözlerimiz kültürel belleğin canlı örnekleridir. Kültürel birikimimiz olan atasözleri ve deyimler tekdüzeleşme tehdidi ile karşı karşıya kalan dünya kültürlerinin en önemli hazineleridir. Yukarıda verilen bilgilerde görüldüğü üzere siyasi parti liderleri konuşmalarında sözlü anlatım unsurlarından atasözleri ve deyimlere sıkça başvurmuşlardır.

⁷² <https://www.youtube.com/watch?v=3GLxcuVieLg>

⁷³ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bahceliden-ruh-ikizi-benzetmesine-yanit-13662464>

⁷⁴ Esra Darıcı, “Türkiye Türkçesinin Söz Varlığında Yer Alan Kalıplaşmış Sözlerin Politik Söylemdeki Yeri”, *Yüksek Lisans Tezi*, 2012, s. 260

2.1.4. Alkışlar ve Kargışlar

Ateş tanrısı veya hami ruh olarak değerlendirdiği al ruhu ile alkış kelimesi arasında bağlantı kurar; “aklamak: takdis etmek” (Altayca, Kırgızca) ve “alkış: tebci, tebrik” kelimelerini bu bağlamda ilişkilendirir. “Aklamak” kelimesinin zıddı “kargamak”tır. Bu kelimelerden birinde “al”, ikincisinde “kar(a)” olmasına da dikkat çeker.⁷⁵

Duaların en belirgin vasfı teslimiyeti, inanmışlığı ve bir ümidi ihtiva etmeleridir. Genellikle, görülen bir iyiliğe karşılık söylenir. Karşıdaki kişi güzel ve hayırlı sözlerle kutlanır, hakkında iyi dileklerde bulunulur. Bugün yaygın kullanımıyla dua olarak bilinen bu söz, Eski Türkçede alkış kelimesiyle karşılanmıştır. İslâm dininde, ayet ve hadislerle dua teşvik edilmiştir.⁷⁶

Duanın önemine Kuran-ı Kerim’de açıkça işaret edilmiştir. "Kullarım, sana benden sorarlarsa, şüphesiz ki, ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince, dua edenin dileğini kabul ederim. O halde onlar da benim davetime gelsinler ve bana inansınlar (imanlarında devamlılık göstereyin) ki doğruya erişmiş, saadete kavuşmuş olsunlar.- Bakara Suresi, 186. Ayet"⁷⁷

Beddua veya eski Türkçedeki söyleyişle “kargış”larsa, çaresiz olan, acı çeken ve bir kötülüğü maruz kalan bir insanın bunları yapanın cezalandırılmasını istemek ve bu yolla intikamını almak ve adaleti sağlamak maksadıyla söylediği, kötü dilek ve düşünceleri ihtiva eden kalıplaşmış sözlerdir. Bedduanın birebir sözlük karşılığı “kötü-dua”dır. Türkiye Türkçesinin ağızlarında “beddua” karşılığı olarak “ilenç, inkisar, kargış ve lanet” gibi sözcükler de kullanılır. Bedduaların evrensel sözlü kültürel bir olgu olarak bütün dinsel inanç sistemlerinin temelini oluşturduklarını söyleyebiliriz.⁷⁸

⁷⁵ Abdülkadir İnan, “Al Ruhı Hakkında”, *Makaleler ve İncelemeler*, Türk Tarih Kurumu, I., Ankara, 1987, s. 36

⁷⁶ Doğan Kaya, “Dualar ve Beddualar”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sivas, 1997, S. 4, s. 102

⁷⁷ Celal Yıldırım, *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Tefsiri*, İstanbul, 1982, s. 28.

⁷⁸ Özkul Çobanoğlu, “Türk Halk Kültüründe Konuşmalık Türler Bağlamında Sözel Nasihatler, Dua Ve Beddualar”, *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, İstanbul, 2015, Sayı.7, s. 2

Erdoğan'ın konuşma metinlerinden alıntılar:

- *“3 sene önce aynı parayla kaç ekmek alıyordun şimdi kaç ekmek alıyorsun. Az alıyorsan, bana bedduanı yap, çok alıyorsan duanı yap.”*⁷⁹
- *“Ben size hep şunu söylüyorum. Bize Bosna'nın duaları yeter. Bize Şam'ın duaları yeter. Bize Kahire'nin duaları yeter. Bize Bağdat'ın duaları yeter. Bize Myanmar'ın duaları yeter. Bize 76 milyonun içerisinde o başı yaşmaklı, gözü yaşlı ninelerin duaları yeter. Bu akşam buradan bir şey daha söylüyorum, 'bedduaya lanet, duaya davet' diyorum. Biz bedduayla değil, duayla emrolunduk.”*⁸⁰
- *“Nevruz'un ülkemizdeki tüm vatandaşlarımız, bölgemizdeki tüm kardeşlerimiz için huzurun, barışın, uhuvvetin vesilesi olmasını Rabbinden niyaz ediyorum.”*⁸¹
- *“Peygamberimin Uhud'da yaptığı duadan ilhamla, şu şekilde bitirmek istiyorum; Allah'ım, hamd sana mahsustur.”*⁸²
- *“Sizlere Soma faciasının ardından verdiğiniz maddi destekler ve yaptığınız dualar için teşekkür ediyorum.”*⁸³

Dualar, Türk toplumunda önemli bir yere sahiptir. Türk insanı sevdikleri kişiler için dualarla yanlarında olduklarını hissettirmeye çalışır ve onları yalnız bırakmadıklarını düşünür. Erdoğan, Türk kültüründe var olan ve toplum tarafından da hoş karşılanan dua kavramına işaret ederek bedduanın aksine dualarda buluşmanın faziletini anlatmaya çalışmıştır.

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metninden alıntı:

- *“Kentli olmanın bir birikimi vardır. Kentli olmanın bir kültürü vardır. Biz kenti yeni keşfediyoruz. Kentli olmayı da yeni yeni öğreniyoruz. Şimdi bunu*

⁷⁹ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-az-alıyorsan-beddua-cok-alıyorsan-dua-yap-3583689>

⁸⁰ <https://www.memurlar.net/haber/441860/erdogan-bedduaya-lanet-duaya-davet-diyorum.html>

⁸¹ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29893/denizli-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma>

⁸² <https://www.youtube.com/watch?v=whkfnYNIqKo>

⁸³ <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-almanyada-olay-yaratan-sozunu-tekrarladi-entegrasyona-evet-asimilasyona-hayir-1887306>

beddua ederek çözemezsiniz arkadaşlar. Beddua etmeyeceğiz. O farklı bir şey. Ama burada yapacağımız bir şey var.”⁸⁴

Beddua etmek, kargışlamak yüzyılla boyunca toplumumuzda yer alan bir gerçektir ve toplum nazarında hoş karşılanmamaktadır. Kılıçdaroğlu toplum hayatında var olan beddua kavramını dile getirmiş, beddua etmenin bir şeyi çözmeyeceğini, bunun bir çözüm yolu olamayacağını dile getirmiştir.

Bahçeli’nin konuşma metinlerinden alıntılar:

- *“Halk Teala karlı dağlarımızı yıkmasın kardeş ve birliğimizi yıkmasın umutlarımızı yıkmasın. Hayallerimizi yıkmasın milletimizi korusun devletimizi güçlü kılsın. İmandan ayırmasın derlesin toplansın günahlarımızı adı güzel Muhammed Mustafa yüzü suyu hürmetine bağışlasın.”⁸⁵*
- *“Okyanus ötesinde beddua ve iftira seansları düzenleyen, dedikodu imalatı yapan mürşit kisveli münafıklarla örtüşen, kesişen, çakışan hiçbir yan ve ortak noktamız yoktur, olmamıştır, olmayacaktır”⁸⁶*

Bahçeli, İslam kültüründe yer alan Muhammed yüzü suyu hürmetine tabirini kullanarak dua etmiş, dua unsurunu konuşmasında kullanmıştır. Aynı şekilde beddua unsuruna da konuşmasında yer veren Bahçeli, bu unsur üzerinden mesajlar vermiştir.

Akşener’in konuşma metinlerinden alıntılar:

- *“Allah inşallah eşit rekabet şansını bize nasip etsin, yolumuzu açık etsin. Dualarımız bunun için.”⁸⁷*
- *“Ol deyince olduran”a, şükürler ediyorum. Allah dualarımızı kabul buyursun.”⁸⁸*

Akşener, sözlü kültürel anlatım unsurlarından dua unsurunu konuşmasında kullanarak, İslami öğelere yer vermiştir.

⁸⁴ <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglundun-antalyanin-konyaalti-ilcesinde-yaptigi-konusma-25-haziran-2010?q=k%C3%BClt%C3%BCr>

⁸⁵ <https://www.yenisafak.com/gundem/bahceliden-kurultay-duasi-2106579>

⁸⁶ <https://www.yeniakit.com.tr/haber/bahceli-okyanus-otesinin-beddua-seanslari-189539.html>

⁸⁷ <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/meral-aksener-anitkabiri-ziyaret-etti-2064264/>

⁸⁸ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksenerin-konusmasinin-tam-metni-175704h.htm>

Demirtaş'ın konuşma metinlerinden alıntılar:

- *“Hiçbir şey yapamıyorsanız dua edin. 5 vakit namaz kılın. Dua edin.”*⁸⁹
- *“Allah sizin belanızı versin be.”*⁹⁰
- *“Allah sizin belanızı versin”*⁹¹
- *“Allah yalancının belasını versin mi? Versin.”*⁹²
- *“Kim silahtan beslenerek oy topluyorsa Allah onun bin defa belasını versin. Allah onun burnundan fitil fitil getirsin.”*⁹³
- *“İnşallah tüm anne babaların dualarıyla yola çıktığımızda başarılı olacağız.”*⁹⁴

Demirtaş da diğer siyasi liderler gibi konuşmasında dua ve beddua unsuruna yer vermiştir. Özellikle beddua unsuruna söylemlerinde sıkça yer vermiştir.

2.1.5. Lakaplar

Lakap, kişiye her hangi bir özelliği dolayısıyla kendi grup kültürü bağlamında sonradan verilen isimdir. Genellikle asıl adın önünde kullanılan lakaplar, tek kelimelik bünyesinde birçok anlamları gizlemektedir. Bu anlamda lakaplara çağrışım kapsülleri denilse yeridir. Ya fizikî bir özellik, karakter yapısı, davranış şekli ya da kişinin başından geçen bir olay, lakabın kullanıldığı çevrede amaca uygun mesajları yollayacak biçimde lakap denilen tek kelimeye sığdırılmaktadır.⁹⁵

Türk kültüründe asıl ad yanında lakap takma geleneği de yaygın olarak görülmektedir. Lakap; “Bir kimseye veya bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ada denir. İlk örneklerini

⁸⁹ <https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/selahattin-demirtasdan-cok-sert-sozler-1011877/>

⁹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=KXj-NPPVn-o>

⁹¹ <https://www.dailymotion.com/video/x6hw172>

⁹² <https://www.haberler.com/demirtas-allah-yalancinin-belasini-versin-mi-7235729-haberi/>

⁹³ <https://www.star.com.tr/politika/selahattin-demirtas-beddua-silahina-sarildi-haber-1020194/>

⁹⁴ <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1063992-selahattin-demirtas-anne-ve-babasindan-hayir-duasi-aldi>

⁹⁵ Şeref Boyraz, “Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, VII. Sayı, Sivas, 1998, s. 109

Türk destanlarında gördüğümüz lâkaplar, kişiyi bazen aşağılayan bir söz olabilmekte; bazen de çok özel bir ayrıcalık verebilmektedir. Ancak, lâkapların gerçeğe uygun olarak bir kişiye verilmesi, halkımızın bu konudaki yeteneğini ve mizahi yönünü de ortaya çıkarmaktadır.”⁹⁶

Sövgü ve hakaret, toplum tarafından “ayıp” kabul edilen özellikle cinsel durumları, kişinin çeşitli bedensel yahut zihinsel eksikliklerini dile getirerek muhatabını aşağılamak, tahkir etmek maksadıyla yapılır.⁹⁷

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- *"Babama 'Kaptan Amca' diye hitap ederlerdi, lakabı buydu. Babam aynı zamanda da bizim hemşerilerin kasasıydı. Babam otoriter bir kişiydi. Küfür ettiğiniz anda faturasını çok ağır ödersiniz onun içinde zaman zaman babam bizimle hesaplaşmıştır".*⁹⁸

Erdoğan babasıyla ilgili olarak verdiği örnekte Türk kültüründe var olan lakap takma kültürüne değinmiş, bu kültürün geçmişten bugüne kadar devam ettiğini örnek vererek ortaya koymuştur.

Erdoğan, Türk kültüründe yadsınamaz bir gerçek olan küfür kavramından ve toplum tarafından hoş görülmemesinden bahsetmiş ve babasının küfrü hiçbir şekilde hoş karşılamadığından bahsederek küfrün toplumdaki algısını ortaya koymuştur.

2.1.6. Destanlar

Destanlar; milletlerin din, fazilet ve millî kahramanlık maceralarının manzum hikâyeleridir. Destanlar, gerek tarihi aydınlatma, gerekse fikir ve sanat hayatına kaynak olma bakımından kıymetlidirler. Destanlar, halk gözüyle görülen, halk ruhuyla duyulan ve halk hayalinde masallaştırılan tarihlerdir.⁹⁹

⁹⁶ Şerife Seher Erol Çalışkan, “Türk Folklorunda Lâkap Verme Geleneği: Bartın Örneği”, *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Manisa, 2016, Sayı. 3, s. 104

⁹⁷ Ali Akar, “Türk Sözlükbiliminde Tanımsız Bir Alan: Sövgü Sözleri”, *Dil Araştırmaları Dergisi*, Ankara, 2014, Sayı.14, s.31

⁹⁸ <https://www.ntv.com.tr/turkiye/bir-asik-olduk-pir-asik-olduk,5ohR3zWGLEa68XYZLD2BwQ>

⁹⁹ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s. 2

Destanlar, bir milletin kültürel yaşantısı, millî şuur ve hafızasını edebî bir zevkle sunan tarihi aynalardır. Ergenekon Destanı, öz değerlerimize sahip çıkmak, kimlik arayışı ve göç sebeplerini irdelemek amaçlarıyla halk hafızasının ürettiği yaşanmışlıkların eseridir. Asırlık tecrübelerin nesilden nesile sözlü gelenek içerisinde aktarılacak yaşatıldığı bu anlatılar, geçmişin geleceğimize ışık tuttuğu tarihi, mitolojik ve kültürel miraslardır. Ergenekon destanı, Türk milletinin kolektif bilinçdışındaki kahramanlık mitosunun dağ, mağara, ateş, demir, bozkurt, vb. gibi motiflerle örüldüğü kökene dönüş mitleridir. Tarihi tecrübelerden ders almayarak özünden uzaklaşan bir toplumun, tükenişi yeniden dirilişe dönüştürme şansı, kökene dönüş ile mümkündür.¹⁰⁰

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Dede Korkut Destanında zindana atılan BamsıBeyrek kendisini 16 yıl boyunca bekleyen atına şöyle sesleniyor: ‘At demezem sana, gardaşdirem, gardaşımın ileri.’ 12 yıldır bu anlayışla Türkiye’nin çehresini değiştirdik.”*

Türk edebiyatında çok özel ve önemli bir yere sahip olan Dedem Korkut Kitabı'nın yazılı metni (Dresden nüshası) 1815 yılında HeinrichFriedrichVonDiez'in bir inceleme yazısıyla bilim dünyasına tanıtılmıştır. Türk bilim insanı Fuat Köprülü'nün “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar.” Cümlesi bu eserin toplumumuzda ne denli önemli olduğunun kanıtıdır. Erdoğan, Türk Dünyası için önemli olan Dede Korkut hikâyelerinin örnek vererek Türk kültür hazinesi olan kültürümüzün mihenk taşına atıfta bulunmuştur.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Malatyalılar bulundukları her yerde çalışkanlıklarıyla, üretkenlikleriyle, girişimcilikleriyle, başarılarıyla kendilerini fark ettirirler, gösterirler. Battal Gazi'nin torunlarına da böylesi yakışır.”¹⁰¹*

Battal Gazi Destanı, Müslüman Türklerin Anadolu'ya yerleşmek için verdikleri mücadeleler sırasında doğmuştur. Bu destanda dini yayma ve dine dayalı öğeler ön plana çıkmaktadır. Eski Türk destanlarında görülen millî ülküye dayalı hayat anlayışı ve

¹⁰⁰ Ebru Şenocak, “Göç Ve Ergenekon Destanlarında Mitostan Ütopyaya Yolculuk”, *Türk Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Uluslararası Dergisi*, Ankara, 2008, Sayı.8, s. 2528

¹⁰¹ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2995/malatyada-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma>

üstünlük ideali yerini, İslâm tasavvufunun ve İslâm inancının yücelttiği manevi üstünlüğe bırakmıştır.¹⁰²

Milletler için destan, efsane, menkıbe gibi edebî ürünlerin önemi büyüktür. Bu ürünler bir milletin ruhuna işlemiş edebî eserlerdir. Battal Gazi Destanı'nın konusu, Müslüman - Hristiyan savaşlarıdır. Bir tarafta Bizans Kayseri, diğer tarafta İslâm dünyasının Halife'si vardır. Kayser, sık sık ordu hazırlayıp Malatya üzerine sefer düzenler. Kayser'in arkasında her defasında çok güçlü bir ordu vardır. Ancak Battal Gazi önderliğindeki İslâm ordusuna her defasında yenilir.

Erdoğan, Malatya'da yaptığı konuşmada, burada Kahramanlığı nam salmış Battal Gazi bahsederek bu önemli zata vurgu yapmıştır. Bu şahsın nezdinde milletin çalışkan olması ve kültürün devam ettirilmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Milletimizin varoluşundan beri ve Ergenekon'dan çıkışımızın da işaret ettiği gibi, dışa dönük, bütün dünyayı kucaklamak isteyen hayat tarzı, Türk kültürünün diğer kültürlerle buluşmasına vesile olmuş, bunlardan etkilendiğinden daha fazla da etkilemiştir. Ergenekon'dan çıkışımız, bir yandan yeniden büyümeye, cihana yayılmaya dönük adımları ifade ederken, diğer yandan da millet olarak amaca ulaşmak için hiçbir engeli kabullenmeyeceğimizi göstermektedir.”*¹⁰³

Ergenekon Destanı Türk toplumunun yok olma tehlikesiyle karşı karşıya geldikten sonra yeniden diriliş mücadelesini anlatan doğal destanıdır. Bahçeli, Türk kültür evreninde önemli bir yere sahip olan Ergenekon Destanı'nı örnek göstererek asil kana ve milli birlik ve beraberlik ruhuna vurgu yapmıştır.

¹⁰² Mehmet Emin Bars, “Battal Gazi Destanı'nda Göndergeler Ve Anıştırmalar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Bursa 2015, Sayı: 4, s. 488

¹⁰³ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/129/mhp/index.html>

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- “Nevruz, büyük milletimizin özgürlük ve hükümrânlığının kaynağı, daha da ötesi, asırlar evvel yakılan Ergenekon ateşinin, Ergenekon destanımızın kıvılcımıdır.”¹⁰⁴

Bahçeli, Türk dünyası için önemli bir gün olan Nevruz’dan hareketle Ergenekon destanına atıfta bulunmuştur.

2.1.7. Masallar

Asırların birikmiş irfanını ve dünya görüşünü, insanın yaşamak zorunda olduklarıyla yaşamak istediklerini bir arada kendine has bir atmosferde ve üslupla, kendi mantık düzeni içinde geleneksel motiflerle milli kabuller çerçevesinde anlatan masallar, sözlü anlatım türlerinin en ilgi çekici alanıdır. Masallar, diğer folklor ürünleri gibi paylaşılan hayatın içinde doğmuş ve muhafaza dılmıştır. Bütün dünyada masallar, ortak bir yapıya ve ortak motiflere sahip sözlü gelenek içinde yaşayan, XIX. yüzyıldan itibaren düzenli bir biçimde yazıya geçirilen edebî bir türdür.¹⁰⁵

Masal, halkbilgisinin dilin bir vasıta olarak kullanıldığı anlatmaya dayalı türlerinden biridir. Masallarda, yardımlaşma, dayanışma, sosyal uyum, dürüstlük gibi değerler sembolik bir dilde aktarılmaktadır.¹⁰⁶ Masallarda kullanılan sembolik dil, kültürel birikimlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir unsurdur.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- “Her gün akşam evlerden dedelerin ninelerin masallar anlattığı, annelerin bir araya geldiği o büyük aile dönemleri maalesef mazi oldu.”¹⁰⁷

¹⁰⁴ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2657/mhp/index.html>

¹⁰⁵ Umay Günay, *Türk Dünyası El Kitabı “masal”*. 3. Cilt, Edebiyat, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 1992, s. 616

¹⁰⁶ Mustafa Arslan, “Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar, *İnceleme – Metinler*”, Zirve Yay, Denizli, 2008, s. 199

¹⁰⁷ <https://www.sabah.com.tr/aktuel/2017/11/27/cumhurbaskani-erdogandan-teknoloji-bagimlilik-kongresinde-flas-aciklamalar>

Bahçeli'nin konuşma metinlerinden alıntılar:

- *“Başbakan Erdoğan, Türk milletine adeta Keloğlan masalları anlatmaktadır.”*¹⁰⁸
- *Fıkralarla, masallarla, destanlarla, deyişlerle, manilerle ve hikmetli ifadelerle birbirimize sokulduk, birbirimize sarıldık.”*¹⁰⁹

Kırsaldan şehre göç, geniş aile yapısından kopuş ve sosyal bir grubun parçası haline gelememe durumu, ortak hafıza ve geleneksel ilişkiler ağının parçalanmasına sebep olmuş; fertler, geçmişten geleceğe uzanan bir zincirin parçası olmaktan çıkarak tek kişilik “ben” hücrelerine hapsedilmeye başlamıştır. Bu durumun hızla gerçekleşmesinde kitle iletişim araçları, bir yandan sosyal hafızaya ilişkin temel kod/değerleri silmek veya anlamsızlaştırmak, diğer yandan her gün yeni imajlar üreterek “toplumsal bellek yitimine” sebep olmak bağlamında etkili olmaktadır. Bu kopuşun en gözlemlenebilir örnekleri kültürel hafıza ve zihinsel dinamikler alanındadır. Ayrıca kültürel hafıza kaybının ve sosyo-kültürel zeminin kayması, kültürel yeniden inşa noktasında bir dünya ve hayat görüşü benimsemenin önünde bir engel de oluşturmaktadır. Sergilenen davranış biçimleri değer ve anlam içeriğinden yoksun, sergileyenin kendisine ait olmaktan uzak kitlesel bir özelliğe bürünmekte, bireylerin veya toplumun önemli bir kısmında duyarsızlık had safhaya ulaşmış bulunmaktadır. Kısacası milli kültürlerin bir “küresel asimilasyon”a doğru sürüklendiğini söylemek de mümkün hale gelmektedir.¹¹⁰

Erdoğan, teknolojinin gerekli şekillerde kullanılmamasının aile kültürünün ve kültürel değerlerin yol olmasına sebep olduğunu, kültürümüzün yozlaşmasıyla istikbalimizin de tehdit altında olduğunu belirtmiştir.

Bahçeli, sözlü kültür ürünlerimizden masal unsuruna konuşmalarında yer vermiştir.

¹⁰⁸ <https://www.iha.com.tr/haber-bahceli-keloglan-masallari-anlatiyor-278524/>

¹⁰⁹ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2067/mhp/index.html>

¹¹⁰ Mustafa Arslan, “Kültürel Hafıza ve Zamansallık Bağlamında Türk Mitolojisi”, *Türk Yurdu Dergisi*, Ankara, 2011, s. 17

2.1.8. Efsaneler

Efsanenin başlıca niteliği inanış konusu olmasıdır; onun anlattığı şeyler doğru, gerçekten olmuş diye kabul edilir. Bu niteliği ile efsane masaldan ayrılır. Hikâye ve destana yaklaşır. Başka bir niteliği de düz konuşma diliyle ve her türlü üslup kaygısından yoksun hazır kalıplara yer vermeyen kısa bir anlatı oluşudur.¹¹¹

Sözlü kültür, efsane anlatıcıları efsaneyi üzerine yüklenen olağanüstülüklerle rağmen gerçek olarak kabul eder ve bu inançtan hareketle yaşadığı coğrafyada geçtiğine inandığı bir olayı veya o coğrafyadan geçtiğini düşündüğü tarihî bir şahsiyeti, yaşamış olduğu coğrafyadaki bir mekânla birleştirerek anlatır. Bu anlatma sırasında efsanede bir araya gelen tarihî şahsiyetlerin gerçekte bir araya gelip gelmediği veya o tarihî olayın orada geçip geçmediği pek düşünülmez.¹¹²

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“İshak Çelebi'nin anlattığı Üsküp Rumeli'dir. Hayreti'nin dile getirdiği Belgrat Rumeli'dedir. Mostarlı Hacı Derviş'in Mostar'ı ise Rumeli demektir. Tuna Nehri deyince Rumeli gönüllere düşer ve Osman Paşa'nın o muazzam Plevne direnişi akıllara gelir. Tuna bir özlemdir. Tuna efsanedir, türküdür ve bizim kahramanlık menkıbemizdir.”*¹¹³

Bahçeli, tarihi bir olay olan Plevne savunması etrafında gelişen efsanelerden Tuna efsanesinden örnek vererek, hitap ettiği kesim üzerinde etkili yoldan anlatmak için efsane örneğini kullanmıştır.

2.1.9. Halk Hikâyeleri

Halk hikâyesi, Anadolu'da göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk edebî ürünlerinden olup aşk, kahramanlık, vb. gibi konuları işleyen, Türk, Arap, İran ve Hint

¹¹¹ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, Bilgesu Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 135

¹¹² Halil Altay Göde, “Tarihi Yeniden Kurma Kuramı: Veli Baba Üzerine Anlatılan Efsaneler”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya, 2011, s. 119

¹¹³ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/878/mhp/index.html>

kaynaklı olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan, nazım nesir karışımı anlatmalardır.¹¹⁴

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Dağları deldik, Ferhat olduk. Şirin’e ulaşmak için dağları deldik. Biz, bu ülkenin ve bu milletin sevdalıyız. Biz size âşığız, âşık... Biz Ferhat’ız, siz Şirin’siniz.”*¹¹⁵

Halk anlatı türlerinden olan halk hikâyeleri yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktararak gelmiş hikâyelerdir. Kahramanlık ve aşk konularında oluşan halk hikâyeleri günümüze kadar gelmiş halk anlatılarıdır. Bunlardan Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı hikâyeleri halk hikâyelerinin aşk konulu hikâyelerine örnektir. Her halk hikâyesini belli başlı özellikleri akılda kalmış ve kahramanların mücadelelerini dilimize yerleşmiştir. Mecnun gibi yollarda olmak, Ferhat gibi dağları delmek bunlardan bazılarıdır. Erdoğan, halk hikâyesinden alıntı yaparak Türk kültüründe var olan mücadele ruhunu ve hikâyelerin kültürel zenginliğini dile getirmişti.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Bu meydanda yürüdüğünde dağların yürüdüğü, düşmanların yüreğini korkunun saldığı, mavzerinin tetiğinde dokunduğunda cihanın titreği Efeler var. Bugün efeler yine ‘Yeter! Söz milletindir’ diyor mu? Bugün efeler yine ‘Yeter! Söz de, karar da milletindir’ diyor mu?”*¹¹⁶

“Efe, zeybek, kızan, seğmen” kelimeleri genellikle Batı ve Orta Anadolu’da kanundışı faaliyetlerde bulunmuş kişi ve gruplara verilen ad olarak bilinmektedir. Çeşitli sebeplerle yerel ya da resmi yöneticiler veya yerleşik gruplarla çatışma halinde olan ve dağa çıkarak kaçak hayatı yaşayan, kendileriyle aynı kaderi paylaşan veya onlara

¹¹⁴ Ali Berat Alptekin, Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı, Ankara: Akçağ Yayınları, Ankara, 2002, s. 7

¹¹⁵ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/94645/-ulkemizi-rahatsiz-eden-kim-olursa-olsun-hic-dinlemeyiz-vururuz->

¹¹⁶ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/101917/-tevazu-samimiyet-ve-gayretle-belediyecilikte-yeni-ufuklar-actik->

yardımcı olan insanlarla özel bir grup oluşturan bu kişiler, yerli ve yabancı araştırmacıların dikkatini çekmiş, bu konuda dağınık da olsa bazı çalışmalar yapılmıştır.¹¹⁷

Efeler bir haksızlık karşısında direnmiş, ölümü göze alıp can vermiş kişiler olarak karşımıza çıkar. Önceleri kendileri adlarına karşı koydukları hukuksuzluk veya toplumsal rahatsızlık, daha sonra toplum adına yürütülür olmuştur. Mazlum olarak görülen kişi veya kişilere, haksızlıklarla baş etmek isteyenlere toplum vicdanı sahip çıkar. İnsanlık tarihinde görülen bu tip, Batı Anadolu’da efe olarak karşımıza çıkmaktadır¹¹⁸

Eski Türk kültüründe destanlarda, halk hikâyelerinde yer alan kahraman tipi İslamiyet’in kabulünden sonra Batı Anadolu’da yerini efe kimliğine bırakmıştır. Tıpkı halk anlatılarındaki kahramanlar gibi Efeler mazlumun yanında olma, hak yolunda canı pahasına doğruyu savunma, güçlüden değil haklıdan yana olma özellikleriyle Türk kültüründe nesilden nesile aktarılacak günümüze kadar gelmiştir. Erdoğan Batı Anadolu’da sevilen bir tip olan Efelik tipiyle Türk kültüründe zulme dur diyen, haklının yanında olan kahraman tipine atıfta bulunmuştur.

Baykal’ın konuşma metninden alıntı:

- “Eşkiyanın gece ne yapacağı belli olmaz.”¹¹⁹

Eşkiyalık konusu, tarih araştırmalarından toplumbilimcilerine ve romancılara kadar çok geniş bir yelpazede ilgi duyulan bir konu olmuştur. Tarih olaylarının ötesinde, sözlü edebiyat geleneğinde, destan, efsane, şiir, deyiş gibi çeşitli halk anlatım türleriyle halkın belleğinde yüzyıllardır yer bulmuş eşkiya hikâyeleri de söylenile gelmiştir. Eşkiyalık konusu, tarih araştırmalarından toplumbilimcilerine ve romancılara kadar çok geniş bir yelpazede ilgi duyulan bir konu olmuştur. Tarih olaylarının ötesinde, sözlü edebiyat geleneğinde, destan, efsane, şiir, deyiş gibi çeşitli halk anlatım türleriyle halkın belleğinde yüzyıllardır yer bulmuş eşkiya hikâyeleri de söylenile gelmiştir.¹²⁰

¹¹⁷ Mustafa Arslan, “Sözlü Tarih ve Kültürel Bellek Aktarımı Bağlamında Denizli Yöresi Efe Anlatıları”, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, 2014, Sayı.2, s. 2

¹¹⁸ Mehmet Naci Önal, “Türk Halk Kültüründe Efe”, *Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Ankara, 2014, Sayı. 2, s. 25

¹¹⁹ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=155&P5=B&page1=40

¹²⁰ Türkan Gözütok, “Eşkiyalık Ve Çakırcalı Mehmet Efe’nin Türk Edebiyatına İzdüşümü”, *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Ankara, 2011, Sayı. 21, s. 50

Eşkîyalık toplum nazarında hoş karşılanmaz. Eşkîyalık kavramı üzerine “Eşkîya dünyaya hükümdar olmaz” atasözü bunun en güzel örneğidir. Baykal Türk toplumunda olumsuz bir kavram olarak yer alan eşkîya kavramını kullanarak Türk kültüründe yer alan bir unsura değinmiştir.

Demirtaş’ın konuşma metninden alıntı:

“Bolu Beyi’ne boyun eğseydik, Köroğlu’na çıkmazdı adımız.”¹²¹

Türk kültür ve edebiyatında “Köroğlu” adının özel ve önemli bir yeri vardır. Köroğlu terimi, gücün simgesi, özellikle de düşkünün, çaresizin, mazlumun yanında, zulmün karşısında olan bir gücün temsilcisi olduğu için büyük insan kitlelerinin kabulleri arasında yerini almış, kültür ve edebiyatın birçok alanını, birçok türünü etkilemiştir.¹²²

Türk kültür tarihinde Köroğlu’nun önemli bir yeri vardır. Köroğlu terimi gücün simgesi, özellikle de mazlumun yanında olan bir gücün temsilcisi olarak kabul edildiği için geniş insan kitleleri arasında yerini almıştır. Köroğlu halk anlatılarında, anlatıldığı coğrafya ve anlatıcıların bağlı bulunduğu toplumun yapısına göre destan kahramanı, hikâye kahramanı, masal kahramanı veya efsane kahramanı olarak görülmüştür.¹²³

Türk toplumunda Köroğlu, mazlumun yanında olan, haksızlığa karşı dimdik ayakta duran, zalimin zulmüne boyun eğmeyen bir kahramandır. Bolu beyine karşı başkaldırısı dillere pelesenk olmuştur. Orta Asya halk anlatılarında da görülen bu tip yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktarılan bir kahraman tipidir. Demirtaş, Köroğlu tipiyle Türk halk anlatılarında haksızlığa boyun eğmeyen, zulme karşı gelen kahraman tipine atıfta bulunmuştur.

2.1.10. Fıkra

Fıkra, hikâye çekirdeğini hayattan alınmış bir vaka veya tam bir fikrin teşkil ettiği kısa ve yoğun anlatımlı, beşeri kusurlarla içtimai ve gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç hadiseleri, çarpıklıkları, zıddiyetleri, eski ve yeni arasındaki çatışmaları sağduyuya dayalı ince bir mizah, hikmetli bir söz, keskin bir istihza yoluyla yansıtan;

¹²¹ <http://gazetekarinca.com/2018/06/demirtasin-ikinci-trt-konusmasinin-tam-metni/>

¹²² Ali Yakıcı, “Halk Anlatılarında Yer Alan Köroğlu Tipleri Ve Âşık Köroğlu’nun Bu Tipler Arasındaki Yeri”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2007, Sayı. 76, s. 113

¹²³ A. Yakıcı, agm, s. 122

umumiyetle bir fıkra tipine bağılı olarak nesir diliyle yaratılmış, sözlü edebiyatın müstakil şekillerinden ibaret yaygın epik-dram türündeki realist hikâyelerden her birine verilen isimdir.¹²⁴

Türkiye’de son dönem siyaset dilinde fıkralara konuşma metnlerinde yer verilmiştir.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- *“Dadaşa sormuşlar Kamil'i mi seversin Kemal'i mi? Dadaş: Kemal'i severim. Niye demişler? Dadaşın cevabı manidar: Kamil bir yalan söyler bir doğru. Kemal hep yalan söyler beni yormiyir demiş.”*¹²⁵

Kılıçdaroğlu’nun konuşma metninden alıntı:

- *“Adamın birisi ölüyor, meleklerle soruyor, bu saatler nedir? Bakıyor karşıda bir saat akreple yelkovan 12’de durmuş. Kimin diyor bu saat? Bu Mustafa Kemal Atatürk’ün saati, hayatında hiç yalan söylemedi. Pek çok dünya liderinin saatlerini soruyor. Yahu aklıma bir şey geldi. Recep Tayyip Erdoğan’ın saati, onun saatini gösterir misiniz? Onun saati cehennemde diyor. Onun saatini vantilatör olarak kullanıyorlar.”*¹²⁶

Bahçeli’nin konuşma metninden alıntı:

- *“Kozanlı ile yılanı bir torbaya koymuşlar. Kozanlı ‘yılan beni sokacak’ diye bağırılmış. Yılanı torbadan çıkarmışlar. Yerine Kadirliliyi koymuşlar. Kozanlı yine bağırılmış, yılanı kurban olayım, Kadirlili yilandan da kötü sokuyor.”*¹²⁷

Demirtaş’ın konuşma metninden alıntı:

- *“Sürücünün biri ters yola girer, bir iki dakika sonra radyodan trafik uyarı yayını başlar. Otobanda sürücünün biri ters yönde gitmektedir ve tüm*

¹²⁴ Dursun Yıldırım, “Fıkra”, *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürü, Ankara, 1999, s. 3

¹²⁵ https://www.youtube.com/watch?v=7s8aW_YF1NA

¹²⁶ https://www.youtube.com/watch?v=_qu1JV-anyk

¹²⁷ <https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/bahceliden-koalisyon-fikrali-cevap-885216/>

sürücüler dikkatli olsun diye uyarı yapılır. Ters yönde giden sürücü de öfkelenir 'Ne bir tanesi, ne bir tanesi. Hepsi ters yönden geliyor diye sitem eder. İşte Türkiye'nin durumu bu.'"¹²⁸

Fıkralar çoğunlukla gerçek olaylardan hareketle ders almayı amaç edinen, özünde yerme, eleştiri, nükte, mizah ögesi bulunan ve sözlü gelenekte kuşaktan kuşağa aktarılacak günümüze kadar gelen kısa anlatılardır. Halk bilgisi unsurlarından sözlü anlatım ürünlerinden olan fıkralara siyasi liderler yer vermişlerdir. Öyle ki Erdoğan'ın ve Kılıçdaroğlu'nun fıkralarında, metin sözlü ortamda değişime uğrayarak aktarılmıştır.

2.1.11. Tarihî, Edebî ve Felsefî Şahsiyetler

Anadolu'nun bir Türk-İslâm yurdu oluşu sırasındaki manevî coğrafyasına baktığımızda elbette pek çok manevî mimarla karşılaşırız. Bu tarihi, edebî ve felsefî şahsiyetler edebî ürünlerde olduğu kadar siyaset dilinde de yerini almıştır.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- “Yunus Emrelerin, İbn-i Arabilerin, Hacı Bayram-ı Velilerin, Mevlanaların açtığı yolda önce insan, önce millet diyebilmeyi başarmış; kardeşliği, sevgiyi, barışı her türlü maddi değerın üzerine çıkarabilmiş bir milletiz.”¹²⁹

Türk kültüründeki engin hoşgörü düşüncesinin mimarları olan Yunus Emre, Hacı Bayram Veli ve Mevlana gibi âlimler kültürümüze derin izler bırakmışlardır. Erdoğan sevgi ve hoşgörüyle olan kardeşlik kültürüne vurgu yaparak kültürümüzün zenginliğini belirtmiştir. Türklerde millet olma ve bir arada yaşama sorunu eski Türklere kadar dayanmaktadır. Göktürk Yazıtlarında da gördüğümüz üzere, Türklerin başını alıp gittikleri ve dağıldıkları sık sık geçmektedir.

Devletin temelini oluşturan çoğu konar-göçer yaşayan bu savaşçı Türk kavimlerini devleti kurup korumak için bir arada tutmak gerekiyordu. Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde de durum aynıydı. Gerek Göktürk gerek Uygur dönemi olsun bu derleyip toplamak ve sosyal manada birlik olmak durumu Türk Kağanları için başlıca bir

¹²⁸ <https://www.tgrthaber.com.tr/gundem/fikrasina-gulunmeyen-demirtas-107419>

¹²⁹ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2964/seb-i-arus-istanbul-2014-programinda-yaptiklari-konusma>

sorun ve aynı zamanda Türk kavimleri ve boyları içinde birlikten, iletişimden yoksunluk anlamına geliyordu. Erdoğan, Türklerde devlet anlayışına ve edebî şahsiyetlere atıfta bulunmuştur.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Hani sürekli bizim medeniyetimiz diyoruz ya, bizim medeniyetimiz işte Hattat Hasan Çelebi hocamızın o engin gönlündeki birikimdir. Adeta bizim medeniyetimiz ete kemiğe bürünmüş, Hattat Hasan Çelebi olarak görülmüş bir medeniyettir. Hani Yunus da diyor ya; “Ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm.” Böyle. Zira üstadımıza şöyle bir baktığınızda, orada sadece hat sanatını görmezsiniz, orada bütün bir medeniyeti görürsünüz.”*¹³⁰

Yunus'un üslubu muhakkak ki "nev'i şahsına münhasır" bir üsluptur. Ancak; hayat tarzı, dünya görüşü ve diğer faktörlere ait üslup ile birleşmeyen bir dil üslubu tek başına yeterli olamaz. Yunus'un üslubu ne kadar güzel olursa olsun anlattığı mevzular bu milletin ihtiyaçlarına cevap vermemiş ilgisini çekmemiş olsaydı o bugüne gelemezdi. Kanaatimiz odur ki Yunus Emre, İslamiyet'i yaşamada ve yaşadığı İslamiyet'i ifade etmede millîdir.¹³¹

Görüldüğü üzere Erdoğan yine Yunus Emre'den örnek vermiştir. Yunus Emre'nin öğretileri Anadolu Türk kültürünün inşasında mihenk taşıdır. Onun hoşgörüsü, onun duru bit Türkçe ile yazdığı şiirler Türk milletinde derin izler bırakarak günümüze kadar gelmiştir. Erdoğan; nasıl ki Yunus Emre bir milletin nazariyesinde Türk-İslam kültürünün beden bulmuş hali ise, Hattat Hasan Çelebi'nin eserlerinin de medeniyetimizin tasavvuru olduğunu anlatıyor.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“ Terken Hatun'dan Hayme Ana'ya, Nene Hatun'dan Kara Fatma'ya kadar, tarihimizde, mücadeleleriyle, azimleriyle, dirayetleriyle efsane haline gelmiş nice kadınlar vardır.”*¹³²

¹³⁰ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2963/hattat-hasan-celebiye-saygi-gecesinde-yaptiklari-konusma>

¹³¹ M. Öcal Oğuz, “Yunus Neden Kalıcıdır?”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara 1989, 1. Sayı, s. 15

¹³² <https://www.haberler.com/cumhurbaskanligi-kulliyesi-nde-kadinlar-gunu-8236853-haberi/2>

Erdoğan, kadın kahramanlarımızdan örnekle Türk kültüründe yer alan kadın kahramanlarımıza ve fedakârlıklarına vurgu yapmıştır.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Ahi Evran'ın da dediği gibi Ahi'nin eli açık olacak, kapısı açık olacak, sofrası açık olacak, bunun yanında gözü, dili, beli kapalı olacak.”*¹³³

Ahilik teşkilatının Anadolu'daki kurucusu, ahilerin şeyhi ve debbağ esnafının piri olan Ahi Evren'in asıl adı Mahmud b. Ahmet'tir. Türkmen yerleşim bölgesi olan Azerbaycan'ın Hoy kasabasında 567/1175 yılında doğmuştur. Anadolu Selçukluları Sultanı I. Alâeddîn Keykubât'ın davetiyle 1228 yılında Konya'ya gelmiştir. Konya'da uzun süre kalmayan Ahi Evren, Kırşehir'e giderek oraya yerleşmiştir. Ömrünün son yıllarını Kırşehir'de geçiren Ahi Evren, Ahi Teşkilatını yeniden kurduğu Kırşehir'de 660/1262 yılında vefat etmiştir. Önemli toplumsal faaliyetlerde bulunmuş büyük bir halk düşünürü ve manevi bir toplum önderidir. O, Anadolu'da Ahiliğin kurulup gelişmesi ve değişik yörelerde örgütlenmesinde etkin bir rol oynamıştır.¹³⁴

Ahi Evran, Anadolu'yu gezerek Ahilik teşkilatının kurulmasında ve yayılmasında çok önemli rol oynamıştır. Daha sonraki dönemlerde Ahilerin piri olarak anılacaktır. Anadolu'da Ahilik teşkilatını, alçakgönüllülük, yiğitlik, eli açıklık, başkalarını sevmek, dünya malına önem vermemek, hoşgörü vb. gibi ahlaki temellere dayanan anlayışı çerçevesinde, bu geleneğe dayalı olarak örgütlemiş ve Selçukluların da destek vermeleri ile tüm Anadolu coğrafyasına yaymıştır.

Erdoğan, Ahi Evran'ın memleketinde, Ahi Evran'ın öğretilerini örnekleyerek esnafta bulunması gerekenleri sıralamış, Ahilik kültürünü ve Tasavvufta bulunan Fütüvvet ahlakını anımsatmıştır.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Onun için bu vesileyle Haydar Babayı da rahmetle anıyorum.”*¹³⁵

¹³³ <https://www.youtube.com/watch?v=37fXQf6Ev3c>

¹³⁴ İsmail Bilgili, “Ahi Evran'ın “Letâifu'l-Gıyasiyye” Eseri ve Değerlendirmesi” *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Konya, 2018, Sayı 45, S. 78

¹³⁵ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/92581/-tanap-avrupa-nin-enerji-guvenligine-katki-yapacak->

Azerbaycan devleti Türk devleti olup dili Azeri Türkçesi'dir. Azerbaycan vatandaşlarının gerek dil özellikleri gerek yaşam biçimleri, gerekse gelenek görenekleri açısından diğer Türk devletleri içinde Türkiye Türklerine en yakın olanıdır. Bu bakımdan hem Azerbaycan vatandaşları hem de biz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları birbirimizi kardeş ülke olarak görmekteyiz ve iki devlet tek devlet kavramını kullanmaktayız.

Erdoğan, edebî bir şahsiyet olan Haydar Baba'yı anarak Türk milletinin kültürel birliğine ve tarihi derinliğine işaret etmiştir.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *"Atın atalarımızın hayatında, kültüründe işte bu kadar büyük bir yeri var. Pek çok sanatçımızın seslendirdiği Dadaloğlu'nun o meşhur Ay Dost bozlağında ne diyor: "Kalktı göç eyledi Avşar elleri, ağır ağır giden eller bizimdir. Arap atlar yakın eder ırığı, yüce dağdan aşan yollar bizimdir." ¹³⁶*

Erdoğan Türk dünyasının önemli edebî şahsiyetlerinden olan Kaşgarlı Mahmud'a ve Dadaloğlu'na atıfta bulunmuştur.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *"Bir musibet bin nasihatten evladır. Demek ki, bir musibetle karşı karşıya kaldık. O zaman neler yapmalıyız, neleri söylemeliyiz? Sözlerimi Nazım Hikmet'in Milli Kurtuluş Destanı'ndan bir bölüm okuyarak sonlandırmak istiyorum. "Dörtnala gelip uzak Asya'dan/Akdeniz'e bir kısarak başı gibi uzanan/Bu memleket bizim/Kapansın el kapıları/Bir daha açılmasın/Yok edin insanın insana kulluğunu/Bu davet bizim/Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür/ve bir orman gibi kardeşçesine/Bu davet,/Bu hasret bizim". Bu topraklarda Yunuslar var, Mevlanalar var, Hacı Bektaş-ı Veliler var, Neşet Ertaşlar var, Erzurumlu Emrahlar var, Ferhatlar var, Şirinler var. Bu topraklardan çıktı. Bu topraklarda huzur içinde, barış içinde demokrasimizi güçlendirerek farklılıklarımıza saygı göstererek birlikte mücadele etmeliyiz." ¹³⁷*

¹³⁶ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/32348/koku-olmayanlar-esen-her-ruzgrin-onunde-suruklenip-gitmeye-mahkmdur>

¹³⁷ <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglundun-yenikapida-duzenlenen-demokrasi-ve-sehitler-mitinginde-yaptigi-konusma-7-agustos-2016?q=k%C3%BClt%C3%BCr>

Osmanlı imparatorluğunun kurulmakta olduğu zamanda Anadolu'daki uç beylikleri, medenî bir hayatın kaynağı olan Türk ve İslâm dünyasının her tarafından gelmiş her sınıftan ve meslekten adamlarla doludur: İran, Mısır ve Kırım medreselerinden çıkan hocalar, orta ve şarkî Anadolu'dan gelmiş Selçukî ve İlhamî bürokrasisine mensup şahsiyetler, muhtelif tarikatların mümessilleri İslâm şövalye ve misyonerleri diyebileceğimiz dervişler. Her halde muhakkak olan bir şey varsa, o da bir içtimaî yardım müessesesi olduğu kadar, bu tekkelerin, aynı zamanda bir imar ve iskân, vasıtası bulunması ve emniyet ve münakalâtın temini ve dinî propaganda bakımından birinci derecede ehemmiyetli tesisler olmasıdır.¹³⁸

Anadolu'nun yurt haline gelme sürecinde Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli gibi dervişlerin payı büyüktür. Kılıçdaroğlu bu dervişleri ve sonrasında bu topraklarda yaşamış olan Erzurumlu Emrah, Neşet Ertaş gibi bu topraklardan çıkan önemli şahsiyetleri örnek göstererek asil kana vurgu yapmıştır.

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metninden alıntı:

- *"Seçim sandığı önünüze gelecek. Süleyman sizsiniz, mühür sizin elinizde olacak. O mühür kul hakkı yemeyenlerden yana kullanacaktır. O mühür aydınlıktan yana olanlar için kullanacaktır. O mühür haksız yere tutuklanan, yargılananlar için kullanacaktır. O mühür halkı için bedel ödemekten korkmayanlar için kullanacaktır. Onun için diyorum mühür sizin elinizde olacak, Süleyman siz olacaksınız."*¹³⁹

Asıl olarak da mühürün güç ve saltanata işaret ettiği ifadelerde doğrudan Süleyman'a gönderme yapılır. Zira Süleyman yüzük şeklindeki tıslımlı mühürü sayesinde kendisinden önce ve sonra benzeri olmayan bir kudrete ulaşmış; doğaya, hayvanlara ve cinlere hükmetmiştir. Böyle önemli bir sembol olan mühür için şairler çok zengin benzetmeler kullanırlar.¹⁴⁰

¹³⁸ Ömer Lütfi Barkan, *Kolonizatör Türk Dervişleri*, Hamle Yayınevi, Ankara, 2013, s. 9

¹³⁹ <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglunun-yaptigi-konusma-3-temmuz-2012>

¹⁴⁰ Semra Tunç, "Osmanlı Mühür Sanatı Ve Klasik Türk Şiirinde Mühür", *Uluslararası Türk Sanat Kongresi Bildiri Kitabı*, Paris, 2011, s. 2636

Mühür kültürel manada gücü temsil eder ve sandığa giden vatandaşın elindeki mühür seçme gücünün kendisinde olduğunu gösterir. Süleyman Peygamber ile özdeşleşmiş olan yüzük, siyasi parti liderleri tarafından da kullanılmıştır.

Kılıçdaroğlu, dinimizde yer alan Süleyman mührü örneğini vererek dini kültürel unsura dikkati çekmiştir.

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metninden alıntı:

- *“Hazreti Hüseyin’in şehit olacağını bilmektedir ve şehitliğinin yeni Kerbelaların önüne geçmek için bir insanlık dersine dönüşmesini arzulamıştır.”*¹⁴¹

Kılıçdaroğlu, İslam kültüründe özellikle de Alevi kültüründe sıkça yer alan Kerbela hadisesine vurgu yaparak İslam kültüründen örnekler vermiştir.

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Karşınızda bütün heybeti ile duran bu üç kitabe, atalarımız Göktürkler'den günümüze kalan en önemli anıt mirastır. Bu âbidelerin bir diğer tanımı da ebedi taş ya da ölümsüz taş anlamına gelen “bengütaş”tır.”*¹⁴²

Orhun abideleri Türk milleti için bugün için bile geçerli hassasiyetlere temas etmektedir. Bu abideler pek çok savaşı anlatmakta, bu savaşlardaki taktikleri öğretmektedir. Abideler, bir kavmin millet olmak için ihtiyaç duyduğu bütün vasıfları bir bir sayan gerçek bir millî abide, Türk dilinin, Türk ordusunun kuruluş tarihlerini binlerce yıl geriye götüren bir vesikadır. Milletimize bugün de ibret olabilecek nasihatlerle dolu bir hazinedir.¹⁴³

Göktürk abideleri Türk kültürünün maddi kültür unsurlarındandır. Türk tarihinin ilk yazılı kaynakları olan bu eserde Türk tarihine ve kültürüne dair çok önemli bilgiler içermektedir. Bu abidelere aynı zamanda bengü taş ismi de verilmiştir. Bu yazıtlar milli

¹⁴¹ <https://www.chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-ntv-canli-yayin-12-ocak-2011?q=cemevi>

¹⁴² <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/76/mhp/index.html>

¹⁴³ Fikret Türkmen, “Kök-Türk Âbidelerinde Millî Kimlik Hassasiyeti”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2013, Sayı 25, s. 38

kültürün ve tarihin yazılı belgeleridir. Bahçeli, Altaylardan Tuna'ya kadar uzayan milletimize ve Göktürk Devleti'ne atıfta bulunarak asil kan üzerinde durmuştur.

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Huzurlarınızda iki Türkçe sevdalısını, ‘Türkçe’den başka dil kullanılmaya’ fermanını vererek Türkçe’ye çağlar aştıran Karamanoğlu Mehmed Bey’i ve arı-duru Türkçesiyle çağları aşarak gönüllerimizi fetheden Yunus Emre’yi rahmet, minnet ve şükranla anıyorum. Bu güzel Türkçe iledir ki, hâlâ Karacaoğlan alır bizi Toroslar’a, Çukurova’ya götürür, Ömer Seyfettin dilin zevkine eriştirir ve Mehmet Akif vatan sevgisinin ve istiklâl aşkının bir faninin gönlünde nasıl fırtınalar kopardığını gösterir.”¹⁴⁴*

Türkçe, 1300 yıllık yazılı bir geçmişe sahiptir. İlk yazılı kaynaklardan olan ‘Orhun Yazıtlarına baktığımızda, yazı geleneğinin oluşmuş olduğu ve soyut kavramların da yer aldığı işlek, akıcı bir dil görürüz. Anadolu Beylikleri döneminde, Karamanoğlu Mehmet Bey o ünlü buyruğunu vermiş; divanda, dergahta, bargahta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dilin kullanılmasını yasaklamıştır. Bu dönemde edebî ve dini eserler Türkçeye çevrilmiş, Türkçe gelişme göstermiştir.¹⁴⁵

Bir milleti millet yapan asli unsurlardan biri de dildir ve Türk dilinin tarihi çok eski tarihlere dayanmaktadır. Bahçeli, Karamanoğlu Mehmet Bey’in dil hassasiyetini örnek göstererek dilin kültürümüzdeki önemini vurgulamıştır.

Akşener’in konuşma metninden alıntı:

- *“Allah’ın aslanı Hazreti Ali gibi, Zülfikar kuşanırız. Yarınlara dair hedefimiz ve görevimiz de, bu Kutlu medeniyeti, modern bir devlet halinde, yeniden kurmaktır.”¹⁴⁶*

Hâkimiyet, güç ve iktidar sembolü olarak görülen kılıcın Ali’ye verilmesi, zahirî ve bâtinî manada onun Peygamber’in varisi olduğuna delil olarak görülmesine sebep olmuştur. Ona yüklenen bu öneme binaen Zülfikar hakkında tarih boyunca çok şey

¹⁴⁴ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/333/mhp/index.html>

¹⁴⁵ Ayşe Başçetinçelik, “Dil Toplumun Onurudur”, Türkoloji Dergisi, http://turkoloji.cu.edu.tr/DIL%20SORUNLARI/ayse_bascetincelik_dil_toplumun_onurudur.pdf

¹⁴⁶ https://www.youtube.com/watch?v=_oD9ldqVPOk

söylenmiştir. Türk edebiyatında ve özellikle Alevi-Bektaşî şiirlerinde daima Ali'ye izafe edilerek anılan Zülfikar, Döldül'le birlikte ona Allah tarafından bahşedilen efsanevi bir kılıç olarak yer alır.¹⁴⁷

Zülfikar kılıcı, Ali'ye Peygamber tarafından hediye edilmiş olan ve Ali ile birlikte efsaneleşen kılıç Zülfikar adıyla anılan kılıçtır. Zülfikar kılıcı Alevi kültürünün en önemli maddi kültür unsurlarından biridir. Bu maddi kültür unsuru etrafında halk anlatıları şekillenmiş ve Alevi kültür dairesinde çok sayıda örneklerle yerin almıştır. Akşener, Alevi kültürü için önemli olan bu kültürel öğeyi cümle içinde kullanarak hem Alevi Türk kültürüne hem de İslam kültürüne atıfta bulunmuştur.

Akşener'in konuşma metninden alıntı:

- *"Türklük topyekûn saldırı altındadır fakat Meclis'te Kürşat gibi, 40 çeri gibi mücadele ediyoruz."*¹⁴⁸

Türkler tarih boyunca bağımsızlığına düşkün bir millet olup devlet olma bilincini yüzyıllardır sürdürmüştür. Bağımsızlık mücadelesi için Gök Türk hanedanından olan Kürşad yanında bulunan otuz dokuz arkadaşıyla birlikte Çin sarayını basması olayını konu alan anlatılar yüzyıllar boyunca dilden dile anlatılarak gelmiştir. Bağımsızlık uğruna Kürşad ve arkadaşlarının Çin sarayını basma girişimi Türk halkı üzerinde derin izler bırakmıştır. Akşener, hafızalarımızda tazeliğini koruyan bu olaya atıfta bulunarak Türklerin bağımsızlığına olan düşkünlüğüne ve asil kana vurgu yapmıştır.

Demirtaş'ın konuşma metninden alıntı:

- *"Sadece zulme karşıdır öfkemiz. Serez'in esnaf çarşısında Şeyh Bedrettin'dir adımız. Pir Sultan'dır bir yanıımız. İşkence tezgahlarında Hallac-ı Mansur olduk. İbrahim'dik. Mazlum'duk biz."*¹⁴⁹

İnsan, vahdeti vücut felsefesinin sentezi ile şekillenen Alevi-Bektaşî düşüncesine göre Tanrının bir yansımasıdır. Bu sentezin özünü anlayabilmek için Alevi-Bektaşî

¹⁴⁷ Hüseyin Güneş, "Zülfikar: Efsanevi Bir Kılıcın Tarihi Serüveni", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, 2017, Sayı. 86, s. 10

¹⁴⁸ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksener-mecliste-40-cheri-gibi-mucadele-ediyoruz-209945h.htm>

¹⁴⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=dJGcuQUmJbQ>

tasavvufunda Hallac-ı Mansur'un önemli etkileri bulunmaktadır. Alevi-Bektaşî düşünüşünde, Hallacı Mansur gibi, Pir Sultan gibi Hak bildiğin yolun sonunda darağacı da olsa bildiğini savunmak, inandıkları yolda gitmek vardır. Demirtaş, Hallacı Mansur ve Pir Sultan'ın idam edilmesini örnek göstererek Alevi-Bektaşî kültürüne ve darağacı kavramına atıfta bulunmuş.

2.1.12. Türk Kültürüne Ait Çeşitli Motifler

Türk halkbilimi içerisindeki hemen bütün türlerde ve özellikle sözlü nesir anlatılarda birçok motif ile karşılaşmak kaçınılmazdır. Kurt motifi, at motifi, çadır motifi, dağ motifi ve kadın motifi bunlardan bazılarıdır. Siyaset dilinde de bu motiflere sıkça rastlanılmaktadır.

2.1.12.1. At Motifi

Türk destan ve hikâyelerinde at sıkça sözü edilen bir hayvandır. Hatta bazen at ile destan kahramanı konuşur. Ak-kır at motifi de Altay masallarında sıkça kullanılır. At kutsal bir mitolojik hayvandır. Ak at göksel saflığı temsil eder. At, şamanın göğe yükselmesinde, gök katmanlarını aşmasında kullandığı binittir.¹⁵⁰

Tarih içinde at, Türk halklarının kanadı, yoldaşı olmuştur. Günümüzde, birbirinden uzak coğrafyalarda yaşayan Türk kavimlerinde, tarihi müşterekliği sağlayan faktörlerin en önemlilerinden bir de at veya at kültürüdür. Destanlarda atla alpin önemlilik derecesi eşite yakındır. Dede Korkut'ta geçen “hüner erin midir, yoksa atın mı?” veya “at kazanır er öğünür” sözleri bu gerçekliğin ifadesidir. Bunlar birbirini tamamlayan iki varlıktır. Biri olmazsa diğeri de olmaz. Türklerin atla kahramanı aynı mezara defnetmeleri bu tarihi gerçekliğe dayanır. Atın ölümü, kahramanın ölümü kadar hüznün ve acıyla karşılanır.¹⁵¹

¹⁵⁰ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, C.1, Türk Tarih Kurumu, Yayınları, Ankara, 1993, s. 368

¹⁵¹ Ali Abbas Çınar, “Türk Destanlarında Alp Tipi At”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2014, Sayı. 56, s. 157

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Bakın böyle bir yaklaşım, böyle bir anlayış, ata verilen değer, önem, tarihimizde bu var. Ve tabi at gerçekten çok asil bir hayvan, Arap atı ırağı yakın ettiği için çok daha değerli, atlar uzak hayalleri yakın ettiği için kıymetlidir. Aynı zamanda at buraktır, Peygamber Efendimize Miraç yolculuğunda eşlik eden mübarek hayvandır. Tabi önemini, bu noktadaki adeta o kutlu tanımlara onun kavuşmasını da bu tür yaklaşımlar özellikle ortaya koyuyor. Gerçekten de bizim medeniyetimizde at Allah'ın bir nimeti, şefkatle, merhametle yaklaşılması gereken bir varlıktır”*¹⁵²

Türk kültüründe at çok önemli bir yere sahiptir ve at yüzyıllar boyunca Türk halk anlatılarında kahramanların yoldaşı ve arkadaşı olmuştur. Erdoğan, kültürümüzde önemli bir yere sahip olan at kültürün önemini vurgulayarak kutlu bir hayvan olduğunu dile getirmiştir.

2.1.12.2. Çadır Motifi

Oğuz Kağan'ın yeryüzündeki kutsalları simgeleyen, ikinci eşinden olan çocuklarının adlarında (Gök, Dağ, Deniz) ve halkına duyurduğu büyük hedefinde geçen “Güneş tuğ olsun, gök çadır” ifadesinde ortaya konulur. Nesnel gökyüzü veya gökkubbe, yeryüzünü örten bir kapak ya da çadır gibi tasarlanır. Samanyolu çadırın dikiş yerleri, yıldızlar da ışık gelsin diye açılmış deliklerdir. Bazen kapak yeryüzünün kenarlarına tam oturmaz ve aralıklar oluşur. Bu aralıktan şiddetli rüzgârlar içeri girer veya ayrıcalıklı insanlar bu aralıktan süzülüp “kutsal gök”e çıkarlar.¹⁵³

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metninden alıntı:

- *“Türkiye Cumhuriyeti'ni payidar kılmak için hep birlikte üretip çalışacağız. Atatürk, 'Gidip, Toros Dağları'na bakınız, eğer orada bir tek Yörük çadırı*

¹⁵² <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/32348/koku-olmayanlar-esen-her-ruzgrin-onunde-suruklenip-gitmeye-mahkmdur>

¹⁵³ Mustafa Arslan, “Türk Destanlarında Evren Tasarımı”, *Fikret Türkmen Armağanı*, ed. Gürer Gülsevin, Fikret Türkmen, İzmir, 2005, s. 71

görürseniz ve o çadırda bir duman tütüyorsa şunu çok iyi biliniz ki bu dünyada hiçbir güç ve kuvvet asla bizi yenemez.' demiştir."¹⁵⁴

Yörük, Anadolu ve Rumeli’de göçebe hayatı yaşayanlara verilen addır. Anadolu göçer kültürünün dayandığı tarihi temel Orta Asya Türk göçebeliğidir. Geçmişte, Orta Asya bozkırlarında yaşayan Türk topluluklarının yaşama biçimi, coğrafi çevre gereği hayvancılığa bağlı ekonominin belirlediği bir göçebeliğe dayanıyordu. Bugün Anadolu’da yörüklerin tamamına yakını yerleşik hayata geçmişlerdir. Ancak eski yaşam biçimlerini sürdüren, yaylak ve kışlaklarında, Toroslar’da günümüzde göçebe olarak yaşayan yörükler vardır. Konar-göçerlerin genellikle yerleştirildikleri yerler, yaylak-kışlaklarla eski yerleşim merkezleriydi. Bu yerlerde kom, mezra, ağıl, mandıra, yaylak ve divan gibi dağınık yerleşme tiplerini meydana getirmişlerdir. Yaylakta yaylacılık, kışlaktaysa basit çiftçilik yaparlardı. Zamanla kalabalık yörük toplulukları daha küçük parçalara ayrılarak birer aile birliği halinde yaptıkları evlerde kışlamışlardır. Yazınsa yaylaya çıkarak klasik çadırlarda yaşayışlarını sürdürmüşlerdir. Genellikle keçi kılı ve koyunyününden yapılmış çadırlarda yaşarlar. Çadır, göçebe yaşam biçiminin vazgeçilmez bir konut türüdür.¹⁵⁵

Yörükler, Orta Asya Türk kültürünün yaşayış biçimini günümüzde de sürdüren, gelenek ve göreneklerini nesilden nesile aktararak günümüze sürdüren Türk topluluğudur. Kılıçdaroğlu, Yörük kültüründen bahsederek konargöçer kadim Türk kültürüne işaret etmiştir.

2.1.12.3. Dağ Motifi

Türk halklarının hemen hemen hepsinde görülen dağ kültü mitolojide taş ve oba kültüyle sentez halinde bir durum sergilemektedir. Dağ ve onunla eşleştirilen dağ iyesi yalnız bir doğa kültürün terkip kısmı olmakla kalmaz, aynı zamanda türeyiş mitinin de özelliklerini yansıtır. Nitekim boyların, soyların ve kabilelerin birer kutsal dağlarının

¹⁵⁴ <https://www.memurlar.net/haber/685952/kilicdaroglu-ndan-ayhan-ogan-sorusuna-yanit.html>

¹⁵⁵ Erman Artun, “Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri, Bunlardaki Eski Kültür İzleri”, *I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Mersin, 1993, s. 32

olması, soyun kendi ecdadını dağ ruhuyla birleştirmesi, bu iki mitolojik kategorinin ortak bir kulte bağlanmış olduğunu gösterir.¹⁵⁶

Akşener'in konuşma metninden alıntı:

- “Tanrı dağı kadar Türk, Hira dağı kadar Müslüman olabilenler, Yozgat’ın güler yüzlü insanları mitingimize hoş geldiniz.”¹⁵⁷

Kutsal dağlar, diğer pek çok topluluğun inanç ve düşünce sisteminde olduğu gibi, Türk inanç ve düşünce sisteminde de özel bir yere sahiptir. Türk inanç ve düşünüş sisteminde dağların önemli bir yere sahip olmasında onun “gök” ve “tanrı” kavramlarıyla olan doğrudan ve dolaylı ilgisi etkili olmuştur. Eski Türkler, doğadaki her varlığın bir ruhu olduğuna inanmışlardır. Bu nedenle dağların da bir ruhu vardır ve o ruhu kızdırmamak, memnun etmek çok önemlidir. Dağlara verilen önem ve yukarıda sözü edilen inanışlar, sadece mitolojilerde yer almakla kalmamış, dağlar, aynı zamanda kutsal kitaplarda da önemli bir yere sahip olmuştur. Kutsal kitaplarda dağ inancının yansımalarına göz atıldığında ise şu sonuçlara ulaşılır: Üç büyük din olan Musevilik, Hristiyanlık ve Müslümanlıkta da dağlar oldukça önemlidir. Özellikle Tevrat, Zebur ve İncil’de dağlar, karşımıza genellikle tanrı mekânı olarak çıkmaktadır. Tanrı, kutsal saydığı dağlara iner ve elçileriyle orada görüşür.¹⁵⁸

Dağ, Türk kültüründe gökyüzü ile yeryüzünün birbirine en yakın olduğu noktadır. Eski Türk inanışında Tanrı göktedir ve Tanrı’ya en yakın nokta dağların tepe noktalarıdır. Aynı şekilde İslam dininde de dağ önemli bir yere sahiptir. Kuranı Kerim ilk kez Peygamber’e Hira dağında indirilmiştir. Akşener, gerek eski Türk inanç sisteminde gerekse İslamiyet’te kutsal sayılan dağ kültüne atıfta bulunmuştur.

2.1.12.4. Formel Sayılar Motifi

Mitolojik dönemden günümüze kadar halk inanışlarında da kimi sayılara özel anlamlar yüklendiği anlaşılmaktadır. Halk inanışlarında “üç”, “dört”, “beş”, “yedi”,

¹⁵⁶ Fuzuli Bayat, “Türk Mitolojisinde Dağ Kültü”, *Folklor/Edebiyat Dergisi*, Ankara, Sayı. 46, s. 318

¹⁵⁷ <https://www.haberler.com/meral-aksener-yozgat-mitingi-27-aralik-2017-10392323-haberi/>

¹⁵⁸ Seniha Sönmez, “Türklerde Dağ Kültü İnancı Ve Altay, Tıva Ve Şor Destanlarında Dağ”, *Yüksek Lisans Tezi*, s. 191

“dokuz” ve “kırk” gibi bazı sayılara özel anlamlar yüklendiği ve bu sayıların kutlu sayıldıkları görülmektedir.¹⁵⁹

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- “Bir Cumhurbaşkanı gelmişti, bu ülkede en az 3 çocuk olmuş demişte de, biz bu işe inanmamıştık diyeceksiniz.”¹⁶⁰

Kılıçdaroğlu’nun Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- “Araştırsınlar. Onun için söyledim 7 göbeğimi değil, 777 göbeğimi araştırmazsanız namertsiniz diye. Nerede söyledim? Akşehir’de söyledim. Neden? Çünkü büyük dedemiz Akşehir’de.”¹⁶¹

Geleneksel yaşam tarzına sahip Türk halklarında tanımlayıcı niteliğe sahip olan yedi ata terminolojisi, çoban-konargöçer ve boy/soy teşkilat modelinden uzaklaşmış Türk topluluklarında unutulma eğilimindedir. Türkçe yedi göbek, yedi cet sözcükleri bu açıdan tipik örneklerdir. Yedi ata kavramı Türk halk inanışları arasında değer taşıyan iki farklı unsuru kapsamaktadır. Bunlardan birincisi yedi sayısıdır. Yalnızca konargöçer Türk halklarında değil, İslam dünyasında ve genel olarak Asya’da mucizevi bir değere sahip olan yedi sayısı uruk-urucu sisteminde kuşak sayısı için genel kabul gören bir sınır olmuştur. Boy egzogamisinde ve urucu/uruk örgütlenmesinde yedi sayısının belirlenmiş olması onun bu sembolik değerinden kaynaklanmaktadır. Geleneğin atalar kültürüyle ilişkisi de inanç katmanı açısından dikkate değerdir.¹⁶²

Türk kültüründe yedi ata terminolojisi yüzyıllar boyunca kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar gelmiştir. Kılıçdaroğlu yedi kuşak terminolojisini kullanarak Türk kültür evreninde var olan yedi sayısını ve yedi boy/soy kavramını kullanmıştır.

¹⁵⁹ Bayram Durbilmez, “Nahçıvan Türk Halk İnanışlarında Mitolojik Sayılar”, *Türkoloji Dergisi*, Ankara, 2008, Sayı. 3, s. 212

¹⁶⁰ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29594/zumruduanka-yesilay-enleri-2015-odul-torende-yaptiklari-konusma>

¹⁶¹ <https://www.chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-haberturk-turkiyenin-nabzi-10-agustos-2010?q=milli>

¹⁶² Erhan Taşbaş, “Kırgızlarda Yedi Ata Kavramı”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Ankara, 2018, Sayı. 29, s. 13

2.1.12.5. Kadın Motifi

Türk sözlü ve yazılı edebî yaratmalarında kadınla ilgili unsurlar, erkeklerle ilgili unsurlar kadar çok ve aynı derecede öneme sahiptir, özellikle sözlü ve yazılı edebiyatın en güzel yaratmaları olan destan ve halk hikâyelerinde kadına verilen yer, Oğuz Kağan ve Dede Korkut gibi eserlerden başlayarak günümüze kadar devam edip gelmiştir. Bu eserlerde en dikkati çeken hususlardan birisi de kadın ve kadın-erkek arasındaki aile, anne, sevgili gibi konularda oluşturulan ilişkisidir.¹⁶³

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Veda Hutbesinde “Allah’ın bir emaneti” olarak kadın, Sevgili Peygamberimiz tarafından ifade ediliyor. Kendi tarihimizde, medeniyetimizde, kültürümüzde de kadının toplumdaki seçkin yerine ilişkin çok sayıda örnek bulmak mümkün. “Kadın Hakk’ın nurudur” diyen Mevlana Hazretleri, kadından üstün olduğunu zanneden erkekleri de bilgisiz, kaba, sevgisi az insanlar olarak tasvir ediyor.”*¹⁶⁴

İslamiyet’in kabulünden önceki destanlarımızdaki kişiler, toplumumuzun inandığı temel değerleri simgelerler. Sosyal açıdan da anlamlıdırlar. Böylece toplumumuzun sosyal şartlarını, düşünce yapısını, gelenek ve göreneklerini anlamak daha kolaylaşmaktadır. Bu destanlarda kadının konumu da böyledir. Türk toplumunda kadın, her zaman Türk evinin direği; erkeğin vefa gösteren arkadaşı, en önemlisi de çocuklarının annesidir. Eski Türklerde bu görevler, kadına büyük değer sağlamış; destanlarda ilahi varlık, dişi bir Tanrı gibi yansımıştır. Yaratılış Destanı'nda Ak Ana Tanrı'ya dünyayı yaratma fikrini vermiştir. İslam öncesi dönemde Türklerde kadınların toplum yapısında önemli bir konuma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ataerkil bir aile yapısına sahip olan eski Türk toplumunda çocuklar arasında hiçbir şekilde cinsiyet ayrımı yapılmaz.

Umay, Türklerin düşünce yapısında kadına verilen değer en önemli işaretlerinden birisidir. İlk kez Kültigin abidesinde “Babam kağan uçtuğunda küçük kardeşim Kül Tigin yedi yaşında kaldı... Umay gibi annem hatunun devletine, küçük kardeşim Kül Tigin er adını aldı.” sözleriyle anılan Umay, Tonyukuk yazıtında da

¹⁶³ Metin Ekici, “Anadolu Sahası Köroğlu Anlatmalarında Kadın Tipler”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 1999, Sayı 44, s. 13

¹⁶⁴ <https://www.haberler.com/cumhurbaskanligi-kulliyesi-nde-kadinlar-gunu-8236853-haberi/>

Göktürkleri kurtaran ilahedir.¹⁶⁵ Umay, Türk kültüründe kadın ve çocuklarla ilgili bir tanrıça ya da ruhtur. Hakanın eşi Umay'ı temsil eder. Umay kadınları ve çocukları koruyan kutsal bir ruhtur. Hakanın eşi kurultayda eşinin yanında bulunur ve onun da mecliste söz hakkı vardır.

Muhammed, cennetin annelerin ayaklarının altında olduğunu açıklayarak Havva'yı insanlığın annesi mertebesine yükseltmiştir. Kuran insan olma, dinî yükümlülük akıl ve kulluk ve mükâfat bakımından kadın ile erkeği eşit tutmaktadır. Kadın ve erkek, cinsiyetlerinden dolayı ortaya çıkan farklılıkları birbirlerinden üstünlük veya aşağılık anlamında değildir. Bu farklılık yaradılış hikmetine göre birbirlerini tamamlamaları anlamını taşımaktadır.¹⁶⁶

İslamiyet'te kadın Allah'ın bir emaneti olarak görülmüş ve Cennet annelerin ayakları altına serilmiştir. İslamiyet'in kabulü ile birlikte Türkler kadının değeri toplumundaki yerini korumuştur. Kurtuluş Savaşı'nda Milli Mücadeleye kucagındaki çocuklarıyla, kağıyla Mehmetçiklerimize cephane götüren Nene Hatun, Kara Fatma gibi kahraman Türk kadınları asaletini göstermişlerdir. Türk kadını, yüzyıllar boyunca Kurtuluş Savaşı'nda yaptığı gibi toplum içinde üzerine düşen görevli layıkıyla yerine getirmiş, tarih sahnesinde yerini almıştır. Erdoğan; kadının gerek İslamiyet'te gerekse Türk kültür medeniyetinde ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu vurgulayarak kadına toplumumuzda kadına verilen değeri ifade etmiştir.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Bizim kültürümüzde kadının önemli bir yeri vardır. Aynı zamanda dinimiz de, kadına bir makam vermiş. Ne makamı bu? Annelik makamı. Ve bizim dinimiz, anneye bir makam daha vermiş, nedir o? Cennet ayaklarının altına sermiş.”*¹⁶⁷

¹⁶⁵ Muharrem Ergin, *age.*, s. 25

¹⁶⁶ Umay Günay, “İslami Dönemde Türk Toplumunda Kadının Yeri ve Önemi”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 1992, Sayı 12, s. 5

¹⁶⁷ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2959/uluslararasi-kadin-ve-adalet-zirvesinde-yaptiklari-konusma>

Gerek Türk kültüründe gerekse İslam inancında kadın önemlidir ve Cennet vaat edilmiştir. Burada inanç kültürüne vurgu yapılmıştır. Ayrıca anne ve baba kavramına da değinilmiştir. Aile unsurunun önemine atıfta bulunulmuştur.

Baykal'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Kadınlarımız toplumun dayanağıdır. Kadına layık olduğu değeri vermeyen toplumların yükselme şansı yoktur.”*¹⁶⁸

Türk sosyal hayatının temelini oluşturan ve kültürel yapı içinde büyük öneme sahip en kutsal birimi olan ailenin vazgeçilmez unsuru, kuşkusuz kadındır. Kadın, anne, eş, abla vs. unvanlarla aile içinde olduğu kadar, “kadın” kimliği ile de Türk toplumunda önemli bir yere sahip olmuştur. Dede Kokut hikâyelerinde kadınların en ideali “evin dayacağı” yani desteği olan kadındır. Evi çekip çeviren ve eşini layıkıyla temsil eden kadın tipidir.¹⁶⁹

Kadının Türk kültüründe önemli ve saygıdeğer bir konumu vardır. Yüzyıllar boyunca kadına verilen değer halk anlatılarında da kendisini göstermiştir. Dede Korkut hikâyelerinde ideal kadın tipi için evin direği, dayanağı tabiri geçmektedir. Baykal, Türk toplumunda kadına verilen değeri, kadının haklarını dile getirerek Türk toplumunda kadının önemini dile getirmiştir.

2.1.12.6. Kurt Motifi

Eski Romalılarda ve Araplarda kurdun efsanevî bir mevkii olmasına rağmen, onun, Türk millî kültü olduğu malumdur. Yol gösterici, kutlu kurt, tüm Türk ve Moğol boylarının ortak totemidir. Bazı Türk ve Moğol boyları, soylarının bu kutlu varlıktan türediğine inanırlar. Kurt sürülerinin başında bulunup idare eden kurtlara da Gökkurt denilir.¹⁷⁰

Anlatmalar içerisinde yer alan bazı ifadeler İslamiyet'ten önceki Türk inanç sisteminde insanlara yolda kaldıkları, hastalandıkları, kıtlık çektikleri vb. zor durumlarda yardım eden bazı yardımcı iyelerin mevcudiyetini göstermektedir. İnanç sisteminde yer

¹⁶⁸ <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/2588/200401633.pdf>

¹⁶⁹ Ayfer Yılmaz, “Türk Kültüründe Kadın”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2004, Sayı. 61, s. 116

¹⁷⁰ Abdülkadir İnan, “Türk Rivayetlerinde Bozkurt”, *Makaleler ve İncelemeler I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1987, s. 69

alan bu iyeler Oğuz Kağan Destanı'nda olduğu gibi bazen bozkurt şeklinde tezahür etmektedir.¹⁷¹

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Değerli bozkurt, asena kardeşlerim, bütün kıymetli Ülküdaşlarımı, çilekeş dâvâ arkadaşlarımı, yiğit bozkurtları saygıyla, sevgiyle selâmlıyorum. Bozkurt asırlar öncesinde olduğu gibi, ay ışığında tekrar yol gösterici olarak belirecek ve Türk milletinin bağımsız ve onurlu bir şekilde tarihsel yolculuğuna devam etmesini temin edecektir”*¹⁷²

Eski Türk destanlarında kurt oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Kurda kutsallık atfedilmiş ve birçok destanda yer verilmiştir. Türeme, soyu yok olmaktan kurtarma ve kılavuzluk etme bağlamında Türk efsaneleri ve destanlarında kurdun ortak noktası Tanrısallığıdır. Eski Türk destanlarında kurt oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Kurda kutsallık atfedilmiş ve birçok destanda yer verilmiştir. Türeme, soyu yok olmaktan kurtarma ve kılavuzluk etme bağlamında Türk efsaneleri ve destanlarında kurdun ortak noktası Tanrısallığıdır. Anlatmalarda dişi kurdun, Asena'nın genellikle doğurganlık ya da koruyuculuk yönü ön plana çıkarken, erkek kurdun bilgelik ve kılavuzluk yönünün ön plana çıkmakta olduğu görülmektedir.¹⁷³

Bahçeli, birçok konuşmada kendisini dinleyen vatandaşlara bozkurt, Asena kardeşlerim diyerek seslenmiş ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin bütün çalışmalarında kurt işaretini simge olarak kullanmıştır. Kurt kavramı Türk kültür evreninde çok özel bir yere sahiptir. Atalar kültü olarak anılan kurt tipi, eski destanlarımızdan bugüne kadar yüzyıllar boyunca günümüze kadar gelmiş ve saygınlığını korumuştur. Milliyetçi bir parti olarak kendini anılmayan bu partide Türk kültürünün kurt gibi değerli kültürel unsurları çok sayıda kullanılmıştır.

¹⁷¹ Mustafa Duman, “Bozkurttan Hızır’a Türk Halk Anlatmalarında Kılavuz”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2012, Sayı.96, s. 191

¹⁷² <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/337/mhp/index.html>

¹⁷³ Mustafa Duman, agm., s. 197

2.2. Gösteri Sanatları

Toplumsal yaşamın değişmez öğeleri olan çeşitli töre ve törenlere katılanlar, coşku, sevinç ve paylaşımı halk oyunları aracılığıyla yansıtmaktadır. İnsan yaşamının en önemli aşamaları olan sünnet, düğün gibi geçiş dönemi törenleri ile Türk toplumuna özgü olan asker gönderme gelenekleri halk oyunları ile kutlanmaktadır. Toplumsallaşma sürecinde, töre ve törenlerin ayrılmaz parçalarından biri de halk oyunlarıdır. Halk oyunları toplumsallaşmaya yardımcı olmakta, bireylerin tören gereksinimini gidermektedir. Ait olma güdüsünün doyurulmasına, bireylerin yakınlaşarak, kaynaşmasına yardımcı olmaktadır.¹⁷⁴

Çalışmanın bu bölümünde “Gösteri Sanatları” bağlamında Türkiye’de son dönem siyasi parti liderlerinin konuşmalarında geçen halk bilgisi unsurları incelenmiştir.

Bahçeli’nin konuşma metninden alıntı:

- “*Osmaniye’den bozlak’ın, Yozgat’tan sürmelinin, Balıkesir’den güvende’nin, Muğla’dan zeybeğin; Burdur’dan dıbidanın, Giresun’dan yol havasının sesini getirdiniz. Tokat’tan türkünün, Erzincan’dan semahın, Çorum’dan deyişin, Bayburt’tan maninin, Niğde’den güzellemenin sözünü getirdiniz. Hoş geldiniz. Mardin’den telkari’nin, Isparta’dan halının, Bartın’dan tel kırma’nın, Trabzon’dan kemençe’nin şöhretini getirdiniz. Hoş geldiniz.*”¹⁷⁵

Bahçeli, halk oyunları, halk sanatları ve halk anlatıları kültürel öğelerdir. Bahçeli toplantıya gelen vatandaşlara kendi yörelerinin yemekleri, sanatları, oyunları ve müzik aletlerini dile getirerek Türk kültürünün maddi öğelerine atıfta bulunmuş ve Türk toplumunun zengin kültürel unsurları olduğunu vurgulamıştır.

Bahçeli’nin konuşma metninden alıntı:

- “*Horon tepti, zeybek oynadı, halay çekti. Bar ve misketle güldü, karşılama ve enzeliyle şenlendi. Artvin’den atabarı’nın, Elazığ’dan çaydaçıra’nın, Bingöl’den çepik’in, Denizli’den kırık zeybeğin, Bitlis’ten ağır kövenkin,*

¹⁷⁴ Muzaffer Sümbül, “Halk Oyunlarının İşlevleri”, *Folklor ve Edebiyat Etnoloji Halkbilim Antropoloji Dergisi*, Ankara, 1997, Sayı 11, s. 9

¹⁷⁵ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/753/mhp/index.html>

Rize'den Horon'un, Ağrı'dan bar'ın, Adıyaman'dan hasat oyununun, Malatya'dan ağırlama'nın, Van'dan Toycuların renklerini getirdiniz. Hoş geldiniz."¹⁷⁶

Toplumsal kültürün her aşamasında çeşitli şekillerde insan hayatında yer alan halk oyunları, birlik ve beraberlik ruhunu taşımaya, toplumsal bütünlüğü oluşturmaya katkıda bulunmaktadır. Halk oyunları kültürel boyutta, toplumun bir parçası olarak işlevselliğini sürdürmektedir. Türk kültürün önemli bir ögesi olan halk oyunları gerek toplumsallaşma sürecinde gerekse kültürün nesilden nesile aktarım sürecinde işlevsel bir özelliğe sahiptir. Bahçeli Türk kültür evreninde mihenk taşı olan halk oyunlarının kültürel zenginliğine ve toplumumuzdaki birleştirici işlevine dikkati çekmiştir.

2.3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler

Türklerin kültürel belleklerinde, yaşadıkları sistem içerisinde ve evren tasarımlarında birçok ruhun onlara eşlik ettiği inancı hâkimdir. Bu inanç çerçevesinde geçiş törenlerinde, yılın belirli günlerinde çeşitli ritüeller bulunmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde “Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler” bağlamında Türkiye’de son dönem siyasi parti liderlerinin konuşmalarında geçen halk bilgisi unsurları “Geçiş Dönemleri (Doğum, Sünnet, Askerlik, Evlenme ve Ölüm), Kutlamalar, Törenler ve Bayramlar (Nevruz, Dini Bayramlar, Milli Bayramlar ve Şölenler)” başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.1. Geçiş Dönemi Uygulamaları

Türkler, doğum mucizesiyle hayata başlayan insanın, zaman içerisindeki beden değişikliklerini, ölümünü ruhlarla ilişkilendirmiş ve her safhaya ayrı bir önem vermişlerdir.¹⁷⁷

İnsan hayatındaki geçiş törenleri doğum, sünnet, askerlik, evlenme ve ölümdür.

¹⁷⁶<https://www.haberturk.com/gundem/haber/791128-mhp-genel-baskanini-secti>

¹⁷⁷ Mustafa Arslan, Mehmet Surur Çelepi, *Denizli'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası*, Boy Yayınları, Denizli, 2018, s. 70

2.3.1.1. Doğum

Eski Türklerde, ekonomik ve askeri faaliyetler sebebiyle en önemli gücün nüfus olduğu bozkır toplumunda, sürekli sayıca çoğalmak gerekiyordu. Bu nedenle ailede her kadının çocuk sahibi olması istenirdi. Dünyada bırakılacak en güzel eser, iyi yetişmiş, takva sahibi evlatlardır. Ne mal-mülk, ne de şan-şöhret. En güzel eser, emanete (dünyaya, devlete), sahip çıkabilecek; onu daha da ileri seviyelere taşıyabilecek, insanlara örnek olabilecek evlatlardır.¹⁷⁸

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Ölüp gideceğiz, arkamızdan bir zamanlar bu ülkede bir Başbakan gelmişti, bir Cumhurbaşkanı gelmişti, bu ülkede en az 3 çocuk olmuş demişte de, biz bu işe inanmamıştık diyeceksiniz.”*¹⁷⁹

İnsan evlenmeli ve birçok çoluk çocuk sahibi olmalıdır.¹⁸⁰ Nüfus gücü bir devletin potansiyel gücünün simgesidir ve istikbali için de olmazsa olmazdır. Bu sebepler Erdoğan, Türk devlet sisteminde yer alan milletin çoğalması ve devletin güçlenmesi anlayışına vurgu yapmıştır.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Nüfusumuz ne kadar artarsa o kadar güçlü olacağız. Benim evli çiftlere hep bir tavsiyem var. Bunu da herkes biliyor. Bir olur garip olur, iki olur rakip olur, üç olur denge olur, dört olur bereket olur, gerisi Allah kerim. Nitelikli nesillere ihtiyacımız var, milletler ailelerden oluşur. Yıllarca bu ülkede maalesef doğum kontrolü dediler, neslimizi kurutma yoluna gittiler. Ama inşallah bu vasıflı nesil, bu dengeyi bozacak.”*¹⁸¹

¹⁷⁸ Mustafa Öztürk, “İslamiyetten Önce Türklerde Aile Ve Kutadgu Bilig’de Türk Ailesi”, Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı Armağanı, Kayseri 2015, s. 2

¹⁷⁹ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29594/zumruduanka-yesilay-enleri-2015-odul-torende-yaptiklari-konusma>

¹⁸⁰ Yusuf Has Hacı, age., s. 42

¹⁸¹ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-3-cocuk-cagrisini-yineledi-12661950>

Üretkenlik, toplumun devamını sağlayan doğurganlığın sürekli olması, hem mal hem nüfusun çok olması ve bunun önemsenmesidir.¹⁸²

Gerek Türk aile yapısında gerekse Türk devlet kültüründe doğum özel bir andır ve her yeni doğan birey neslin devamıdır. Neslin devamı aynı zamanda devletin devamıdır ve ne kadar nüfus var ise devlet o derece güçlü olur anlayışı hâkimdir. Erdoğan, gerek aile yapısının gerekliliği gerekse devletin devamlılığı için çocuk sayısının üç ve daha fazla olması gerektiğini belirtmiştir.

2.3.1.2. Sünnet

İslam kültüründe erkek çocukları ergenlik çağına girmeden önce sünnet töreni düzenlenir. Bu törenlerde hem İslam inançları doğrultusunda erkek çocukları sünnet ettirilir hem de Türk gelenek ve göreneklerine uygun bir biçimde törenler düzenlenir.

Demirtaş'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Hükümete sesleniyorum, gölge etmeyin bizlere başka ihsan istemeyiz. Biz sünnetsiz diyorlar. Eğer sorun buysa sen de çok meraklıysan seni hükümet sünnetçisi yapalım.”*¹⁸³

Erkek çocukların sünnetinin geç kalması toplum nazarında hoş karşılanmaz ve olumsuz bir durum olarak görülür. Demirtaş Anadolu kültüründe önemli bir yeri olan sünnet kültürüne dolayısıyla İslam inancına atıfta bulunmuştur.

2.3.1.3. Askerlik

Türk halk kültüründe kına üç şey için yakılır. Bunlardan birisi kesilecek kurban kına yakmaktır. Allah yoluna kurban edildiği için. İkincisi askere giden delikanlıya kına yakılır. Bazı yörelerde başa bazı yörelerde de ele yakılır. Bu uygulama gelenek ve göreneklerimizde yanında bir nevi vatana kurban olduğunu ifade etme amacı güder.¹⁸⁴

¹⁸² Fikret Türkmen, “Kök-Türk Âbidelerinde Millî Kimlik Hassasiyeti”, *Millî Folklor Dergisi*, Ankara, 2013, Sayı.97, s. 33

¹⁸³ <https://www.mynet.com/ciceki-hukumet-sunnecisi-olarak-gonderelim-110100528485>

¹⁸⁴ Mehmet Yardımcı, “Geleneksel Kültürümüzde ve Âşıkların Dilinde Kına”, *Bilimsel Eksen Dergisi*, Ankara 2019, Sayı. 15, s. 94

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Her zaman, dünyada, askerine “Mehmetçik” diye bakan bir başka millet yoktur. Mehmetçik “Küçük Muhammed” anlamına ifade edilmiş bir yaklaşımdır, bir tanımdır ve dikkat edin, biz, kınayı, bir, evlilik merasiminde yakarız, bir de evladımızı askere gönderirken yakarız; böyle bir Anadolu terbiyesi almış milletiz.”*¹⁸⁵

Kına yakma geleneği Türk halkının yüzyıllar boyunca devam eden bir gelenektir. İbrahim Peygamber, oğlu İsmail'i kurban ederken Allah tarafından bir kınalı koç gönderilir ve İbrahim Peygamber, İsmail'in yerine bu koçun kurban eder.

Kına, Türk kültüründe adanmışlığın sembolüdür. Bunun içindir ki kurban edilecek hayvana, evlenecek olan gençlere, sünnet olan erkek çocuklarına, askere gidecek olanların gençlerin avucunun içine kına yakılır. Anneler oğullarını “kınalı kuzum” diyerek askere yolcu eder. Mehmetçik kelimesi Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde “Türk askerine sevgi duygusu ile verilen ad”¹⁸⁶ olarak geçen Mehmetçik sözü askere giden, vatani uğruna canlarını feda etmeyi bir an bile düşünmeyen Türk askeri için kullanılan bir kelimedir. Bunun için de vatani uğruna kurban olmayı göze alan askerimize kınalar yakılır.

Erdoğan, Türk kültüründeki vatan sevgisine ve vatani uğruna kurban olmayı bir onur sayan askerimize yakılan kınaya vurgu yaparak askerlik kavramına verilen değeri dile getirmiştir.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Nişanlısından mektup beklerken şehadet haberini alan, ölüm haberini alan bacılara, hanım kardeşlerime sesleniyorum. Değerli arkadaşlar, bakınız, bu Meclis, Şırnak'taki asker oğlunu bekleyen Ayşe Hanım'a da, yıllardır haber alamadığı dağlarda oğlunu yitiren Fatma Hanım'a da bugün bir şeyler söylemek zorundadır.”*¹⁸⁷

¹⁸⁵ https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/basbakanlarimiz_genelkurulkonusmalari/basbakanlarimiz_cilt9.pdf

¹⁸⁶ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&aramags&guid=TDK.GTS.541f6d4774.49579372

¹⁸⁷ <https://www.ntv.com.tr/turkiye/erdogan-sehit-gelsin-de-bagiralim-istiyorlar,cIaW0fBOnk2e2OYNQ4qqEw>

Kuran-ı Kerim’de bu anlamda şehitlikten bahsedilen ilk ayet Bakara suresinde yer almaktadır. Yüce Allah: “Allah yolunda öldürülenlere “ölüler” demeyin, zira onlar diridirler, fakat siz bunun farkında değilsiniz,”¹⁸⁸ buyurmaktadır. Şehitlik mertebesi gerek Türk kültüründe gerekse İslam kültüründe önemli bir yere sahiptir. Vatan uğruna ölmek Türk kültüründe çok önemli bir yere sahiptir. Şehitlik mertebesi Cennet makamıyla onurlandırılmış ve dini açıdan da Peygamber efendimizin komşusu olacağı belirtilerek taçlandırılmıştır.

Kılıçdaroğlu’nun konuşma metninden alıntı:

- *“Darbe girişimine halkımızla birlikte direnmiş Gazi Meclisimizin siz değerli mensuplarına, Gazi Meclisimizin bir mensubu olarak şükranlarımı iletiyorum. Öte yandan Gazi Meclisimiz ve halkımız kadar Peygamber Ocağı olarak kabul edilen ordumuzun parlamenter demokrasimize sahip çıkarak terör örgütüne karşı direnmesi de bizlere onur vermiştir. Bu nedenledir ki, darbe girişiminin önlenmesine canı pahasına katkı sağlayan Şehit Astsubay Ömer Halisdemir’in şahsında Türk Silahlı Kuvvetleriyle Emniyet Teşkilatımızın tüm şehitlerine Allah’tan rahmet diliyorum, gazilerimize şükranlarımı sunuyorum.”*¹⁸⁹

Türk toplumunda peygamber ocağı sayılan askere gitmek, hem mukaddes bir vazife hem de vatanî bir borçtur. Halk bu vazifeyi yerine getirmeyi bir zorunluluk olarak görmez ve bu sebeple asker uğurlama törenleri, asker düğünleri, kına yakma ritüelleri gibi gelenekleri sürdürür. Askerlikte gazilik, şehitlik gibi dinî makamların bulunması, silah arkadaşlığının uzun yıllar devam etmesi ve askerlik sonrası anlatılar, toplumun askerliğe bakışını belli eder niteliktedir. Halk tabiri ile “adam” olmanın gereği olan askerlik, bu yönüyle işlevsel olarak son derece önemsenmektedir.¹⁹⁰

Türk toplumunda askerlik kutsal sayılmış, asker ocağı peygamber ocağına benzetilmiştir. Askere gidenler saygıyla karşılanmış ve asker ocağı önemli bir kurum olarak görülmüştür. Kılıçdaroğlu darbe girişiminin yıl dönümünde darbe yapan kişiler ile

¹⁸⁸ Bakara Suresi 2/154, *Kuran-ı Kerim*

¹⁸⁹ <https://www.chp.org.tr/haberler/15-temmuz-2017-tarihli-15-temmuz-demokrasi-ve-milli-birlik-gunu-ozel-oturumu-konusmasi?q=milli%20k%C3%BClt%C3%BCr>

¹⁹⁰ Hüseyin Yıldız, “Sözlü Kültür Malzemesi Olarak Türkçede Askerlik Jargonu”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2010, Sayı.88, s. 115

darbeye karşı olan kişileri net bir şekilde ayırarak askerlik kurumunun adının lekelenmemesi için Türk toplumunda kullanılan Peygamber ocağı kavramını kullanmıştır. Dini inanç kültürü üzerinden anlatmıştır.

2.3.1.4. Evlilik

Türkler için evlilik önemli bir geçiş dönemidir. Yaşamın ikinci geçit dönemi olan evlenme, aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman ve her yerde önemli bir olay olarak görülmüştür. Evlilik aileler arasında dayanışmayı sağladığı gibi soyun devamı için de çok önemlidir. Bu geçiş dönemi içerisinde uygulanan pek çok uygulama ve pratikler vardır. Kız beğenmeden gerdek gecesine kadar çeşitli aşamalardan oluşan bir süreçtir. Toplum sırasıyla yapılması gerekenleri önemsemiş ve ona göre de uygulamıştır.¹⁹¹

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Aile mefhumu ortadan kalkmış bir toplum ne kadar zengin olursa olsun ayakta kalamaz. Sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla beraber aile değerlerimizde çok ciddi erozyonlar yaşanıyor. Ailede çözülme olursa, millet olarak varlığımızın tehlikeye girmesi kaçınılmazdır. Nikah akdinin değersizleştirildiği, evlilik dışı ilişkilerin normal sayıldığı, boşanmanın adeta teşvik edildiği sancılı bir süreçle karşı karşıyayız. Güçlü milletler güçlü ailelerden oluşur.”*¹⁹²

Erdoğan, nikâh kıyılmaksızın evlilik dışı birlikteliklerin aile kurumuna zarar vereceğini ve ailenin toplumun en temel yapı taşı olması sebebiyle yaşanan bozulmanın topluma zarar vereceğini vurgulayarak Türk toplumunda önemli bir kurum olan aile kurumunun önemine değinmiştir.

2.3.1.5. Ölüm

Doğum ve evlenme gibi geçiş dönemleri daha ziyade sevinç ve mutlulukla ilgili düşüncelerle çağrıştırılırken ölüm olayı üzüntü ve kederi de beraberinde getirir. Ölüm

¹⁹¹ Nedim Bakırcı, “Dede Korkut Kitabı’nda Halk Hikâyelerinde Evlilik”, *TÜRKÜ Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Ankara, 2018, s. 4

¹⁹² <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201905021038930108-erdogan-aile-mefhumu-ortadan-kalkmis-bir-toplum-ne-kadar-zengin-olursa-olsun-ayakta-kalamaz/>

kavramı din biliminden felsefeye psikolojiden tasavvufa, tasavvuftan halk bilimine kadar pek çok farklı disipline konu olmuş ve ilk insanlardan beri yaşamın içerisinde var olduğu gibi sanatta, kültürde, edebiyatta ve siyaset dilinde dramatik bir unsur olarak yerini korumuştur.¹⁹³

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Yahya Kemal ne diyor biliyor musunuz? Madrid Büyükelçiliği görevini yürütürken bir sohbet sırasında, Türkiye'nin nüfusunun 14-15 milyon olduğu söylenir. Yahya Kemal 'hayır' der, 'Türkiye'nin nüfusu 50 milyondur.' Etraftakiler şaşırarak, 'ama bu nasıl olur', diye sorarlar. Bunun üzerine toprağı işaret eden Yahya Kemal, 'biz ölülerimizle birlikte yaşarız' der, mesele bu. Bizler topraklarımızın altına defnettığımız ölülerimizi unutmayız. İstiklal Marşı Şairimiz Mehmet Akif Ersoy ne diyor? “Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın, gömelim gel seni tarihe desem sığmazsın” biz böyle bir milletiz.”¹⁹⁴*

Türk toplumunun yaşadığı kültür coğrafyalarında köklü bir mezar geleneği kültürü vardır. Orta Asya'dan günümüze uzanan tarihimiz boyunca mezarlara saygı göstermenin altında yatan temel felsefe atalarımızı anma, saygımızı gösterme ve onların miraslarına sahip çıkma kültürünü barındırır. Erdoğan ölümlere saygı gösterilmesini ve mezarlarına sahip çıkılması gerektiğini belirterek Atalar kültürüne atıfta bulunmuştur.

2.3.2. Kutlamalar, Törenler ve Bayramlar

Doğanın canlanması, bitki ve hayvanların büyüyüp çoğalarak yeni bir yaşama başlaması, Eski ön Asya inancına göre her yıl sonbaharda ölümler ülkesine giden ve her ilkbaharda yaşama dönen bereket tanrılarıyla ilişkilirdi. Tohumlar Ana Tanrıçanın simgelediği toprağa, yani toprak anaya düşerek her ilkbaharda yeniden canlanmak üzere kış mevsimini ölümler ülkesinde geçirirlerdi. Bütün bu inançlar kapsamında yer altı

¹⁹³ Bülent Arı, “Karacaoğlu'da Ölüm ile İlgili Unsurlar”, *Türkoloji Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Mersin, 2012, s. 438

¹⁹⁴ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2997/ucuncu-muhtarlar-toplantisinde-yaptiklari-konusma>

tanrılarına, hava tanrılarına ve bereket tanrılarına sunular yapılarak toprağın ve dolayısıyla doğanın bereketli olmasının sağlanması gerekirdi.¹⁹⁵

Kutlama kavramı, eğlence ile birlikte var olan ve değerlendirilen bir kavramdır, Eğlence, her zaman katılım gerektiren birden fazla kişi ile ortaklaşa yapılan bir etkinlik anlamını taşımaktadır. Türk kültüründe işlevsel bir öneme sahip olan kutlamalar, törenler ve bayramlar siyaset dilinde de bolca kullanılmıştır.

2.3.2.1. Dini Bayramlar

Bayram kavramı ilk defa Kaşgarlı Mahmud'un XI. yy."da yazdığı "Divan"da görülür. Kaşgarlı, kelimenin aslının "bedhrem" olduğunu, Oğuzların kelimeyi "beyrem" şekline çevirdiklerini belirtir. Kaşgarlı'ya göre, bayram "eğlenme, gülme ve sevinme günüdür." Tarihi kayıtlara göre, Türklerin Hunlardan beri bayram ve festival türünden birçok tören ve faaliyetleri vardır.¹⁹⁶

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *"Bayramlarda toplumsal dayanışma ruhunun daha çok güçlendiğini, milletin yediden yetmişe kucaklaşma imkanı bulduğunu, ülkenin her köşesinde kardeşlik örnekleri sergilendiğini biliyoruz. Kurban Bayramınızı en kalbi duygularıyla kutluyorum."*¹⁹⁷

İslamiyet öncesinde Türklerde bayram geleneği yaygın bir gelenektir. Nevruz, Hıdrellez gibi günler bayram havasında yaşanmaktaydı. Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra Ramazan ve Kurban Bayramları olmak üzere iki bayramı da sahiplenerek özel günleri arasında saymışlardır. Bu günler halkın birlik ve beraberlik duygularının yoğun olarak yaşandığı, kardeşlik düşüncesinin hâkim olduğu günlerdir. Erdoğan, Kurban bayramının, geçmişten gelen bayram geleneğine dikkat çekerek ülkede yaşayan vatandaşların birlik ve beraberlik düşüncesiyle kardeşlik ortamında yaşanması gerektiğine dikkat çekmiştir.

¹⁹⁵ Tuba Ökse, "Eski Önasya'dan Günümüze Yeni Yıl Bayramları, Bereket ve Yağmur Yağdırma Törenleri", *Bilig Dergisi*, Ankara, 2006, Sayı. 36, s. 59

¹⁹⁶ Erman Altun, "Çukurova Halk Kültüründe Törenler, Bayramlar, Şenlikler", *Fethiye III. Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı Bildiri Kitabı*, Fethiye, 2011, s. 1

¹⁹⁷ https://meclishaber.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=47481

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Bu mübarek Ramazan ayında hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Unutmayınız ki Milli ülkülerle beslenerek oluşturulan Türk Cihan Devletleri tarihe damga vurmuşlardır. Şehit olmuş vatani tescillemiş, şahit olmuş çağlara istikamet vermiştir.”*¹⁹⁸

Ramazan orucu, Türk insanının ince zevki ile birleşince, günlük ramazan yaşantımızdan bir gelenek doğmuş; bu gelenek, ekmeğinden yemeğine mutfağına; şiirinden nesrine edebiyatımıza; ahlakî yaşantımızdan estetiğimize kadar, kültürümüze çok çeşitli zenginlikler kazandırmış, böylece bir ‘Ramazan Medeniyeti’ doğmuş ve İstanbul, Türkiye’mizin tüm vilayetlerindeki ramazan kutlamalarının adeta geniş bir yansıması haline gelmiştir.¹⁹⁹

Ramazan ayının Türk toplumunda çok özel bir yeri vardır. Türk kültüründe bu ayın kendine has eğlenceleri, kendine has anlatıları doğmuştur. Bahçeli, İslam inancında yer alan Ramazan ayına atıfta bulunarak Türk kültüründeki yerini dile getirmiştir.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- *“Özellikle yarın idrak edeceğimiz Kadir gecesinin, coğrafyamızda barış, huzur ve kardeşlik ikliminin tesisine vesile olmasını, Ramazan Bayramının kardeşlik bağlarımızı güçlendirmesini Rabbimden niyaz ediyorum. Ve İşkodra İmam Hatip Lisesi’nden o güzelim kızlarımız bizi ilahilerle güçlendirdiler. Bir tanesi de biliyorsunuz Arif Nihat Asya’nın o güzel şiirini okudu, bizleri de hakikaten duygulandırdı.”*²⁰⁰

Özel olarak kutlanan (ve özel ibadetler ifa edilen) beş mübarek geceye kandil denilmiştir. Osmanlılarda II. Selim (1566-1574) döneminde, camiler aydınlatılıp minarelerde kandiller yakıldığı için mübarek addedilen bu gecelere (Hicrî takvimdeki

¹⁹⁸ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4094/mhp/index.html>

¹⁹⁹ Ömer Özden, “Türk Ramazan Kültürü”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2006, Sayı 30, s. 85

²⁰⁰ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/32298/cumhurbaskani-erdogan-kirikkale-nur-camii-ve-kulliyesinin-acilis-torenine-katildi>

sırasıyla; Mevlid, Regaib, Mirac, Berat, Kadir) “kandil geceleri” denildiği ifade edilmektedir.²⁰¹

İslamiyet’te diğer zamanlardan farklı anlamları olan önemli gün ve geceler mevcuttur. Kadir gecesi ve Ramazan bayramı da bu önemli günlerdendir. Erdoğan İslam kültüründe yeri olan Miraç Kandili kültürüne işaret etmiştir.

2.3.2.2. Milli Bayramlar

Milli Mücadele sonrası devletin yapılanma ve inşa sürecinde uluslaşma aşmasını somutlaştırmak, rejimin benimsetilmesini sağlamak amacıyla milli bayramların yaygınlaştırılmasına dikkat edildi. Meclisin açıldığı 23 Nisan, günü Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak, Osmanlı’dan kalan İdman Bayramı, Atatürk’ün Samsun’a çıktığı 19 Mayıs ile birleştirilerek 19 Mayıs Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, saltanatın kaldırılıp Cumhuriyet’in ilan edildiği tarih olan 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ve nihayetinde Yunanlıların yenilgiye uğratıldığı 30 Ağustos Zafer Bayramı olarak kutlanması kararı alındı.²⁰²

Türk siyaset dilinde, milli bayramlarda siyasi parti liderleri günün anlam ve önemine ilişkin konuşmalar yaparlar ve bu konuşmalarda Milli bayramların önemi ile ilgili vurgulamalar yaparlar. Son dönem Türk siyaset dilinde de bu önemli günlerde siyasi parti liderleri Milli bayramlarda hassas bir şekilde üzerinde durmuşlar ve günün önemi ile ilgili mesajlar vermişlerdir.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- “*Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 99. kuruluş yıl dönümünü, Türkiye’nin ve dünyanın tüm çocuklarının Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını en samimi duygularıyla kutluyorum.*”²⁰³

²⁰¹ Nebi Bozkurt, “Kandil”, DİA, İstanbul, 2001, XXIV, s. 300

²⁰² Ahmet İlyas, “Yerel Basına Göre 1935-1950 Yılları Arasında Urfa’da Mahalli Ve Milli Bayram Kutlamaları”, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2018, Bingöl, Sayı. 8, s. 8

²⁰³ <https://www.cnnturk.com/turkiye/cumhurbaskani-erdogandan-23-nisan-mesaji-7>

Baykal'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Cumhuriyetimizin 84. yılını kutladığımız bu gün, etnik ayrışmayı kabul etmeyen bir millet anlayışını, uluslaşma sürecini ve laik cumhuriyeti kararlılıkla sahiplenme, savunma ve koruma günüdür.”*²⁰⁴

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metninden alıntı:

- *“Üstünlerin hukuku yerine, hukukun üstünlüğünü, saray ve çevresi yerine halkın zenginleşmesini, rantıye sınıfı yerine üretenin kazanmasını, tek adam rejimi yerine demokratik, laik ve sosyal hukuk devletini savunan bizlerin sorumluluğu, Cumhuriyetimizi demokrasiyle taçlandırmaktır.”*²⁰⁵

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

*“Türkiye Cumhuriyeti ilelebet var olacaktır. Ve de önünü kesmeye, önüne geçmeye hiçbir hainin, hiçbir düşman emelin gücü yetmeyecektir. Cumhur, Cumhuriyetine sahip çıkacaktır. Cumhuriyet bayramına sahip çıkacaktır.”*²⁰⁶

Demirtaş'ın Milli bayramlar ile ilgili konuşması;

- *“88'inci yılını geride bıraktığımız Cumhuriyet sistemini; siyasal, sosyal, toplumsal alanda yol açtığı bütün sonuçlarıyla birlikte ele alıp, demokratik bir cumhuriyete nasıl dönüştüreceğimiz konusunda ortak bir tartışma yürütmemiz daha anlamlı olacaktır.”*²⁰⁷

Bayramlar, bir toplumun ortak değerlerinin, bireylerce bilinçli olarak, gerekçeleriyle birlikte kavranıp benimsenmesi ve nesilden nesile de aktarılması bakımından temel bir işlev yerine getirirler. Bu özellikleri ile bayramlar toplum yaşamının temel alanlarının kurumlaşmasının ve sağlamlaşmasının ana yolları arasında yer alırlar. Bayramlar, aynı zamanda toplumsal bütünleşme ve dayanışma ortamının oluşup pekişmesi demektir. Siyasi liderler bu özel günlerde yaptıkları konuşmalarda;

²⁰⁴ <https://www.haberler.com/baykal-dan-cumhuriyet-bayrami-mesaji-haberi/>

²⁰⁵ <https://www.cnnturk.com/turkiye/kilicdaroglundan-cumhuriyet-bayrami-mesaji>

²⁰⁶ <https://www.aksam.com.tr/siyaset/mhp-lideri-devlet-bahceliden-cumhuriyet-bayrami-mesaji/haber-673716>

²⁰⁷ <https://www.haberler.com/bdp-den-29-ekim-mesaji-3091823-haberi/>

halkı birleşme/birleştirme amacıyla sosyal motivasyonun en üst düzeye yükselmesine yönelik konuşmalar yapmışlardır.

2.3.2.3. Nevruz

21 Mart, çeşitli kültürlerde baharın veya yeni yılın ilk günü olarak kabul edilir ve “Nevruz” (yeni gün) adıyla kutlanır. Orta Asya’da, ön Asya’da, Kafkaslarda, Balkanlar’da, Anadolu’da yaşayan toplumunun hepsinde Nevruz bayramı kullanılmaktadır. Eski Türklerde yılbaşı, ilkbaharda, nece ile gündüzün eşit olduğu 21 Mart günüdür. Bugün Türk topluluklarında çeşitli adlarla kutlanır. Nevruz, Navrız, Ergenekon, Bozkurt, Çağan gibi adlar altında kutlanan bu bayram ile ilgili olarak Türk topluluklarında çeşitli gelenekler meydana gelmiştir. Orta Asya’dan Anadolu’ya ve Balkan Türklerine kadar bu gelenekleri ve törenleri tespit etmek mümkündür.²⁰⁸

Türkçe’de “yeni gün” anlamına gelen ve Türkiye folklorunda “Sultan Navrız”, “Yılsırtı”, “Mart Bozumu”, “Mart Dokuzu”, “Mereke”, “Ergenekon”, “Yörük Bayramı” gibi adlarla da anılan Nevruz, kuzey yarımkürenin Altaylardan Balkanlara uzanan geniş coğrafyasında birçok bağımsız veya özerk devlet, halk ve topluluk tarafından çok farklı mitolojik anlamlar yüklenerek ve ritüellerle zenginleştirilerek yılbaşı olarak kutlanmaktadır. Nevruz, sözlü kültürlerin egemen olduğu, mitolojik inanmaların ve ritüellerin toplum üzerinde derin etkisinin bulunduğu yazısız dönemlerde ortaya çıkmıştır.²⁰⁹

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntılar:

- “Denizli’nin güzel insanları, bu vesileyle biliyorsunuz baharın ve ümidin müjdecisi 21 Mart Nevruz Bayramı’nı tüm ülkemizde bugün kutluyoruz.”²¹⁰
- “Nevruz’un ülkemizdeki tüm vatandaşlarımız, bölgemizdeki tüm kardeşlerimiz için huzurun, barışın, uhuvvetin vesilesi olmasını Rabbimden niyaz ediyorum.”²¹¹

²⁰⁸ Ahmet Arif Turan, “Nevruz Bayramı ve Kültürümüzdeki Yeri”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 1992, Sayı 12, s. 68

²⁰⁹ M. Öcal Oğuz, “Somut Olmayan Kültürel Miras: Türkiye’de Nevruz/Yenigün”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2015, Sayı 65, s. 5

²¹⁰ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29893/denizli-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma>

²¹¹ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29893/denizli-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma>

Gece ile gündüzün eşit olmasıyla birlikte uzun kış gecelerinin geride bırakıldığını, baharın geldiğini müjdeleyen 21 Mart tarihi, Türk kültür evreninde yeni bir yılın başlangıcını, baharın gelişle birlikte doğanın yeniden canlandığı, geçmiş seneye dair bütün üzüntülerin yerini bahar coşkusu ve umudunun aldığı tarihtir. Yazının icat edilmesinde önce var olan sözlü dönemde mitolojik inanmaların ve uygulamaların yoğun olarak insan hayatında etkili olduğu bilinmektedir. Bu günde birlik ve beraberlik duygusu ön planda olup, sevgi, saygı ve hoşgörünü duyguları da yoğun olarak hissedilmektedir.

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Nevruz da bizim bir kültür değerimizdir, asırlarca milletimize baharın doğuşunu müjdeleyen iftiharımızdır. Bu Bayram'ın yalnızca bir mevsim değişimi olarak yorumlanması bir tarafını eksik ve yetersiz bırakacaktır. Nevruz, kavuşmanın, paylaşmanın, engin muhabbetin, hoşgörü ve sevginin gür akan ve debisi yüksek milli ve manevi nehridir.”*²¹²

Tarihi geçmiş yüzyıllar öncesine kadar uzanan Nevruz'un, Türk kültür evreninde de çok özel bir yeri vardır. Kadim çağlardan itibaren, neredeyse bütün Türk boyları arasında Nevruz bayramı kutlanmaları düzenlenmektedir. Bugünün adına çeşitli şenlikler tertiplenmektedir. Nevruz Türk kültüründe yeni yılın başlangıcı, yenilenmedir diğer adıdır. Baharın müjdeleyicisi olan Nevruz yüzyıllar boyunca Türk kültür evreninde çok önemli bir yere sahiptir. Bahçeli asil kana ve Türklerin yeniden varoluş günü olan Ergenekon'a atıfta bulunarak milli kimliğimizin tarihsel serüvenine ve büyüklüğüne dikkat çekmiştir.

2.3.2.4. Törenler

Eski toplumlarda bolluk, güçlülük duygusu, eli açıklık, savurganlık, meydan okuma, rakibi küçük düşürme fonksiyonları taşıyan bir gelenek olarak görülen “Yağma Geleneği”, bazı örnekleriyle günümüzde yaşadığı gibi, Osmanlı dönemi düğün ve şenliklerinde de görülmektedir. Eski Türklerde Potlaç, Kaşgarlı Mahmud'a göre Kençliyü, İranlılarda ve daha sonra bizde Hân-ı Yağma olarak isimlendirilen; Anadolu halkı arasında Çanak Yağması, Çorba Kapma, Tavuk Kapma vb. adlarıyla geleneğini devam ettiren yağmalar, Türklerin dışında başka milletlerde de görülen bir hususiyettir.

²¹² <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2657/mhp/index.html>

Günümüzde de Anadolu’da bu gelenek yaşamaktadır. Düğünler sırasında gelinin başından serpilene para, çerez gibi şeylerin kapışılması Anadolu’nun hemen her yerinde geçerli bir gelenektir.²¹³

Akşener’in konuşma metninden alıntı:

- “*Hani yağma yapıyorsunuz, kendi zenginliğinizi artırıyorsunuz. Biz adaletten yanayız, paylaşmaktan yanayız. Tarihin her döneminde böyle oldu. Her dönemde dünyaya örnek oldu. Son yıllardaki itilip kakılmaya son vererek, yeniden dünyaya örnek olacak bir devlet anlayışıyla geliyoruz.*”²¹⁴

Hükümdarın gücünün ve meşruiyetinin ifadesi olan toylar, hükümdar ailesi tarafından çeşitli durumlarda düzenlenirdi. Bu toylar devletin meclislerinde alınan kararların, büyük şenliklerle duyurulması olarak anlam bulurdu.²¹⁵

Eski Türk devletlerinden itibaren yaşatılan, Potlaç olduğu tahmin edilen yağma olayı için kurulan sofra, Kaşgarlı Mahmut’un Divanı Lügati Türk adlı eserinde Kençliyü olarak tabir edilmiş ve “Bayramlarda ve hakanların düğünlerinde yağma edilmek üzere otuz arşın yüksekliğinde minare gibi yapılmış bir sofradır”²¹⁶ şeklinde izah edilmiştir. Bu gelenek yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmış ve etkisini halen daha sürdürmektedir.

Akşener, birlik ve beraberlik duygularının yaşandığı, paylaşmanın kutsal sayıldığı bu geleneğimize atıfta bulunarak eski Türk geleneği olan yağma geleneğine atıfta bulunmuştur.

Kılıçdaroğlu’nun konuşma metninden alıntı:

- “*Yağlı güreşler Oğuz Türkleri, Selçuklu, Osmanlı ve son olarak Türkiye Cumhuriyeti ile devam etmektedir. Festival de bu manada yapılıyor. Burada 900*

²¹³ Mehmet Aslan, “Osmanlı Saray Düğünlerinde Yağma Geleneği”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 1991, Sayı. 10, s. 52

²¹⁴ <https://iyiparti.org.tr/meral-aksener-tbmm-grup-toplantisi-12-subat>

²¹⁵ Mehmet Surur Çelepi, *Türk Kültür Evreninde Toy*, Kömen Yayınları, Ankara, 2017, S. 42

²¹⁶ Besim Atalay, *Divânü Lügat-it-Türk Tercümesi*, c. III, s. 438

*üzerinde güreşçi, er meydanında yarışacak. Bu er meydanı atalardan bize miras kaldı. Bu er meydanın yiğitler yiğitliklerini sürdüreceklerdir.”*²¹⁷

Türk tarihine bakıldığında toylarda, şenliklerde birçok spor etkinliği yapılmaktadır. Kökbörü, Aba Güreşi, Aşık Oyunları, Atlı Cirit, Atlı Okçuluk, Kökbörü, Kuşak Güreşi, Mangala, Mas Güreşi, Cirit, Yaya Okçuluğu, Şalvar Güreşi ve Yağlı Güreş bunlardan bazılarıdır.

Hem geleneksel hem modern biçimiyle mevcudiyetini sürdürmekte olan güreş, dünyada pek çok milletin kültürel özelliklerini yansıtmaktadır. Ancak tüm tarih çağlarında özellikle Türklerin en belli başlı ve belki de en eski sporlarından birisi olmuş, Türk toplumunun hayatında yer alan zengin geleneklerin vazgeçilmez bir parçasını oluşturmuştur.²¹⁸

Günümüzde Etnospor adı altında toplumların sahip oldukları spor geleneklerinden uzaklaşmaması için çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Etnospor yüz yıllardır icra edilen spor dallarına verilen genel bir addır. Günümüzde Etnospor adı altında İstanbul’da her yıl etkinlik düzenlenmektedir.

Güreş, Türk kültüründe ata sporlarımızdan biridir ve Türk toplumunda da güreşin çeşitli dallarında güreş müsabakaları düzenlenmektedir. Festival ve şöenlerde yapılan güreş müsabakaları, ata sporumuzun yaşatılmasında önemli bir yere sahiptir. Kılıçdaroğlu, ata sporumuz olan güreş kadim tarihine atıfta bulunarak kültürümüzdeki önemini anlatmıştır.

2.4. Doğa ve Evren ile İlgili Bilgi ve Uygulamalar

Türklerin kültür hayatının temelinde Orta Asya bozkırlarındaki göçebelik ve hayvancılığa dayalı hayat tarzının şekillendirdiği düşünce yapısı yer alır. Bu düşünce yapısı aynı zamanda, içinde bulunduğu sosyo-kültürel bağlamın evren ile ilgili tasarımlarını da ortaya çıkarmıştır.²¹⁹

²¹⁷ <https://www.memurlar.net/haber/685952/kilicdaroglu-ndan-ayhan-ogan-sorusuna-yanit.html>

²¹⁸ Fişne, Mücahit, Ata Sporumuz Güreşe Yönelik Günümüzdeki Toplumsal Bakışın Değerlendirilmesi, III. Uluslararası Geleneksel Türk Güreşleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, Kahramanmaraş, 2016, s. 28

²¹⁹ Arslan, Mustafa, “Türk Destanlarında Evren Tasarımı”, *Fikret Türkmen Armağanı*, ed. Gürer Gülsevin, Fikret Türkmen, İzmir, 2005, s. 67

Çalışmanın bu bölümünde “Doğa ve Evren ile İlgili Bilgi ve Uygulamalar” bağlamında Türkiye’de son dönem siyasi parti liderlerinin konuşmalarında geçen halk bilgisi unsurları “Tanrı İnancı, İduklar, Halk Felsefesi, Halk Mutfağı, Türbeler ve Menkıbeleri, Halk Mimarisi, Türk Kültürüne Ait Çeşitli Motifler, Töre ve Töre Düzeni ve Halk Hekimliği” başlıkları altında incelenmiştir.

2.4.1. Tanrı İnancı

Hakanlar, tanrı tarafından seçilmiş ve insanları yönetmek, büyük ülküler peşinden gitmek için gönderilmiş olağanüstü vasıflar taşıdığına inanılan kişilerdir. Oğuz Kağan örneğinden İslam sonrası halifelik kurumuna kadar zaman ve şartlar değişse bile, yöneticilerin tanrı ile bağı kopmaz. Padişahlar/krallar her zaman farklı olmuş ve bahsedilmiş kişiler olarak kabul görmüşlerdir. Kut almış olan hakanlarla, tanrının yeryüzündeki halifesi arasında sadece zaman ve anlayış farklılığı vardır.²²⁰

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- *“Allah’ım yalnız senden yardım dileriz. Rabbim bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet. Amin. Amin. Amin. Evet, dört yıl sonra bir kez daha aynı duygularla amin diyorum. Rabbim nasip etti, bir kez daha milletimizin teveccühüyle bu göreve geldik.”*²²¹

İslam inancına göre Allah ile kul arasında başka bir kavram yoktur, yalnız ondan yardım istenir yalnız ona dua edilir. Erdoğan, İslam inancının değerlerine atıfta bulunmuştur.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- *“İlk kıblemiz, göz bebeğimiz Kudüs’ü işgalcilerin insafına asla terk etmeyeceğiz.”*²²²

²²⁰ Mehmet Naci Önal, “Kutsalın Türk Kültüründeki İzleri: Tanrısal Simgecilik”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2009, Sayı. 84, s. 70

²²¹ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/94767/cumhurbaskanligi-goreve-baslama-torende-yaptiklari-konusma>

²²² <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2952/afganistan-dogan-kislasinda-askeri-personele-hitaben-yaptiklari-konusma>

Erdoğan, dini değerlere vurgu yaparak Kudüs'ün İslam kültüründe ne kadar önemli bir merkez olduğunun altını çizmiştir.

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metninden alıntı:

- *“Biz, Sünnisiyle, Şiisiyle, Alevisiyle tüm İslam dünyası olarak bunu şu ana kadar başaramadık. Şunun altını özenle çizmek istiyorum; demokrasi mücadelesinde sağ-sol ayrımı yoktur, Alevi-Sünni ayrımı yoktur. Kerbela hadisesinde yaşananları unutmuyoruz. Bizim yaklaşımlarımız çok açık. Alevilerin isteği var cemevi ibadet yeri sayılsın. Biz zaten yasa teklifini vermişiz.”*²²³

1 Ekim 680 tarihinde Kerbelâ'da, Hüseyin ve çocuklarının Emevî Halifesi Yezid b. Muaviye tarafından hunharca öldürülmesi olayı, bütün Müslümanlarda derin bir üzüntü oluşturmuştur. Bütün Müslümanlarda olduğu gibi Türk toplumunun tasavvurunda da Kerbelâ, Peygamber'in Hasan ile Hüseyin'in ve çoğu Ehl-i beyt mensubu yakınlarının topluca şehit edildiği bir yerin adı olmanın ötesinde bu acı ve kasvetli vakıayı hatırlatan bir remize dönüşmüştür. Şia'nın temelini Peygamber'in vefatından sonra yerine geçecek Halife'nin Ehl-i beytten birisinin olması tartışması oluşturur. Bilindiği gibi ilk zamanlarda Ali'nin taraftarlığıyla siyasî olarak ortaya çıkan bu ekol, daha sonraları, takriben hicrî üçüncü asırda itikadi bir ekol haline dönüşmüştür. Bu ilk dönem Şiiliği yalnızca siyasal anlamda Ali taraftarlığını içerir, itikadi bir yapı arz etmezken sonraları özellikle Kerbela Hadisesinden sonra şiddeti artan imamet meselesi Şiilerce tamamen dinin bir temeli gibi görülmüş ve üzerine kelami tartışmalar yapılmaya başlanmıştır.²²⁴

Kerbela olayı İslam Dünyası'nda Sünni ve Şii mezhep tartışmalarının fitilini ateşlemiş ve İslam coğrafyasını ayırtmıştır. Kılıçdaroğlu, İslam kültüründe var olan mezhep kavramına atıfta bulunarak dini inançtaki farklılıkların insanları ayırtmaması gerektiğinden dem vurmıştır. Alevi kültüründe ibadet yeri olan cem evinin de cami gibi ibadet yeri olmasını savunarak Alevi vatandaşların taleplerini dile getirmiştir.

²²³ <https://www.chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-ntv-canli-yayin-12-ocak-2011?q=cemevi>

²²⁴ Selim Özarslan, “Kerbela Olayının Şii İnançlar Üzerine Etkisi”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Şanlıurfa, 2016, Sayı 36, s. 53

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *"Kutlu ceddimizin yönetiminde adalet, hakkaniyet ve şefkat vardır. Merhamet, hoşgörü ve vicdanlı olmak vardır. Bu ülkede yaşayan her insanımızı Cenab-ı Allah'ın kutsal bir emaneti ve kutlu ceddimizin mirası olarak görmekte ve kucaklamaktadır. Bizlere emanet ettikleri kutlu davamızı başarıya ulaştırmanın, layık olduğu zirvelere taşımanın sorumluluğu omuzlarımızdadır."*²²⁵

Kut kavramı, Türk halklarının geleneksel dünya görüşünde kutsal bir kavramdır. Kut kelimesinin çeşitli anlamları yanında kutsallık, ilahi kudret, mutlu tanrısal güç, v.b. açıklamaları biliniyor. Türk dünyasında kut kelimesi varlığın, rızık, baht ve bereketin işaretidir. Kut kelimesinin bu anlamlarla ilgili birkaç sıfat tamlamaları ve deyimleri mevcuttur. Örneğin, kutlu mekân (yeni mekânınız kutlu/hayırlı olsun), kutlu yer, kutlu yurt (kutlu ülke), kutlu misafir (kutlu misafir gelirse koyun ikiz doğar), kutlu gelin, kutlu adım (yeni adımın kutlu olsun), kutluyorum vs.²²⁶

Kut kavramı Türk kültüründe nesilden nesile aktararak dilimizde yerini almıştır. Bahçeli, Türk kültüründe kökenleri çok eskiye dayanan kut kavramını çok sayıda kullanmıştır. Bu ifadenin temelinde eski Türk inançlarının günümüze yansımaları yatmaktadır. Eski Türk inançları ve bu inançları has kavramlar İslamiyet'i kabul ettikten sonra da kültürümüzde varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Akşener'in konuşma metninden alıntı:

- *"Ol deyince olduran"a, şükürler ediyorum."*²²⁷

O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece "ol" der, o da hemen olur.²²⁸

Kuranı Kerim'de Bakara Suresi'nin 117. Ayetinde Allah'ın bir şeyi istediği anda oldurmasından bahseder. İyi Parti lideri Meral Akşener parti tanıtım toplantısında

²²⁵ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2678/mhp/index.html>

²²⁶ Bogenbayev, Nurbolat, "Eski Türk Dünya Görüşündeki "Kut" Ve "Karga" Kavramları", *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2014, Sayı 103, s. 71

²²⁷ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksenerin-konusmasinin-tam-metni-175704h.htm>

²²⁸ <https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-tefsir-1/bakara-suresi-2/ayet-113/diyaret-isleri-baskanligi-meali-1>

konuşmasına başlarken Kur'anı Kerim'de geçen ol kavramıyla başlamıştır. Türk toplumunda dini hassasiyetler ön plandadır. Akşener dini unsurdan alıntı yaparak toplumun hassasiyetine vurgu yapmıştır.

Demirtaş'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Bizim minnetimiz yok, niye biat edeceğiz. Biz kula minnet eylemeyiz. Zalimin düzenlediği yola minnet eylemeyiz. Biz barıştan yanayız, zulümden değil. Biz haksızlık karşısındayız. Güçlünün değil mazlumun yanındayız. Barış güvercinlerini birlikte uçuralım, barış türkülerini hep birlikte söyleyelim.”*²²⁹

Kul Nesimi'ye ait olan “Minnet Eylemem” şiiri Alevi-Bektaşî inancına inananlardan tarafından benimsenmiş, kültür daireleri içerisinde geniş yer bulmuştur. Kürt kökenli vatandaşlar tarafından da sevilen bu şiirde rızık veren Allah'a minnet edileceğini, kula minnet edilmeyeceği vurgulanır. Demirtaş, kula minnet edilemeyeceğini belirterek inanç kültürüne atıfta bulunmuştur.

Ayrıca Demirtaş birçok konuşmasında barış kelimesini kullanmış, barışın simgesi olan güvercini beraber uçurma kavramından bahsetmiştir. Bu kültürel unsurlar kültürel birikim olarak çatışmanın karşıtı olan düşüncelerdir. Bu düşüncede çekilen sıkıntılar, çatışma ortamının getirdiği kara günler vardır. Demirtaş, çatışma kültürünün yerini uzlaşma kültürünün alması gerektiğine, birlik ve beraberlik duygusunun aşılması gerektiğine değinmiştir.

Erdoğan'ın konuşma metinlerinden Tanrı inancı ile ilgili alıntılar:

- *“3 sene önce aynı parayla kaç ekmek alıyordun şimdi kaç ekmek alıyorsun. Az alıyorsan, bana bedduanı yap, çok alıyorsan duanı yap.”*²³⁰
- *"Ben size hep şunu söylüyorum. Bize Bosna'nın duaları yeter. Bize Şam'ın duaları yeter. Bize Kahire'nin duaları yeter. Bize Bağdat'ın duaları yeter. Bize Myanmar'ın duaları yeter. Bize 76 milyonun içerisinde o başı yaşmaklı, gözü yaşlı ninelerin duaları yeter. Bu akşam buradan bir şey daha söylüyorum,*

²²⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=pYZ59RQQyHo>

²³⁰ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-az-alıyorsan-beddua-cok-alıyorsan-dua-yap-3583689>

'bedduaya lanet, duaya davet' diyorum. Biz bedduayla değil, duayla emrolunduk."²³¹

- *"Nevruz'un ülkemizdeki tüm vatandaşlarımız, bölgemizdeki tüm kardeşlerimiz için huzurun, barışın, uhuvvetin vesilesi olmasını Rabbimden niyaz ediyorum."*²³²
- *"Peygamberimin Uhud'da yaptığı duadan ilhamla, şu şekilde bitirmek istiyorum; Allah'ım, hamd sana mahsustur."*²³³
- *"Sizlere Soma faciasının ardından verdiğiniz maddi destekler ve yaptığınız dualar için teşekkür ediyorum."*²³⁴

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metinlerinden Tanrı inancı ile ilgili alıntılar:

- *"Kanun teklifini getiriyoruz. Bugün geliyor. Parlamentoda görev yapan vicdan sahibi AKP, MHP, HDP, İYİ Parti vekillerine sesleniyorum; Eğer siz kul hakkından yanaysanız eğer emeği savunuyorsanız, Allah'a inanıyorsanız bu kanuna evet diyeceksiniz."*²³⁵
- *"Allah'ın verdiği bir canımız var, o da bu memleket, bu ülke, bu millet için feda olsun"*²³⁶

Beddua etmek, kargışlamak yüzyılla boyunca toplumumuzda yer alan bir gerçektir ve toplum nazarında hoş karşılanmamaktadır. Kılıçdaroğlu toplum hayatında var olan beddua kavramını dile getirmiş, beddua etmenin bir şeyi çözmeyeceğini, bunun bir çözüm yolu olamayacağını dile getirmiştir.

Bahçeli'nin konuşma metinlerinden Tanrı inancı ile ilgili alıntılar:

- *"Halk teala karlı dağlarımızı yıkmasın kardeş ve birliğimizi yıkmasın umutlarımızı yıkmasın. Hayallerimizi yıkmasın milletimizi korusun devletimizi"*

²³¹ <https://www.memurlar.net/haber/441860/erdogan-bedduaya-lanet-duaya-davet-diyorum.html>

²³² <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29893/denizli-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma>

²³³ <https://www.youtube.com/watch?v=whkfnYNIqKo>

²³⁴ <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-almanyada-olay-yaratan-sozunu-tekrarladi-entegrasyona-evet-asimilasyona-hayir-1887306>

²³⁵ http://www.cumhuriyet.com.tr/video/video/1232377/Kilicdaroglu__Allah_a_inaniyorsaniz.html

²³⁶ <https://www.yenisafak.com/gundem/kilicdaroglu-canin-feda-olsun-2517236>

güçlü kılsın. İmandan ayırmayın derlesin toplansın günahlarımızı adı güzel Muhammed Mustafa yüzü suyu hürmetine bağışlasın."²³⁷

- *"Okyanus ötesinde beddua ve iftira seansları düzenleyen, dedikodu imalatı yapan mürşit kisveli münafıklarla örtüşen, kesişen, çakışan hiçbir yan ve ortak noktamız yoktur, olmamıştır, olmayacaktır"*²³⁸

Akşener'in konuşma metinlerinden Tanrı inancı ile ilgili alıntılar:

- *"Allah inşallah eşit rekabet şansını bize nasip etsin, yolumuzu açık etsin. Dualarımız bunun için."*²³⁹
- *"Ol deyince olduran"a, şükürler ediyorum. Allah dualarımızı kabul buyursun."*²⁴⁰

Demirtaş'ın konuşma metinlerinden Tanrı inancı ile ilgili alıntılar:

- *"Hiçbir şey yapamıyorsanız dua edin. 5 vakit namaz kılın. Dua edin."*²⁴¹
- *"Biz milletvekili olmamıza rağmen içeri girene kadar canımız çıktı. Geçen gün AİHM'den 'derhal orayı tahliye edin' diye tebligat aldık, neyse ki Hükümet araya girip tahliye engel oldu. Allah muhafaza, az kalsın dışarıyı boyluyorduk."*²⁴²
- *"Bu dinin önderleri başta Hazreti Peygamber olmak üzere, bizlere, zenginliği, lüksü, israfı öğretmediler. Hazreti Muhammed geriye servet olarak Allah'ın emirlerinden ve kendi yaşam tarzından başka bir şey bırakmadı."*²⁴³

2.4.2. İduklar

Eski Türklerde atalarını tanrı soyuna çıkarılma gayretleri, İslam sonrasında değişerek devam eder. Hz. Ali soyu Seyyid ve Şerif soyları halk arasında günümüzde bile itibar görür. Tanrısal olan veya kutsal olan soylu kişiler inancı, halk arasında devam

²³⁷ <https://www.yenisafak.com/gundem/bahceliden-kurultay-duasi-2106579>

²³⁸ <https://www.yeniakit.com.tr/haber/bahceli-okyanus-otesinin-beddua-seanslari-189539.html>

²³⁹ <https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/meral-aksener-anitkabiri-ziyaret-etti-2064264/>

²⁴⁰ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksenerin-konusmasinin-tam-metni-175704h.htm>

²⁴¹ <https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/selahattin-demirtasdan-cok-sert-sozler-1011877/>

²⁴² <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201812101036564081-demirtas-allah-muhafaza-az-kalsin-disariyi-boyluyorduk/>

²⁴³ <https://www.haberler.com/demirtas-allah-yalancinin-belasini-versin-mi-7235729-haberi/>

ettirilir. Özellikle seyyid sıfat, ad, soy ve övünç kaynağı olur. Tanrısal simgeci tutum, soylu olmak, farklı olmak, uğurlu olmak, çare bulmak adına insanların kutsal addettikleri her şeyde ve her yerde, modern çağda, ilkel düşünme yapısıyla devam ettirilmektedir.²⁴⁴

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *Bizim medeniyetimiz malum, hocasına önem veren, ona en yüksek irtifayı özellikle tahsis eden bir medeniyettir. Onun için, bana bir harf öğretenin kölesi olurumdiyen bir medeniyetin çocuklarıyız biz.*²⁴⁵

Ali, İslam medeniyetinin önemli bir tarihi kişiliğidir ve Ali'nin sözü üzerinden Erdoğan, medeniyetimiz için eğitimin ne kadar önemli olduğunu dile getirmiştir. Aynı zamanda bu medeniyetin, kutsallığın devamı niteliğinde olduğuna da vurgu yapmaktadır.

2.4.3. Halk Felsefesi

Halk felsefesi veya geleneksel dünya görüşü her türlü halkbilimsel dışı vurum formunun (söze, harekete ve nesneye dayalı kültürel tür ve şekillerin tamamı) birey tarafından icra ve diğer birey yahut bireyler tarafından (toplum) kabullenilişinin meşruiyet zeminini oluşturur. Dahası, halk felsefesi, gerek bireysel yaratıcılığa dayalı yeni form lar olsun ve gerekse geleneksel formların yeni nüanslar kazanması veya toplum tarafından sosyal olarak “kabul edilir” ve “anamlı” hale dönüşmesi süreci doğrudan doğruya dünya görüşüne göre kontrol ve test edilerek onaylanıp onaylanmama veya gerekli dönüşüme uğratarak yorumlamak suretiyle geleneksel repertuara veya sosyo-kültürel bünyeye dahil etme gibi bir belirleyiciliğin karar mekanizmasını oluşturan otoritesi konumundadır.²⁴⁶

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Üç kadim dinin mensuplarının asırlar boyunca dostça, kardeşçe paylaştığı bir tarihten ilham alıyoruz. Doğu ile Batı'yı birbirine bağlayan, üç kıta arasında köprü olan, farklı inanç ve kültürleri bir bütünün ayrılmaz parçaları*

²⁴⁴ Mehmet Naci Önal, “Kutsalın Türk Kültüründeki İzleri: Tanrısal Simgecilik”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2009, Sayı. 84, s. 70

²⁴⁵ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2946/karadeniz-teknik-universitesi-2014-2015-akademik-yil-acilis-torende-yaptiklari-konusma>

²⁴⁶ Özkul Çobanoğlu, “Geleneksel Dünya Görüşü Veya Halk Felsefesinin Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri Ve Önemi Üzerine Tespitler”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2000, Sayı. 11, s. 13

haline getiren bu medeniyet mirası, inanıyorum ki, savaşla kavrulan bir dünyaya da serinlikler taşıyacaktır. Hukuk ve adalet anlayışımız gereği, hukukun üstünlüğü içerisinde, devletin, topluma ve bireylere dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep aidiyeti gibi sebeplerle ayırım gözetmesi söz konusu olmayacaktır. Kabileler, diller ve inançlar ayrı olabilir. Ne beyazın araba, ne arabın beyaza üstünlüğü yoktur. Biz yaradılanı Yaradan'dan ötürü seviyoruz.”²⁴⁷

Devletin başta idareciler olmak üzere bütün organları kanun ve kuruluşları ile hukuka bağlı olduğunu ifade eden söz konusu kavram ilk dönemlerden itibaren kaynaklarımızda, hatta temel ilke olarak Kuran-ı Kerim’de ele alınmıştır. Fert ve devlet hukuk karşısında eşit statüdedir. Kitap ve Sünnet’in esaslarına dayalı hukuk karşısında hiç bir kimsenin, hiç bir özel ve tüzel şahsın ayrıcalığı yoktur.²⁴⁸

Erdoğan, hiçbir kimsenin dininden, dilinden, mezhebinden dolayı üstün sayılmayacağını, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalınacağını vurgulamıştır. Hukukun üstünlük kavramı gerek İslam kültürünün gerekse Türk kültürünün vazgeçilmez bir parçasıdır. Peygamber Veda Hutbesi’nde Peygamber Veda Hutbesi’nde “Arabın Arap olmayana takvâ dışında bir üstünlüğü yoktur” sözüne atıfta bulunan Erdoğan dini inanç sistemine vurgu yapmıştır.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- “Çağımızın en büyük sorunlarından biri kültürel sığlaşmadır. Hiçbir derinliği ve kalıcılığı olmayan, günlük üretilip günlük tüketilen işlerle bir kültür ve medeniyet inşa edilemez. Kalıcı ve uzun vadeli işlere yoğunlaşmalıyız. Özellikle gençlerimizi bir ustanın, bir üstadın dizinin dibine oturtarak gerçek sanat ve kültürü öğrenmeye teşvik etmeliyiz.”²⁴⁹

Meslek pirleri, inanışlara göre meslekleri en iyi icra eden ustalardır. Daha sonraki meslek erbapları ise o mükemmel modeli tekrar etmeye veya o mükemmel örneğe layık

²⁴⁷ https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/basbakanlarimiz_genelkurulkonusmalari/basbakanlarimiz_cilt9.pdf

²⁴⁸ Adnan Koşum, “İslam ve Hukuk Doktrinde Hukuk Devleti ve Hukukun Üstünlüğü”, *DEÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İzmir, 2002, Sayı 6, s.236

²⁴⁹ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/72200/2023-vizyonu-cercevesinde-kendimize-yeni-kultur-hedefleri-belirlemeliyiz>

bir şekilde çalışmaya gayret etmişlerdir. Mesleklerdeki böyle bir anlayış, özellikle geleneksel mesleklerde çalışanları dosdoğru üretim yapmaya ve yaptığı işe saygı duymaya sevk ederek çalışma hayatının sağlıklı bir şekilde gelişmesine katkı sağlamıştır.²⁵⁰

Türklerde meslek anlayışının temelinde usta – çırak ilişkisi hakimdir. Ustalar çıraklarını yetiştirdikçe meslekleri kaybolmadan yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktarımı sağlamıştır. Erdoğan, Türk toplum hayatında önemli bir yere sahip olan usta – çırak ilişkisine işaret ederek çalışma hayatının kalıcı ve düzenli hale gelmesindeki yerini vurgulamıştır.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- “Diz vur Gakkoşum, heyy!... de..

Kükresin halay kolu.

Kövenk'inPınar başı, görünsün Saray yolu.

Bunlar, bu yerin sesi, bu göğün gürlemesi.

Mayası aşk, ateşidir; belki sarmaz herkesi!”

Evet, millete hizmet bir aşk işidir. Biz aşığız, biz bu millete aşığız, bizim derdimiz var. Gakkoş 'um ne güzel söylemiş, bu ateş herkesi sarmaz. Onun için de milletim onlara bu emaneti teslim etmez. Bizim binlerce yıllık bir tarihimiz var. Cumhurbaşkanlığı forsundaki 16 yıldız, tarihi boyunca kurduğumuz 16 büyük devleti temsil ediyor.”²⁵¹

Erdoğan, Elazığ'da vatandaşlara seslenirken Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun dizelerinden örnek vermiştir. Elazıglı olan Gençosmanoğlu, Elazığ halkı üzerinde derin izler bırakan eserler ortaya koymuş bir şairdir.

N. Yıldırım Gençosmanoğlu, tarihi, şuur ve ahlakîmisyonla mazi ile âtî arasındaki köprüde hal tercümemizi yapar. Onun edebî şahsiyetini bir cümle ile ifade etmek

²⁵⁰ Ali Duymaz, “Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı Ve Hikâyeleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2010, Sayı.87, s. 111

²⁵¹ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2993/elazig-toplu-acilis-toreninde-yaptiklari-konusma>

gerekirse, “Türk insanının tip sosyolojisini şiirle tahlil etmeyi başaran adam.” denilebilir.²⁵²

Erdoğan, bu dizelerle Türk kültüründe millete hizmet edenin onun efendisi olduğunu belirtmiştir. Milleti yönetme işinin bir emanet olarak layıkıyla yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Eski Türklerde hakana milleti yönetme görevini Tanrı verirdi ve bu görev Tanrı’nın emanetiydi. Erdoğan, Eski Türklerde devlet anlayışına işaret etmiştir. On altı büyük devlet kuran atalarını yâd ederek asil kana, binlerce yıllık tarihimize ve Türklerde devlet kavramının ne kadar önemli olduğuna vurgu yapmıştır.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- “Biz 77 milyonla, Türkü, Kürdü, Lazı, Çerkez, Gürcüsü, Abazası, Boşnağı aklınıza ne gelirse, 77 milyon biriz, beraberiz, kardeşiz, hep birlikte Türkiye’yiz. Bayrağımız bir, bu bayrağımıza uzanan eller kırılır. Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır, toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır. Bayrağımız bir, bu bayrağımıza uzanan eller kırılır. Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır, toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır. Üç, 780 bin kilometrekareyle tek vatan.”²⁵³

Devleti yapan insan ile toprak unsurdur. Türklerde devletin toprağı mukaddestir. Bu bir çeşit vatan anlayışıdır. Osmanlı İmparatorluğu’nda da yalnız Türk olanların değil, Türk olmayanların oturdukları topraklar da devletindir.²⁵⁴

Bir kurultayda veya toplantıda kim nerede duracaktır? Bu, Türklerin deyiimiyle bir orun, yani mevki meselesidir. Herkesin/boyların mülkiyet ve hâkimiyetini gösteren bir damga ile yine bir Türk topluluğunun bir sembolü olan bayrak, Türk tarihinin hep bu mitolojik çağlarında oluşmuş, hukukî belgelerdir. Bütün bu töreler topluluk düzeni ve askerî bir disiplin kurmak için konmuş kanunlardır.²⁵⁵

Türk devlet felsefesinde bayrak, istiklâlin sembolüdür. Türk milletinin soyunu, tarihsel kökenlerini ve kültürel niteliklerini sembolize eden bayrak ve sancaklara, Türk

²⁵² Durmuş, Mitat, “Elazığdan Yükselen Ses: Gençosmanoğlu”, *Fırat Şiir Akşamları Göldestesi*, Elazığ 1994, s. 4

²⁵³ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2950/rizede-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma>

²⁵⁴ Bahaeddin Ögel, *age.*, s. 15

²⁵⁵ Bahaeddin Ögel, *age.*, s. 81

milletinin hakikaten çok büyük değer ve mana verdiklerini tarihî kaynaklarda açıkça görmek mümkündür. Zira tarihin her devrinde Türk milleti devletsiz, vatansız ve bayraksız yaşamamıştır. Türk milletinin bütün fertleri, canlarından aziz bildikleri vatan ve bayrak sevgisi konusunda dün olduğu gibi bugün de oldukça hassastır.²⁵⁶

Türk millet kültüründe devlet, milleti temsil eden, onu koruyan siyasi bir kurumdur. Devletin gelişmesi, milletin yüksek seviyede teşkilatlanması devrine denk gelir. Milleti millet eden, onun milli şuurunun, dünya görüşünün şekillenip ortaya çıkmasına yardım eden yalnız devlettir. Halkın maddi ve manevi varlığı devletin varlığına bağlıdır.²⁵⁷

Türkler yüzyıllar boyunca çok sayıda devlet kurmuş bir millettir. Sınırların genişlemesiyle çok sayıda ırk tek çatı altında yaşamaya başlamıştır. Devleti oluşturan en önemli unsurlar; bir toprağın olması, o toprağın üzerinde yaşayan milletin olması ve bir bayrağın olmasıdır. Erdoğan, Rabia simgesinin içeriğine dikkat çekerek bu simgeyle Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde tek devletin olacağını, devletin yalnızca tek bir bayrağın bulunacağını, o devletin toprak bütünlüğünün korunması gerektiğini, aynı çatı altında ne kadar ırk varsa hepsinin devletin içinde tek millet olarak görüleceğini belirtmektedir.

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- “Çankırı'ya ne getirdin söyle bakalım. Bunu sormak Çankırlı kardeşimin hakkı değil mi? Yarenlerin hakkı değil mi? Ahilerin hakkı değil mi? Soralım ya, ne getirdin Allah aşkına söyle, ne yaptın? Eğitimde ne getirdin, sağlıkta ne getirdin, ulaşımında ne getirdin, enerjide ne getirdin söyle. İnanın söyleyecekleri bir şey bulamayacaksınız.”²⁵⁸

Yaren anlamı itibarıyla da dost, arkadaş topluluğu demektir. Yarenlik, araştırmacılar tarafından, "Ahiliğin kalıntısı, Boş zaman faaliyeti, Güvenlik birimi, Orta Asya'da teşekkül eden sosyal kurumun uzantısı" gibi farklı kökenlere dayandırılarak izah edilmektedir. Esasen çalışmalarda ortaya konulan bilgilerden hareketle, fakat farklı

²⁵⁶ Mahmut Enes Soysal, “Tarihsel Süreçte Bayrak Ve Sancaklarımız”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 2010, Sayı. 42, s. 240

²⁵⁷ Fuzuli Bayat, *Dede Korkut Kitabında Yapı, İdeoloji ve Yaratım*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2015, s. 201

²⁵⁸ https://tr.wikisource.org/wiki/Recep_Tayyip_Erdogan_6_Haziran_2011_tarihli_mitinginde_yaptigi

söylemek gerekirse yarenlik, çocukluktan çıkarak delikanlılığa, gençliğe adım atanların, delikanlıların, orta ve üzeri yaştaki erkeklerin katılımıyla oluşturulan bir sosyal kurumdur ve bu kurum her devirde toplumsal, sosyal ve kültürel yapının şekillenmesinde önemli bir işleve sahip olmuştur.²⁵⁹

Yarenlik kültürü Ahilik kültürünün günümüzde yaşayan canlı halidir ve bu kültürün devamlılığı kültürel birikimin taşınmasıyla sağlanmaktadır. Erdoğan Türk kültürün yüzyıllar boyunca süregelen yarenlik kültürüne dikkat çekerek bu kültürün toplum hayatındaki önemine dikkat çekmiştir.

Baykal'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Ar, haya ve utanç bunu yapanlar için önemini kaybeder. İnsanların şerefleri onların umurlarında değildir. Önümüzdeki komployu gerçekleştirenler bunu sapık oldukları için ya da ticari kazanç sağlamak için veya şantaj yapmak için düzenlememişlerdir.”*²⁶⁰

Namusun, iffetin çok ulvî bir ahlaki değer olması ve buna aykırı şekilde davrananların şiddetle cezalandırılması, Türklerin çok eski dönemleriyle temellenmektedir. Türk destanlarına ve tarihine baktığımız zaman bunun örneklerini görebiliriz. “Millî Türk tefekkürünün ilk ve gerçek ürünleri olan Türk destan ve efsanelerinde kadın, daima bir şeref, ahlak, kahramanlık ve fedakârlık sembolü olarak tahayyül edilmiştir.”²⁶¹

Baykal, Türk kültüründeki değerler hiyerarşisine dikkat çekmiştir. Çünkü namus kavramı Türk değerler hiyerarşisinde en yüksek noktaya konmuştur. Aynı şekilde bir kişinin yaptığı yanlış bir eylemden dolayı ar etmesi yani utanma duygusunu göstermesi de toplum tarafından bir kişide olması gereken özellikler arasında görülmüştür.

Tabiat güçleri olarak bilinen natür-mitolojik unsurlar Türk mitolojisinin en eski katmanlarını oluşturmaktadırlar. Zamanla bu mitolojik olgular yeni yeni öğeler kazanarak

²⁵⁹ Mustafa Arslan, “Kula'da Eğlenerek Öğreten Bir Sosyal Kurum: Yaren”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, İstanbul, 2010, Sayı 6, s. 76

²⁶⁰ <https://t24.com.tr/haber/baykalin-istifa-aciklamasinin-tam-metini,77305>

²⁶¹ Necdet Sevinç, “Eski Türklerde Kadın ve Aile”, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1987, s. 11

yenileşme ve değişme sürecinden geçseler de eski yapılarını az da olsa koruyabilmişlerdir.²⁶²

Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan tarihi derinlik ve coğrafi genişlik içinde ortaya çıkan inanışlar süreklilik arz etmiştir. Bu inanışlardan biri de Kızıl elma inanışdır. Bahçeli konuşmalarında halk felsefesinin unsurlarından olan Kızıl elma unsurunda kullanan siyasetçimizdir.

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- “*Kaynağımız Türk ve İslam değerleridir. Kızıl Elmamız Turan'a varmaktadır. Yükümüz ağır, ancak bir o kadar da mübarektir. Bizim Kızıl elma ülkümüz vardır. Türk milliyetçileri için hedef Kızıl elma ülküsüdür, hedef Türkiye'nin muasır medeniyetler seviyesine öz değerleriyle ulaşmasıdır.*”²⁶³

Kızıl elma, Türkler arasında cihan hâkimiyetinin sembolüdür. Bazen Türklerin yaşadıkları bölgeye göre daha batıda, ulaşılması gereken bir yer, bazen de bir ülkenin önemli bir yapısının üzerinde parıldayan altından yapılma bir yuvardır. Bu top zaferin işareti, hâkimiyetin veya fethedilmek üzere seçilmiş yerin sembolü olarak kullanılmıştır. Kızıl elma motifi Türklerde çok eski inançlara ve töreye dayanır. Yenisey Yazıtları'na göre, Barlık suyu boyunca oturan Oğuzları, buradan hep batıya doğru yürüten güç Kızıl elma olmuştur. Bu bakımdan Kızıl elma çok güçlü bir fetih idealinin sembolü olmuştur. Örneğin, Ergenekon Destanı'nda Kızıl elma, Ergenekon'dan çıkma ve eski yurda yeniden sahip olma idealidir. Ulaşılması gereken, ülkeleri ele geçirmek için fetihleri amaç hâline getiren bir semboldür.²⁶⁴

Türk mitolojisinde ulaşılması gereken hedef olarak tanımlayabileceğimiz Kızıl elma, hem fethedilmesi gereken toprakları hem de tüm Türkleri tek çatı altında birleştirme fikrinin sembolü olmuştur. Bahçeli, birçok konuşmasında Kızıl elma kavramını kullanmıştır. Bu kavramın temelinde Türk milletini birleştirme ve Türk cihan hâkimiyetini kurma fikri vardır. Yüzyıllar boyunca Türk toplumu Kızıl elma ülküsünü

²⁶² Fuzuli Bayat, *Türk Mitolojik Sistemi 2*, İstanbul, 2007, s. 153

²⁶³ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/3224/mhp/index.html>

²⁶⁴ Fatih Özdemir, “Kızıl Elma'yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim”, *Türk Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Uluslararası Dergisi*, Ankara, 2008, Sayı.3, s. 505

benimseyerek nesilden nesile aktarmışlardır. Bahçeli bu ülküsünün Kızılelma hedefinin Turan olduğu dile getirerek asil kana ve Türk cihan hâkimiyetine işaret etmiştir.

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“İşsizlerimiz, yoksullarımız merak etmesin, borçlu kardeşlerimiz tasalanmasın; Milliyetçi Hareket Partisi hepsinin imdadına koşacak, hepsinin yardımına Hızır gibi yetişecektir. Vatanın her köşesinde uzanacak el, tutacak dal bekleyenlere Hızır gibi yetişeceğiz.”*²⁶⁵

Anadolu'da var olan en renkli kültlerden biri de Hızır Kültüdür. Farklı birçok coğrafyada yaşayan bu kült, ortak bazı özelliklere sahiptir. Kalbi temiz, iyiliksever insanlara daima yardım eden, dertlere derman olan, hastalara şifa veren ve bitkilerin yeşermesine ve yaşamasına vesile olan yine Hızır'dır.²⁶⁶

Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte değişen dünya görüşleri ve buna bağlı olarak sosyal hayatta meydana gelen değişiklikler, halk bilgisi yaratmalarına yansımıştır. Halk anlatmalarında değişiklik gösteren unsurlar arasında en dikkat çekici olanlardan biri Hızır'dır. Hızır'ın halk anlatmalarındaki kullanımı, bozkurt örneğinde olduğu gibi, bir ihtiyaç sonucu ortaya çıkmış halk anlatmalarındaki yardımcı ruh arketipi, İslami düşünüş tarzıyla yeniden şekillenerek, aksakallı bilge Hızır figürü şeklinde kendini göstermiştir.²⁶⁷

Bahçeli, Türk kültüründe yol gösterici bir tip olan Hızır tipine vurgu yaparak, seçmene Hızır gibi yol göstereceğini, yardımına yetişeceklerini ifade etmiştir. Daha önceki dönemlerde yol gösterici tip kurt iken İslamiyet'le birlikte Hızır tipine dönüşmüştür. Türk kültüründe yol gösterici tipe değinilmiştir.

Demirtaş'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Bize gerçekleri anlatın. Parlamentoları halk kurar ve halk isterse birden fazla parlamento da kurar.”*²⁶⁸

²⁶⁵ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2904/mhp/index.html>

²⁶⁶ Mehmet Surur Çelepi, “Hatay'da Hızır İnanışları”: *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/3 Spring, Ankara, 2009, Sayı. 4, s. 532

²⁶⁷ Mustafa Duman, agm. s. 197

²⁶⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=3GLxcuVieLg>

Parlamentolar yani meclisler devletin yönetme organıdır ve devlete dair kararlar burada alınır. Demirtaş birden fazla parlamento kurulabileceğini ifade ederek halkın çift başlı bir sistemi devreye sokabileceğini belirtmiştir. Bu kavram, Türk devlet anlayışında eşi benzeri olmayan bir kavramdır. Türk devletlerinde devlet tek bir merkezden yönetilir. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Meclis yönetimde söz sahibidir. Lakin birden fazla parlamento Türk toplumunun düşüncesin sisteminde bölünme, parçalanma anlamına gelmektedir. Bu düşünce yapısı Türk toplum kültüründe olmayan, tasvip edilmeyen bir düşüncedir. Türk kültür yapısında karşılığı yoktur.

2.4.4. Halk Mutfağı

Türk insanının da dünyanın en zengin mutfaklarından birini yaratan beslenme ile ilgili bir geleneği vardır. Türk mutfağının zenginliği dünyanın geniş bir alanında etkili olan Türk kültürüne bağlıdır. Ülkemizde yemek yeme alışkanlıkları tarihsel olarak, bölgesel olarak hatta köy, kent gibi yerleşme birimlerine göre de değişiklik göstermektedir. Kökleri çok eskilere dayanan, zenginlik kaynaklarını geniş bir coğrafyaya yayılmasından alan ve çeşit zenginliği olan Türk Mutfak kültürü dünyanın en büyük mutfakları arasında yer almaktadır. Türkiye'de yerel mutfakların özgün etkilerini içinde barındıran köklü ve çok yönlü bir mutfak kültürü yaşamaktadır.²⁶⁹

Türk mutfağının kökleri Orta Asya Türkleri' ne kadar uzanmaktadır. Orta Asya göçebe insanının et ve mayalanmış süt ürünlerini kullanmaları, Mezopotamya'da yetişen tahıllar, Akdeniz çevresinin sebze ve meyveleri, Güney Asya'nın baharatı ile birleşerek zengin bir Türk yemek kültürünü ortaya çıkarmıştır.²⁷⁰

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- “Kars'tan hangel'in, Düzce'den katlamanın, Zonguldak'tan malay'ın, Kilis'ten oruk'un, İzmit'ten pişmaniye'nin, Kırıkkale'den bazlamanın, Şırnak'tan perde pilavının Sinop'tan nokul'un lezzetini getirdiniz.”²⁷¹

²⁶⁹ Muhammet Kemaloğlu, “Terekeme-Karapapak Türkleri Ve Yemek Kültürü”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Erzincan, 2011, Sayı. 4, s. 2

²⁷⁰ Nevin Şanlıer, “Gençlerin Türk Mutfağına Bakış Açısı”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2012, Sayı.94, s. 153

²⁷¹ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/753/mhp/index.html>

Yemek kültürü Türk kültürünün en önemli öğelerinden biridir. Toplumun yeme alışkanlığı yaşayış biçiminin, kültürel özelliklerinin bir göstergesidir. Bahçeli yemek isimlerinden bahsederek Türk kültüründeki mutfak kültürüne dikkat çekmiş ve kültürümüzün önemli bir öğesini dile getirmiştir.

2.4.4.1. Konuk Ağarlama

Toylar ve toplu yemeklerde her ailenin ve kişinin kıyartılan koyunun ya da yapılan yemeğin neresinden yiyebileceği, savaşlarda alınan ganimetlerdeki payının ne olduğu şeklinde düzenlemeler yapan törelerdi. Bu şekilde her grubun yer ve payları belirleniyordu. Toylarda protokol de buna göre düzenlenmekteydi²⁷²

Baykal'ın konuşma metninden alıntı:

- *“İyi insansan kimsenin sana aracılık yapmasına ihtiyaç yoktur. Cennete girerken buradaki gibi protokol yoktur.”*²⁷³

Türklerde devlet yönetiminde belirli protokol kuralları bulunmaktadır ve bu protokol kuralları devlet anlayışında toplumun vazgeçilmez öğesidir. Baykal Türk kültür evreninde devlet anlayışına ve protokol kavramına atıfta bulunmuştur.

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Türk kültüründe çok özel bir yeri ve anlamı olan bu tür kurultay ve şenlikler, inşallah her seferinde daha da büyüyen coşku, heyecan ve katılımlarla yapılacak ve yaygınlaşacaktır. Avrupa'nın dört bir tarafından gelen her insanımızdan bunu istiyor ve bekliyoruz. Geleneklerimizi, göreneklerimizi, örf ve adetlerimizi yaşıyorlar. Milletimizin yaylalarda şenlikler, toylar düzenleme ve bu vesileyle bir araya gelme alışkanlığını sürdürüyorlar.”*²⁷⁴

Türklerin İslamiyet'ten önce Orta Asya'da kendilerine özgü bir yaşama biçimleri ve inançları olduğu gibi, yine kendilerine özgü bayramları ve festivalleri de olmuştur. Bu

²⁷² Bahaeddin Ögel, *age.*, s. 93.

²⁷³ <https://www.memurlar.net/haber/164900/deniz-baykal-kutlu-dogum-haftasinda-konustu.html>

²⁷⁴ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/289/mhp/index.html>

bayramlar ve festivallerin temeli inançla ilgili davranışlara ve toplu yapılan eğlencelere dayanmaktaydı.²⁷⁵

Bahçeli, Türk kültüründe halkın bir araya gelmesini ve kardeşlik bağlarının güçlenmesini sağlayan kurultay ve şenliklere vurgu yaparak milli birlik ve beraberlik kavramının önemini vurgulamıştır.

Akşener'in konuşma metninden alıntı:

- *“Kurultayımıza, toyumuza hoş geldiniz. Türk Milleti'nin umut ışıkları, hoş geldiniz. Yolları kesildikçe büyüyenler, hoş geldiniz. Peygamber efendimizin yolunun yolcuları. Hazreti Ömer'in adaletini rehber edenler. Alparslan gibi kapılar açanlar, Fatih gibi gönül fethedenler, Mustafa Kemal gibi çağı okuyabilenler hoş geldiniz. Şimdi yeni şeyler söyleme zamanıdır. Evet, büyük sorunlarımız var. Ama Türkiye'nin büyük sorunlarını aşacak gücü de var. Milletimizin, sağduyu ve kararlılığı var. Milletimizin, her türlü hegemonyayı değiştirme gücü var.”*²⁷⁶

Devlet meclisi toylar gerek karar alma ve meclis nitelikleriyle ve gerekse dini tören, festival, eğlence ve yarışmalarıyla idari, siyasi, askeri, ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden Türk toplumuna birleştirici ve yararlı hizmetler yapmış kurullar olmuşlardır.²⁷⁷

Toy, devleti idaresinde görevli meclis anlamına gelmektedir. Toy aynı zamanda ziyafet, bayram ve eğlenceli yemeklerdir. Ayrıca eski Türklerde toy kelimesinin yanında kurultay tabiri kullanılmaktadır. Türk kültür evreninde toylar devlet anlayışında önemli bir yer tutar. Toylar kavramı yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelmiş bir kavramdır. Akşener toy kavramıyla Türklerde devlet anlayışına ve kültürüne işaret etmiştir.

²⁷⁵ Erman Altun, “Çukurova Halk Kültüründe Törenler, Bayramlar, Şenlikler”, *Fethiye III. Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı Bildiri Kitabı*, Fethiye 2011, s. 1

²⁷⁶ <https://www.abcgazetesi.com/politika/aksener-yeniden-genel-baskan--meral-aksenerin-konusmasinin-tam-metni/haber-99399>

²⁷⁷ Mehmet Seyitdanlıoğlu, “Eski Türklerde Devlet Meclisi “Toy” Üzerine Düşünceler”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Ankara, 2009, Sayı. 45, s. 8

2.4.5. Türbeler ve Menkıbeleri

Atalar kültü, ölmüş ataları tazim ve onlar için kurbanlar sunma inanç ve âdetidir. Ölen ataların ve özellikle babaların ruhlarının geride kalanlara iyilik ya da kötülüklerinin dokunabileceği inancı, onlara karşı duyulan minnet duygusu, atalar kültürünün temelini oluşturmaktadır. Günümüzde, Anadolu halkı, evliyaların yattığı yerlere (tekke, zaviye, türbe, mezar, hazire, dergâh vb.) gider ve onlardan yardım diler. Bugün hala Anadolu’da varlığını sürdüren, evliya, dede, baba inanışlarının kökenini Atalar kültüne bağlayabiliriz.²⁷⁸

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- *“Türbelerimiz bizim tarihimizin, bizim kimliğimizin, kültürümüzün önemli birer mührüdür, köşe taşıdır. Suriye toprakları içinde bulunan Süleyman Şah Türbesi’ni nakli kubur ile sınırımıza yakın bölgeye taşıdık, yine Suriye içerisinde. Coğrafyamızın dört bir yanına yayılmış olan türbelerimiz, manevi önemlerinin yanı sıra, bu topraklardaki varlığımızın, birliğimizin, dirliğimizin adeta birer anıtlarıdır.”*²⁷⁹

Türk toplumunun yaşadığı kültür coğrafyalarında köklü bir mezar geleneği kültürü vardır. Orta Asya’dan günümüze uzanan tarihimiz boyunca mezarlara saygı göstermenin altında yatan temel felsefe atalarımızı anma, saygımızı gösterme ve onların miraslarına sahip çıkma kültürünü barındırır. Erdoğan, ölümlere saygı gösterilmesini ve mezarlarına sahip çıkılması gerektiğini belirterek Atalar kültüne atıfta bulunmuştur.

Erdoğan’ın konuşma metninden alıntı:

- *“Müslümanların en kutsal ikinci mekânı olan Mescidi Aksa’ya yönelik barbarca saldırı ne yazık ki barış umutlarına çok ağır bir darbe vurmuştur”*²⁸⁰

²⁷⁸ Erman Artun, “Türklerde İslamiyet Öncesi İnanç Sistemleri - Öğretiler-Dinler”, s. 10

²⁷⁹ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2997/ucuncu-muhtarlar-toplantisinde-yaptiklari-konusma>

²⁸⁰ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2960/15-musiad-uluslararası-fuarinin-acilis-toreni-ve-18-uluslararası-is-forumu-ibf-kongresi-kapanis-oturumunda-yaptiklari-konusma>

Mescidi Aksa İslam coğrafyası için önemli kutsal mekânlardandır. Bu mekâna sahip çıkmak hem Türk kültüründe kutsal mekânlara duyulan saygının bir göstergesidir. İnanç unsuruna atıfta bulunulmuş, kutsal mekânların önemine işaret edilmiştir.

2.4.6. Halk Mimarisi

Geleneksel yapılar, tıpkı sözlü kültür ürünleri gibi kendi hikâyelerini anlatma yetisine sahip mekânlardır ve kendilerine özgü kodları, sözsüz bir biçimde görsel olanı kullanarak aktarırlar. Dolayısıyla geleneksel mimarinin görsel okuryazarlık aracılığıyla anlamlandırılabilmesi için söz konusu kültür kodlarının bilinmesi önem taşır.²⁸¹

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Ahlat, Türk tarihinde önemli bir yeri olan Osmanlı'nın da mensubu olduğu Kayı boyunun bir oymağının Anadolu'da yerleştiği ilk şehirdir. Yine Ahlat, Türkler'in Anadolu'ya ilk giriş yıllarından itibaren oturdukları, konakladıkları bir şehir olma yönüyle ayrı bir öneme sahiptir. Türkler'in Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde oluşturdukları çok güzel ve ihtişamlı eserler, bu tarihî şehrimizin içinde yer almaktadır. Ahlat'ta bulunan Eski ve Yeni Kale, çok sayıda kümbet, benzersiz Türk mezarları, Türk kültürünün en değerli hazineleri arasında yerini korumaktadır.”*²⁸²

Ahlat, Türklerin Anadolu'yu yurt edinmelerinden itibaren önemli hafıza mekanlarındandır. Burada bulunan kaleler, kümbetler ve mezarlar kültürümüzün mimari unsurlarındandır. Bahçeli, kadim tarihimize vurgu yaparak mimari unsurlarımızı korumanın ve gelecek kuşaklara miras bırakmanın kültürel bir işlevinin olduğunu vurgulamaktadır.

2.4.7. Töre ve Töre Düzeni

Eski Orta-Asya Türk Hukuku'nda törenin kaynağı her şeyden önce kağanlardır. Bundan başka, kurultaylarda alınan kararlar da törenin bir parçasını oluştururlar. Toplum

²⁸¹ Ezgi Metin Basat, “Görsel Bir Metin Olarak Mimariye Bakmak”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, Sayı. 104, s. 139

²⁸² <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/302/mhp/index.html>

içinde, kendiliğinden ve yavaş yavaş ortaya çıkan gelenek görenek kuralları (Yosun) ise, törenin bir başka kaynağı olarak kabul edilmektedir.²⁸³

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- “Ne diyordu Rahmetli Muharrem Ertaş oğlu Neşet Ertaş’a: “Aşkınan çalışan yorulmaz.” Eğer bu aşkınız varsa, sevdanız varsa, o zaman yorulmazsınız. Ve o zaman bu ülkeyi işte bugün olduğu gibi ayağa kaldırırsınız. Biz de aşk ile çalıştığımız, milletimize aşk ile hizmet ettiğimiz için hala dimdik ayaktayız.”²⁸⁴

Oğul sahibi olmak yetmez, ‘bey baba’sının yerine geçmesi için oğulun da iyi yetişmesi gerekir. Dede Korkut hikâyelerinde, Oğuz beylerinin, yerine geçecek oğulları üzerinde titizlik gösterdikleri, onların eğitimine özen gösterdikleri görülmektedir.²⁸⁵

Babanın görevi, oğlunu toplumsal değerlerden, inançlardan, gelenek ve göreneklerden, ait olduğu toplumun töresinden haberdar etmektir. O, oğlunu eğitir, evlendirir ve otoriteyi sağlar. Böylece devraldığı mirası genç nesillere aktararak kültürel devamlılığı sağlar.²⁸⁶

Türk kültüründe baba, oğul için hem örnek alınan kişi hem de öğretici bir figürdür. Dede Korkut hikâyelerinde de görüldüğü üzere kültürel kodlarımızda oğul, babanın soyunun devamıdır. Bunun için de babanın vazifesi oğlunu iyi bir şekilde yetiştirip, Türk kültürünün kuşaktan kuşağa aktarımının sağlanmasına öncülük etmektir. Erdoğan, aile kültürünü ve eğitimin ailede başladığını vurgulamıştır.

Türk kültür çevresinde köklü bir geleneği olan ant içme farklı şekillerde gerçekleştirilmekteydi. Bunlardan birincisi bireysel anttır. Burada bir ferdin kendi kendine ant içmesi söz konusudur. Bu tür ant içmede ant içen kişi “yalan söylersem”, “sözümde durmazsam” şeklinde sözler söyleyerek andına sadık kalacağını belirtmektedir.²⁸⁷

²⁸³ Aybars Pamir, “Orta Asta Türk Hukukunda Töre Kavramı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 58, Ankara, 2009, s. 371

²⁸⁴ <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2979/kirsehir-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma>

²⁸⁵ İlhan Genç, *Dede Korkut Kitabı Han'ım Hey*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ankara, 2014, s. 24

²⁸⁶ Fatoş Yalçinkaya, “Geleneği Geleceğe Taşıyan Oğullar: Dede Korkut Kitabında Baba-Oğul İlişkisi”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2015, s. 57

²⁸⁷ İlhami Durmuş, “Türk Kültür Çevresinde Ant”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2009, Sayı. 84, s. 103

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metninden alıntı:

- *“Kendisinin tarafsızlığını ihlal etmesi konusunda gerekçe üretebilir. Eğer gerekçe üretecekse yemin etmeyecekti. Namusu ve şerefi üzerine ‘Ben tarafsız davranacağım’ diye yemin etti. Namus ve şeref kavramının bizim toplumumuzda ne kadar önemli olduğunu herkes biliyor.”*²⁸⁸

Türklerin sözlü kültür içerisinde bulundukları dönemlerde Türk boyları, töreler ile yönetilmekteydi. Yazılı hukuka dayanmayan törelerin, yaptırım gücü oldukça güçlüydü. Sözlü kültür içerisinde yaşayan bu atlı göçebe topluluklarda söz namustu, şerefti. Dolayısıyla kişiler bir söz verdikleri zaman, sözüne güvenilirirdi. Dede Korkut Hikâyelerindeki ‘Yalancı Yaltacuk’a bu adın verilmesinin temelinde de, yalan söyleyen, sözünü tutmayan insana, nasıl bakıldığı açıkça vurgulanmaktadır. Eski dönemlerde yemini yerine getirmeyen vücudun, yok olması en büyük ceza iken, günümüz insanı için şeref ve namusunun yok olması, en büyük ceza sayılmaktadır. Dolayısıyla ceza mekanizması toplumsal kurumlara göre değişmektedir.²⁸⁹

Toplumumuzun yazılı olmayan kuralları vardır ve yeminini tutmak bu kurallardandır. Yeminini tutmayan kişi toplum nazarında hoş karşılanmaz ve dışlanır. Kılıçdaroğlu, yeminin namus ve şeref üzerine yapıldığını ve bu yeminin tutulmaması durumunda toplum tarafından iyi gözle bakılmadığını dile getirerek Türk toplumunda var olan yemin/ant kavramına dikkat çekmiştir.

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- *“Fertten başlayarak, aile, akraba, sülale, kabile, boy ve millet gibi iç içe geçmiş sosyolojik halkaların bize göre sonuncusu ve en güçlü bağlayıcısı millet oluşumudur. Türk Milletinin sosyo-kültürel kimliği binlerce yılın, onlarca asrın kaynaşması ile oluşmuştur. Türk dili, Türk töresi ve Türk kültürü etrafında “zaman” harcı ile oluşan bu muazzam bileşenler İslam dini ile şeref ve zenginlik kazanmıştır.”*²⁹⁰

²⁸⁸ <https://www.chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-ntv-canli-yayin-erzurum-20-ocak-2011?q=milli>

²⁸⁹ Gönül, Gökdemir, “Türk Mitolojisinde Yemin-Ant Müessesesi”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, 2004, Sayı. 59, s. 62

²⁹⁰ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/717/mhp/index.html>

Eski Türk devlet geleneğinin dayandığı anayasa, töredir. Töre, Türk kağanlarının milletine ve devletine egemen kıldıkları kanunların toplamıdır. Törenin etkisi, İslamiyet'ten sonraki dönemlerde de devam etmiştir. İslamiyet'ten önceki dönemde Orta Asya Türk devlet ve topluluklarında, töre hukuku ile töre hukuku kökenli kanunlara dayalı siyasal-sosyal bir düzen yürürlükte bulunmuş, devletin düzeni ve toplumun maddi-manevi kültür değerleri bu düzen çerçevesinde şekillenmiştir. Eski Türk hukukunun geleneksel kültür kökenli olması neticesinde ise Türk milletine has bir hukuk kodu ortaya çıkmıştır ki bu hukuk kodu “töre”dir ve töre, eski Türk devlet yönetme geleneğinin iskeleti konumundadır.²⁹¹

Bahçeli'nin konuşma metninden alıntı:

- “*Ant olsun, milletçe kazanacağız. Ant olsun, kan tutkunlarına hayat hakkı tanımayacağız.*”²⁹²

Bir milletin siyasî ve hukukî yönden teşkilatlanmasına devlet adı verilir. Devlet, halk iradesinin yönetime yansımasıdır. Çünkü devlet iradesinin kaynağı millettir. Ancak bu kaynak milletin madde ve ruh değerlerinden ilham alan, damarlarından fışkıran, millî tarih ve gelenekleri kuşatan varlığın adıdır. Tarihe baktığımızda Türklerin, insanlığın ilk gününden itibaren teşkilatlandığını görürüz.²⁹³

Millet, ne yalnız coğrafya, ne ırk, ne dil, ne de din birliğidir. O, günümüzdeki elemanların mazideki köklerini içerisine alır ve geleceğe ait bir iradenin başlangıcını oluşturur.²⁹⁴

Türk milleti tarih sayfasına çıktıkları günden itibaren teşkilatlanmaya başlamış ve her daim devlet çatısı altında birleşmişlerdir. Bahçeli, Türk kültüründe devlet olma kültürüne dikkat çekerek ülkenin bekasının güçlü devlet olmaktan geçtiğini ifade etmiştir.

²⁹¹ Serdar Uğurlu, “Türk Devlet Yönetme Geleneğinde Töre'denÖrf'e Değişim”, *Türk Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Uluslararası Dergisi*, Ankara, 2011, Sayı.6, s. 950

²⁹² <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4405/mhp/index.html>

²⁹³ Metin İşçi, “*Eski Türklerde Devlet ve Demokrasi Anlayışı*”, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/195261>

²⁹⁴ Nurettin Topçu, *İradenin Davası*, Hareket Yayınları, İstanbul, 1968, s.55

2.4.8. Halk Hekimliği

Halkın, olanakları bulunmadığı için, ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne halk hekimliği diyoruz.²⁹⁵

Erdoğan'ın konuşma metninden alıntı:

- *“Lokman Hekim hikâyeleri, bir yandan bu dünyada insanlara şifa sunmak için Allah'ın verdiği nimetlerin peşinde bitmeyen bir arayışı, diğer yandan da ebedi âleme hazırlığın formüllerini anlatır. İbni Sina'nın günümüze gelen eserlerinin bir kısmı tıpla ilgiliyken, asıl büyük yekûnu ise felsefe, ahlak gibi diğer alanlara aittir. İnsan denen varlığı yakından inceleyip de, onu yaratan Rabbimizi tefekkür etmemek, zaten mümkün değildir.”*²⁹⁶

Lokman Hakîm, yani hikmet sahibi Lokman, İslam öncesi Arap toplumundan beri bilinen ve hâlâ hakkında konuşulan ve etrafında hikâyeler anlatılan meşhur bir isimdir. Kuran'da adı Lukman olarak geçer ve oğluna verdiği öğütler anlatılır. Bir süreye ismini vermesiyle İslam coğrafyasında yaygın olarak tanınan, adı çok anılan bir şahsiyettir. Kuran tefsircileri arasında Lokman'ın Peygamber veya veli olduğu konusunda küçük farklı bir yorum olduysa da ağırlıklı görüş, Lokman'ın Peygamber değil hikmet sahibi “filozof-hekim” ve veli kullardan olduğu görüşüdür. Her millet ve medeniyetin sağlık sahasında zirve bir isim çıkartma ihtiyacından doğan ve yaşatılan bir kültü olduğundan, Lokman Hekim, yaygın hikâyelerine bakıldığında, her hikmetli söz, sağlık bilgisi ve hikâyenin atfedilip dayandırıldığı efsane haline dönmüş “hikmet sahibi-aynı zamanda veli” bir kişinin üstüne bina edilmiş özellikle “İslam coğrafyasının bir kültü” olduğunu söyleyebiliriz. Lokman Hekim, sadece Araplar arasında ve Türkiye’de değil Balkanlar, Azerbaycan, Türkmenistan, İran, Özbekistan, ve benzeri kültürler gibi çok geniş bir coğrafyada hekimlikte en ünlü kişi kabul edilmiştir. Mesela, İbn-i Sina gibi tıpta zirve bir

²⁹⁵ Pertev Naili Boratav, *Türk halkbilimi II / 100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1984, s. 122

²⁹⁶ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/basbakan-erdogandan-14-mart-tip-bayrami-mesaji-11208667>

isim, “Zamanın Lokman Hekimi” olarak adlandırılmıştır. Türkmenistan’da İbn-i Sina’ya Lokman Hekim denmesi günümüzde de devam etmektedir.²⁹⁷

Türkler kültüründe Lokman Hekim ve İbni Sina gibi bilginler ve onların öğütleri halk kültüründe benimsenerek kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Erdoğan gerek Türk kültüründe gerekse İslam kültüründe canlı bir şekilde nesilden nesile aktarılan bu kişilerin nasihatlerini hatırlatarak kültürümüzdeki önemine değinmiştir.

Baykal’ın konuşma metninden alıntı:

- “Gençlerimiz coşku içinde, nazar değmesin.”²⁹⁸

Türkçede bakış anlamına gelen Arapça kökenli nazar kelimesi, bakışlarında zararlı güç bulunan bazı insanların bu özellikleriyle bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla canlı üzerinde hastalık, sakatlık, hatta ölüm; nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi şeklinde açıklanmaktadır.

299

İnsanoğlu, eski dönemlerden günümüze kaza, hastalık, ölüm ya da herhangi olumsuz bir etki yarattığına inandığı nazardan korunmak için çeşitli yöntemlere başvurmuş olup, kökü eski inanışlara dayanmakta olan nazardan kurtulma yollarını yüzyıllardır ataların uyguladıkları, onlardan görünüp öğrenildiği şekliyle sürdürülmekte ve bunların tartışmasız nazara iyi geldiğine inanılmaktadır.³⁰⁰

Türk toplumunda beğenilen bir özelliğinden dolayı bir kişinin, bitkinin, çiçeğin ya da hayvanın övülmesinin ardından, nazar değmemesi için, “Nazar değmesin”, “Nazar değmez inşallah” “Allah nazarlardan korusun” gibi sözlerin söylenmesi istenir. Baykal, Türk kültüründe eski Türk inanışlarından nazar değme inanışına atıfta bulunmuştur.

²⁹⁷ Nazım İntepe, “Lokman Hekim Gerçek Kişi Midir, Kült Müdür?”, *Lokman Hekim Dergisi*, Mersin, 2014, s. 28

²⁹⁸ <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/2000/10/>

²⁹⁹ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul, 1997, Gerçek Yayınevi, s. 103

³⁰⁰ Nilgün Çıblak, “Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnancı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar”, *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, Ankara, 20014, Sayı. 15, s. 112.

2.5. El Sanatları Geleneği

Bir ulusun veya ülkenin kültürel kimliğini oluşturan, tanımlayan, destekleyen veya gösteren, bir ulus veya ülkenin “diğer” veya “öteki” olarak gördüğü uluslar veya ülkeler karşısındaki farklılığını ve varlığını belgeleyen, kültür tanımlamasının içine giren ve bütün ulusal yaratıları, kazanımları ve maddesel varlıkları “ulusal kalıt” kavramının kapsamı içinde görebiliriz.³⁰¹

Çalışmanın bu bölümünde “El Sanatları Geleneği” bağlamında Türkiye’de son dönem siyasi parti liderlerinin konuşmalarında geçen halk bilgisi unsurları “El Sanatları, Giyim, Kuşam ve Süslenme” başlıkları altında incelenmiştir.

2.5.1. El Sanatları

El sanatları, dünyada önceleri ulusal kültürün “maddi” boyutu olarak algılanır ve halk ekonomisinin bir parçası olarak görülürken, günümüzde “ulusal kalıt”ın en kolay küreselleşebilir “görsel” ürünleri olarak değerlendirilmekte ve kurumlaşmalar buna göre gerçekleştirilmektedir.³⁰²

Bahçeli’nin konuşma metninden alıntı:

- “*Mardin’den telkarinin, Isparta’dan halının, Bartın’dan tel kırmanın, Trabzon’dan kemeçenin şöhretini getirdiniz. Hoş geldiniz.*”³⁰³

Bahçeli telkârî, halı, tel kırma ve kemeç gibi halkın kültür öğelerine konuşmasında yer vererek, halkın el sanatlarına verdiği değeri dile getirmiştir.

2.5.2. Giyim, Kuşam ve Süslenme

Bireyin bedenini örten, onu dondurucu soğuktan, yakıcı güneşten, çeşitli saldırılardan vb. dış etmenlerden koruyan giyinme, insana has bir özelliktir. Örf ve âdetler, inançlar, coğrafya, yaşam biçimi, estetik anlayış gibi hususlar folklorik bir öğe olan giyim kuşamın şekillenmesinde etkili faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu

³⁰¹ M. Öcal Oğuz, “Küreselleşme ve Ulusal Kalıt Kavramları Arasında Türk Halkbilimi”, *Millî Folklor Dergisi*, Ankara, 2001, Sayı. 50, s. 7

³⁰² M. Öcal Oğuz, “Ulusal Kalıtın Küreselleştirilmesi Ve Türk El Sanatları”, *Millî Folklor Dergisi*, Ankara, 2002, Sayı.54, s. 5

³⁰³ <http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/753/mhp/index.html>

faktörler, milletlerin kendi milli giyimlerini yaratmalarında da mühim bir rol oynamıştır. Tarihî süreç içerisinde milletleri birbirinden ayıran özelliklerden biri olarak giyim kuşam, milli kültür içerisinde yer alan önemli bir maddi kültür ögesi olmuştur.³⁰⁴

Erdoğan'ın konuşma metinlerinden alıntılar:

- *“Benim eşim ve kızlarım inançlı Müslümandır. Kuran'da da bir kadının başörtüsü takması hükmü var. Benim kızım da Kuran'a saygı duyduğu için bu kuralı uyguluyor.”*³⁰⁵
- *“Seninle eğitim, inanç özgürlüğünü konuşuyoruz. Eğer dürüst ve samimiysen 13 Eylül gününden daha erkeni yok, bugünden tezi yok. Biz hazırız. Hemen birlikte oturalım, kararı verelim, adımı atalım.”*³⁰⁶
- *“Kızlarını, halkın yüzde 99'u Müslüman olan Türkiye'de başörtülü oldukları için okutamadığını, şimdi üniversitelerde böyle bir sorun kalmadı.”*³⁰⁷

Kılıçdaroğlu'nun konuşma metninden alıntı:

- *“Ve bir Türkiye düşünün; yok başörtüsüydü, yok eşarptı, yok çarşaftı bunları düşünmeyen. Bayrağımızın dalgalandığı, ezanlarımızın okunduğu bir Türkiye düşünün. Rahatlıkla ibadetlerimizi yaptığımız, birbirimizi kucakladığımız hiçbirini ötekileştirmedığımız bir Türkiye düşünün.”*³⁰⁸

Bireylerin tercih ettiği kıyafetler kendi yaşantı biçimini göstermekle birlikte içinde yaşadığı toplumun kültürünü de gözler önüne sermektedir. Başörtü, eşarp ve çarşaf gibi unsurlar İslamiyet ile birlikte hayatımızda giren maddi kültürel unsurlardandır. Özellikle muhafazakâr bir parti olan AKP lideri olarak Erdoğan, bu konuyu birçok kez gündemine taşımıştır. Kılıçdaroğlu da konuşmasında dini maddi kültürel öğelere vurgu yaparak herkesin özgürce istediği giyim tarzını yansıtabileceğini belirtmiştir.

³⁰⁴ Recep Tek, Dîvânu Lugâtî't Türk'te Giyim Kuşam Kültürü İle İlgili Kelimeler, *II. Uluslararası Kaşgarlı Mahmud Sempozyumu: Bilim Dünyasına Katkıları Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Karabük, 2016, s. 263

³⁰⁵ <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/02/07/siy101.html>

³⁰⁶ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-turban-sorununu-simdi-cozsun-15680218>

³⁰⁷ <https://www.sozcu.com.tr/2013/gundem/erdogandan-turban-aciklamasi-384591/>

³⁰⁸ <https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglunun-zonguldakta-yaptigi-konusma-25-nisan-2011?q=k%C3%BClt%C3%BCr>

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE SON DÖNEM (2000 – 2018) SİYASET DİLİNDE HALK BİLGİSİ UNSURLARININ İŞLEVSEL BOYUTU

Halkbilimi disiplini ve çalışmaları Batı Avrupa’da doğmuş, doğal olarak folklor merakı ve çalışmaları dünyaya buradan yayılmıştır. Halkbilimini, ilk defa 1846’da William Thoms tarafından ortaya atılan ve “popüler antikler” kavramını karşılamak için kullanılan “Folklore” terimi, Türkçe’de “halkıyyat”, “halk bilgisi”, “halk bilimi” ve “halk kültürü” gibi terimlerle karşılanmaktadır. Türk kültür hayatında başlangıçtan itibaren yaratılmış olan Türklere has kültür kalıpları, sosyal hayattaki değişmelere uygun olarak yapılan ilavelerle yeni kalıplar oluşturarak, eskileri geliştirip, bazı değişmelere uğratarak daha sonraki dönemlerde de kendi vadisinde yol almıştır. Buna göre “Halk” kavramı başlangıçtan itibaren oluşturulan ve sürekli geliştirilen, gelenek, görenek, inanç anlayışını devam ettiren veya devam ettirmeye çalışan grupları içine alın aktadır. Bugün de bu kalıplara uygun olarak yeni yaratmalar ortaya koyan ve bu yaratmaları kullanan herhangi bir kişi, bir grup içinde bunları paylaştığında sosyal statüsü veya mesleki etiketi ne olursa olsun halk bilim açısından değerlendirildiğinde halk kavramı içinde yer alır. Sayılarını tespit edemediğimiz bu kültür kalıp ve yapılarının oluşturduğu ve oluşturmaya devam ettiği bilgi, “Halk Bilgisi”dir. Bu bilgiyi kendine has yöntemlerle ele alan ve inceleyen bilim dalı da “Halk Bilimi”dir.³⁰⁹

Halkbilimi çalışmalarına bir kültürel antropolog olan Franz Boas ve İşlevsel kuramın oluşup gelişmesinde önemli rolleri olan öğrencileri vasıtasıyla girmiş ve daha sonraları kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu kuramın kurucuları B. Malinowski (1884-1942) ve A. Reginald Radcliffe-Brown (1881-1955)’ dur. Önde gelen diğer temsilcileri, R. Thurnwald (1869-1954) ve Ruth Benedict (1887-1948)’dir. Kültürel gelenek bir kuşaktan sonrakine aktarılmalıdır. Bu nedenle her kültürde eğitime yönelik yöntemler ve mekanizmalar bulunmalıdır. Her kültürel başarının özü işbirliği olduğuna göre düzen yasa sürdürülmelidir. Her toplulukta töre, ahlak ve yasayı doğrulayan düzenlemeler olmalıdır. Kültürün maddi temeli yenilenmeli ve işler durumda tutulmalıdır. Çünkü işlev

³⁰⁹ Metin Ekici, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Geleneksel Yayıncılık, Ankara, 2018, s.2.

ancak bir ihtiyacın içinde insanların işbirliği yaptıkları, zanaatsal ürünleri kullandıkları ve malları tükettikleri bir etkinlikle karşılaşılması olarak tanımlanabilir.³¹⁰

İşlevsel Halkbilimi Kuramında metin-anlatıcı-mekân ilişkisi; kolektif bellek aracılığıyla sahip olunan doğum, evlenme, ölüm vb. geçiş dönemleri, tarih, coğrafya, inanç, eğlence tarzındaki alt kültür alanları gibi kültürel belleğin temel dinamiklerinde varlığını ortaya koyar. Sosyal değer ve normların belirlediği kültürel kimlikle ortak değerler doğrultusunda birleşme, kültürel bellek aracılığıyla, grup üyelerinde kültürel kimliğin oluşumunu sağlar.³¹¹

Halk edebiyatı yaratmalarının metinlerinden ziyade bu metinlerin oluşturuldukları, yaratıldıkları ve yeniden yaratılıp nakledildikleri bağlamı inceleyen işlevsel kuramın icracı, dinleyici ve bağlam olmak üzere üç ayağı vardır. Bu yaratmaların anlatılma ve söylenmesinin temel nedenleri, anlatıcı veya icracının onu anlatma ve söyleme nedenleri, dinleyicilerin o yaratmayı dinleme, anlama ve kullanma nedenleri vb. işlevsel kuramın temel sorunlarıdır. Bu yaratmalar kimler tarafından, nasıl, neden, nerede yaratılıp nakledilmektedir; kimler tarafından, neden, nasıl dinlenmektedir? Bu yaratmalar nasıl bir sosyal ilişkinin ürünüdür?³¹²

Malinowski, bir folklor unsurunu sadece muhteva, biçim veya yapı yönünden ele almanın yanında onu içinde bulunduğu kültürel sistemin işleyişinde meydana getirdiği işlevi bakımından halkbilimine yeni bir yaklaşım getirmiştir. İşlevsel kuramda bir metin tepki gösterecek bir izleyici kitlesi önünde icra edilmelidir. Yoksa o metnin bir anlamı olmaz. Malinowski “*Şüphesiz metin önemlidir fakat bağlamsız metin ölüdür*” diyerek bir metni anlamada metin kadar metnin üretim ve icra ortamının (context) da önemli olduğunu vurgulamaktadır.³¹³

Halk anlatıları, sözle ifade edilen, anlatılan her şeyi kapsamaktadır. Hem sözlü hem de yazılı olan bütün anlatılar, bu genelleme içinde yer alır. Anlatıcı, anlatmaya değer bulduğu olayı, durumu, bir kişi veya topluluğu hedefleyerek anlatır. Mitoloji, destan,

³¹⁰ Özkul Çobanoğlu, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999, s. 268

³¹¹ Gülin Ögüt Eker, *Bir Modern Dönem Miti: Amerikan Kültürel Belleğinde Rodeo ve Baş Aktörü Kovboy*, Milli Folklor Dergisi, Ankara, 2015, s.122

³¹² William R. Bascom, (Çev. Ferya Çalış), “Folklorun Dört İşlevi.” *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar II*, 2005, s.125

³¹³ Özkul Çobanoğlu, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999, s. 238

efsane, hikâye ve masal gibi anlatılar tarihi derinlik içerisinde halk anlatıları arasında yer almıştır. Bu türlerin toplumlar üzerinde işlevleri vardır.

William R. Bascom'a göre, icrâ edildiği bağlama göre, halkbilim ürünlerinin dört temel işlevi vardır:

1. Hoş vakit geçirme, eğlenme, eğlendirme
2. Değerlere, toplum kurumlarına ve törelere destek verme
3. Eğitim veya kültürün gelecek kuşaklara aktarılarak gelecek kuşakların eğitilmesi işlevi
4. Toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için kaçıp kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizması oluşturma işlevi.³¹⁴

İşlevsel Halkbilimi Kuramı'nın diğer işlevleri Sosyal Motivasyon ve Protesto'dur.

Halk anlatılarının yeni nesle kültürel aktarımı sağlama, vatan ve millet sevgisini aşılama, aile kavramını öğretme, küçükleri koruma, büyüklere saygı, düşünme ve yorumlama becerisi kazandırma, toplumsal değerlere saygı gösterme, birlik ve beraberlik düşüncesini anlatma, devlet olma bilincini kazandırma, aynı bayrak aynı toprak parçası üzerinde vatan sevgisiyle tek çatı altında yaşama olarak sıralanan işlevler, aynı zamanda halk bilgisi ürünlerinin işlevleri olarak da değerlendirilebilir.

Son dönem (2000 – 2018) Türk siyaset dili incelendiğinde; yüz altmış iki metinde halk bilgisi unsuru karşımıza çıkar ve bu metinlerde unsurlar; bir bağlam içerisinde anlatılmaktadır.

AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kullanmış olduğu halk bilgisi unsurlarının toplumsal değerlere, toplum kurumlarına ve törelere destek verme ile eğitim veya kültürün gelecek kuşaklara aktarılarak gelecek kuşakların eğitilmesi işlevi vardır. Erdoğan, muhafazakâr bir partiyi temsil etmesi sebebiyle İslam kültürü unsurlarına daha fazla yer vermekle birlikte Türk kültürü unsurlarından da faydalanmıştır. Erdoğan 2000 – 2015 yılları arasındaki söylemlerinde daha çok İslam unsurlarını kullanmış, 2016'daki darbe girişiminin sonrasında ise Türk kültürü unsurlarına daha çok yer vermeye başlamıştır. Yenikapı mitingi sonrasında MHP ile olan ittifak Yenikapı ruhu olarak

³¹⁴ William R. Bascom, *age.*, s.125

adlandırılmış, bu tarihten itibaren Türk kültüründeki unsurlar konuşmalarda daha sık kullanılmıştır.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ve İyi Parti Genel Başkanı Merak Akşener'in kullanmış oldukları halk bilgisi unsurları, toplumsal değerlere, toplum kurumlarına ve törelere destek verme ile eğitim veya kültürün gelecek kuşaklara aktararak gelecek kuşakların eğitilmesi işlevi bulunmaktadır. Bahçeli ve Akşener milliyetçilik fikrini benimseyen parti çizgisinde olmaları sebebiyle İslam kültürü unsurlarına yer verse de daha çok Türk kültürü unsurlarına yer vermişlerdir. Her iki lider de Türk kültürüne sahip çıkarak konuşmalarında Türk halk bilgisi unsurlarına çoğu kez vurgu yapmışlardır.

CHP eski Genel Başkanı Deniz Baykal hem Kemal Kılıçdaroğlu hem de diğer siyasi parti başkanlarına nazaran halk kültürü ürünlerine daha az sayıda yer vermiştir. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun kullanmış halk bilgisi unsurlarının değerlere, toplum kurumlarına ve törelere destek verme işlevi bulunmaktadır. Alevi inanç temelli kültür unsurlarını yoğun bir şekilde kullanan Kılıçdaroğlu, gerek ait olduğu kültür gerekse seçmen kitlesi açısından Alevi-Bektaşî kültür unsurlarına daha fazla atıfta bulunmuştur.

HDP lideri Demirtaş'ın kullanmış olduğu halk bilgisi unsurlarının toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için kaçıp kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizması oluşturma işlevi bulunmaktadır. Kürt ve Alevi kimliği üzerinde yoğunlaşmış, Türk kültür unsurları ve Sünni inanç unsurlarına çok az sayıda yer vermiştir.

AKP, CHP, MHP, İYİ Parti ve HDP liderleri yaptıkları konuşmalarda partilerinin başkanları ve temsilcileri olarak konuşmaktadırlar. Siyasi liderler, oy oranını artırma sürecinde halkbiliminin toplum veya topluluk hayatındaki birleştirme veya birleşme işlevini ortaya koyarlar. Birleştirme işlevinin yerine getirilmesi halinde oy oranı yüksek olur ve devleti yönetme yetkisi siyasi partilere dolayısıyla parti liderine verilmiş olur. Yaptıkları konuşmaların temel amacı oy almak olduğu için belirledikleri hedef kitleye yönelik olarak konuşmalarını seçmektedirler. Dolayısıyla kullandıkları halk bilgisi unsurları hedef kitleye yönelik unsurlardır. Hepsinin temel hedefi oy oranını almak ve iktidar olmaktır.

SONUÇ

Halk kültürü bir milletin asli karakterini oluşturmaktadır. Türkler, yaklaşık dört bin yıllık mazileri boyunca Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarına yayılmış çok büyük bir millettir. Orta Asya'daki anayurttan Avrupa'ya yaptıkları sürekli göç hareketleri Türklerin aynı zamanda nüfusça olarak da kalabalık olduğunu da gösterir. Türkler nüfuslarının fazla olması ve aktif rol alması dolayısıyla dünya tarihinde önemli rol oynamışlardır. Dolayısıyla bu tarihi süreç içerisinde zengin kültürel birikime sahip olmuşlardır. Bu kültürel birikim kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar ulaşmıştır.

Siyasi liderler halk bilgisi unsurlarına geniş ölçüde yer vermişlerdir. Erdoğan; konuşmalarında fiziki ve tarihi çevreye hassasiyet göstermiş özellikle tarihi çevre konusunda Osmanlı Devleti ile ilgili örneklerle çok sayıda yer vermiştir. Beşeri ve ekonomik yapı hususunda Ahi teşkilatı olmak üzere locaların ve vakıfların devlet düzenine katkısından bahsederek Osmanlı Devlet kültürüne dair örnekler vermiştir.

Sosyal yapı hususunda toplumun en temel yapı taşı olan aile kültürünü ve bu kültürün gerekliliği üzerinde durmuş, aile kültürünün devamının sağlanması hususunda üç çocuk örneğini birçok yerde vurgulamıştır. Erdoğan'ın en çok örnek verdiği konulardan biri de inanç yapısıdır.

Erdoğan 12 Ekim 2003'te partisinin 1. Olağan Kongresinde AKP'yi, muhafazakâr ve çağdaş bir parti olarak dile getirmiştir.³¹⁵ Konuşmaları da aynı eksenle devam etmiştir. Muhafazakâr biri olarak gerek İslami unsurlardan gerekse İslami yaşam özelliklerinden bolca örnekler vermiştir. Toplumumuzun hafızalarında yer etmiş önemli kişilere konuşmalarında vurgu yaparak toplum tarafından sevilen ulu kişileri yâd etmiştir.

Mimari konusunda İslamiyet inancında kutsal olan türbe ve mezarlarla ilgili örnekler vermiştir. Giyim kuşam unsurlarından başörtü konusunda hassasiyet göstererek halkın giyim kuşam tarzına saygı gösterilmesi hususunda vurgulamalar yapmıştır.

Erdoğan törenler konusunda dini günler ve bayramlar konusunda hassasiyet göstermiş, bu günlerde İslami unsurlardan faydalanarak konuşmalarında yer vermiştir. Geçiş dönemlerinden askerlik üzerinde durarak askerlik kavramı üzerinden şehitlik

³¹⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-akp-muhafazakar-eksenli-cagdas-parti-176689>

mertebesinin önemine değinmiştir. Evlenme konusunda aile olmanın temel şartı olarak bu kurumun devamlılığı ve toplumun düzeninin inşası bakımından hassasiyet göstermiştir.

Sözlü edebiyat ürünlerinden atasözleri ve deyimler gibi kültürümüzün mihenk taşı niteliğindeki ürünlerin kaybolup gitmemesi gerektiğini vurgulayarak önemini dile getirmiştir. Didaktik yönleri bulunan masalların yanı sıra yaşam biçimimizi yansıtan halk hikâyelerine, efsanelere, destanlara kıymet vermiş ve konuşmalarında kullandığı görülmüştür.

Türkü, halk hikâyesi ve menkıbeler aracılığıyla sözlü kültürümüzün dilden dile aktararak yaşatılması gerektiğini, teknoloji çağında unutulmaya yüz tutan sözlü edebiyat ürünlerinin canlandırılması gerektiğini ve bu ürünlerin kültürümüzün önemli yapı taşlarından olduğunu dile getirmiştir. Muhafazakâr söylemlerde bulunan Erdoğan, İslami unsurlar başta olmak üzere halk bilgisi unsurlarına konuşmalarında çok sayıda yer vermiştir.

Kılıçdaroğlu, halkın beşeri ve ekonomik yapısı ile ilgili unsurlara, aile yapısına, mezhep kavramlarına konuşmalarında çok sayıda yer ver vermiştir. Ulu kişilerden örneklerle hafızalarımızda yer eden önemli şahsiyetlere konuşmalarında yer veren Kılıçdaroğlu destan ve halk hikâyeleri gibi sözlü edebiyat ürünlerine değinmiştir. Başörtüsü gibi giyim kuşam unsurlarına konuşmalarında yer veren Kılıçdaroğlu, İslami unsurlar da konuşmalarında yer almaktadır. Anadolu ve Anadolu insanının varlığına, yaşama tutunma mücadelesine, haksızlıklara karşı direnişine, ümitlerine, inançlarına, duygularına konuşmalarında yer vermiştir.

Bahçeli, milliyetçi bir parti lideri olarak konuşmalarında Türk milliyetçiliği ve Türk kültürü üzerinde durmuştur. Fiziki ve tarihi çevre özellikleri bakımından devletin Türk devletleriyle ilişkileri ve en eski Türk devletlerinden itibaren var olan unsurlarına bolca yer vermiştir. Töre ve töre düzeni üzerinde de duran Bahçeli, Türk devletinin geçmişten gelen birikimiyle kültürel zenginliğinin devam etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

İslami inanç unsurlarına da konuşmalarında yer veren Bahçeli, Türk – İslam devleti olarak vefa ve dostluk kavramının Türk insanının özellikleri arasında olduğunu

vurgulamıştır. Törenler konusunda hassasiyet gösteren Bahçeli, hem dini hem de milli bayramlar üzerinde durmuştur. Gerek Nevruz gibi özel günlerin gerekse Türk destanlarının Türk milli şuurunu dilden dile aktararak yaşatılması gerektiğini dile getiren Bahçeli Türk – İslam anlayışı çerçevesinde halk bilgisi unsurlarına bolca yer vermiştir. Halk bilgisi unsurlarına fazlaca yer vermesi Bahçeli'nin kültürümüze olan bakışını yansıtır.

Baykal diğer siyasi liderler arasından halk bilgisi unsurlarına konuşmalarında daha az yer vermiştir. Kadının toplumumuzdaki yeri üzerinden aile konusunda hassasiyetle durmuş, toplum için bozulmanın aile yapısının korunmasıyla durdurulabileceğine değinmiştir. Türk aile yapısı ve kadının eski Türk devletlerinden itibaren önemli bir unsur olduğu kavramına yer vermiştir. Türk devlet geleneğinin temel özellikleri ve ant içme kavramıyla ilgili örneklerle de konuşmalarında yer vermiştir.

Akşener, Türk – İslam anlayışı doğrultusunda konuşmalarında halk bilgisi ögesine yer vermiş, gelenekten kopmamıştır. Eski Türk devletleri üzerinden tarihi çevre konusu üzerinde duran Akşener, halkın üzerinde etkili olan ulu kişileri yâd ederek geçmişten günümüze Türk kültürünün önemli şahsiyetlerini vurgulamıştır. Tanrı dağı, Hira dağı gibi önemli mekânlar üzerinde duran Akşener halk bilgisi unsurlarına konuşmalarında önemli ölçüde yer vermiştir.

Demirtaş, halk hikâyeleri ve menkıbelerden hareketle hak ve haksızlık kavramı üzerine durmuş, Alevi-Bektaşî kültürünün unsurlarına değinerek Alevi kültür üzerinden Kürt etnik kimliği ve dili üzerinde durarak Kürt kültürüne ve yapısına değinmiştir.

Kültür evrenindeki zenginliği ortaya çıkaran halk bilgisi unsurları, sosyal hayattaki birlik ve beraberliğin sağlanmasında, ortak değer yargılarındaki bütünleşmenin oluşmasında önemli bir yere sahiptirler. Bununla birlikte sahip oldukları gelenek taşıyıcılığı, yararlılık, sosyal motivasyon, bütünleştiricilik, eğitime, dengeleme, eleştiri, eğlendirme ve denetim mekanizması gibi fonksiyonlarıyla sosyal yapının güçlü tutulmasında da çok önemli roller yüklenmektedir.

Kültürel zenginliğimizin aynası olan, halk kültürünü, halk ruhunu, bakış açısını, yaşam biçimini yansıtan ve kısaca “Somut Olmayan Kültürel Miras” olarak adlandırılan bu mirasın korunması da önemli bir görevdir. Kültürel miras; tarihi geçmişimize tanıklık

eder ve geleceğimizi şekillendirir. Kültürünü koruyamayan ve nesilden nesile aktaramayan bir millet özgünlüğünü yitirme, sıradanlaşma ve dahası müstakil bir yaşam sürme kabiliyetini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Kültürel özgünlüğün korunmasında halk kültürünün önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür.

Küreselleşme, bir taraftan tek düzeliği hızlandırırken diğer taraftan yerel kültüre duyulan ilgiyi arttırdığının fark edenler, bir daha yaratılması mümkün olmayan büyük sözlü kültür mirasının sadece korunarak değil aynı zamanda yayılarak varlığını devam ettirebileceğini unutmamaları gerekir. Çalışmamızda elde ettiğimiz verilerin önemi bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Ortaya çıkan halk bilgisi unsurları Türk kültürünün zenginliğinin göstergesidir. Bu halk bilgisi unsurları, bir milleti millet yapan asli unsurlardır.

KAYNAKLAR

- Akar, Ali (2014). “Türk Sözlükbiliminde Tanımsız Bir Alan: Sövgü Sözleri”, *Dil Araştırmaları Dergisi*, Ankara, s. 27-33.
- Aksan, Doğan (2000). *Her Yönüyle Dil*, Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.
- Aksoy, Ömer Asım (1988). *Atasözleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, C.1., İstanbul.
- Alptekin, Ali Berat (2002). Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Arı, Bülent (2012). “Karacaoğlan’da Ölüm ile İlgili Unsurlar”, *Türkoloji Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 438-452.
- Arslan, Mustafa (2005). “Türk Destanlarında Evren Tasarımı”, *Fikret Türkmen Armağanı*, ed. Gürer Gülsevin, Fikret Türkmen, s. 65-74.
- Arslan, Mustafa (2008). “Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar, *İnceleme – Metinler*”, Zirve Yayınları, Denizli.
- Arslan, Mustafa, Çelepi Mehmet Surur (2008). *Denizli’nin Somut Olmayan Kültürel Mirası*, Boy Yayınları, Denizli
- Arslan, Mustafa, Köktürk, Milay (2009). “Halk Biliminde Teori ve Yöntem Arayışları”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 41, s. 14-28.
- Arslan, Mustafa (2010). “Kula’da Eğlenerek Öğreten Bir Sosyal Kurum: Yaren”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, s. 74-80
- Arslan, Mustafa (2011). “Kültürel Hafıza ve Zamansallık Bağlamında Türk Mitolojisi”, *Türk Yurdu Dergisi*, Sayı. 292, s. 57-65.
- Arslan, Mustafa (2014). “Sözlü Tarih ve Kültürel Bellek Aktarımı Bağlamında Denizli Yöresi Efe Anlatıları”, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, s. 1-18.
- Artun, Erman (1993). “Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri, Bunlardaki Eski Kültür İzleri”, *I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Tahtacılar) Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 25-62.
- Artun, Erman (2010). “Türklerde İslamiyet Öncesi İnanç Sistemleri-Öğretiler-Dinler” <http://docplayer.biz.tr/1243560-Turklerde-islamiyet-oncesi-inancsistemleri-ogretiler-dinler.html>. Erişim Tarihi:07.11.2018
- Artun, Erman (2011). “Çukurova Halk Kültüründe Törenler, Bayramlar, Şenlikler”, *Fethiye III. Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı Bildiri Kitabı*, s. 18-26.
- Aslan, Mehmet (1991). “Osmanlı Saray Düğünlerinde Yağma Geleneği”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı.10, s. 54-57.
- Atalay, Besim (2013). Divânü Lügat-it-Türk Tercümesi, c. III, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Aziz, Aysel (2008). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri ve Yöntemleri* (Dördüncü Basım), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Bakara Suresi 2/154, *Kuran-ı Kerim*

- Bakırcı, Nedim (2018). “Dede Korkut Kitabı’nda Halk Hikâyelerinde Evlilik”, *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı.15, s. 1-20.
- Banarlı, Nihat Sami (1971). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Barkan, Ömer Lütfi (2013). *Kolonizatör Türk Dervişleri*, Hamle Yayınevi, Ankara.
- Bars, Mehmet Emin (2015). “Battal Gazi Destanı’nda Göndergeler ve Anıştırmalar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı.4/1, s. 465-490.
- Basat, Ezgi Metin “Görsel Bir Metin Olarak Mimariye Bakmak”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 104, s. 138-150
- Bayat, Fuzuli (1992). “Türk Mitolojisinde Dağ Kültü”, *Folklor/Edebiyat Dergisi*, Cilt.12, Sayı.46, s. 48-60.
- Bayat, Fuzuli (2007). *Türk Mitolojik Sistemi 2*, İstanbul.
- Bayat, Fuzuli (2015). *Dede Korkut Kitabında Yapı, İdeoloji ve Yaratım*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Bayraktar, Durgun, G, Yaman, H. (2017). "İdeoloji, Dil ve Sembol Bağlamında Medya ve Siyaset", *Akademik Hassasiyetler 4*, s. 39-51.
- Bilgili, İsmail (2018). “Ahi Evran’ın “Letâifu’l-Gıyasiyye” Eseri ve Değerlendirmesi”*Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt.45, Sayı.45, s. 75-86.
- Bogenbayev, Nurbolat, (2014). “Eski Türk Dünya Görüşündeki “Kut” Ve “Karga” Kavramları”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı.103, s. 69-79.
- Bolat, Salih (1994). “Dil ve Medya İlişkisi”, *İletişim Dergisi*, Sayı. 44, s. 76-92.
- Boratav, Pertev Naili (1984). *Türk halkbilimi II / 100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Boratav, Pertev Naili (1997). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul.
- Boratav, Pertev Naili (2013). *100 Soruda Türk Folkloru*, Bilgesu Yayıncılık, Ankara.
- Boyras, Şeref (1998). “Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, VII. Sayı, s. 106-114.
- Bozkurt, Nebi (2001). “Kandil”, *DİA*, XXIV, s. 298-311
- Böke, K. (Editör) (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Dördüncü Basım), Melisa Matbaacılık, İstanbul.
- Chomsky, Noam, (1992). *Medya Gerçeği*, Tüm Zamanlar Yayınevi, İstanbul,
- Çalışkan, Şerife Seher Erol (2016). “Türk Folklorunda Lâkap Verme Geleneği: Bartın Örneği”, *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.14, Sayı.3, s. 103- 126.
- Çelepi, Mehmet Surur (2009). “Hatay’da Hızır İnanışları” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Dergisi*, Sayı.4/3,s. 532-549
- Çelepi, Mehmet Surur (2017). *Türk Kültür Evreninde Toy*, Kömen Yayınları, Ankara.

- Çıblak, Nilgün (2014). “Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnancı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar”, *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, Sayı.15, s. 103-125.
- Çınar, Ali Abbas (2014). “Türk Destanlarında Alp Tipi At”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı.56, s. 153-157.
- Çobanoğlu, Özkul (1999). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Çobanoğlu, Özkul (2000). “Geleneksel Dünya Görüşü veya Halk Felsefesinin Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri Ve Önemi Üzerine Tespitler”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 45, s. 12-14.
- Çobanoğlu, Özkul (2015). “Türk Halk Kültüründe Konuşmalık Türler Bağlamında Sözel Nasihatler, Dua Ve Beddualar”, *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Sayı. 7, s. 1-32.
- Darıcı, Esra (2012). “*Türkiye Türkçesinin Söz Varlığında Yer Alan Kalıplaşmış Sözlerin Politik Söylemdeki Yeri*”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Develi, Hayati, (2006). *Dil Doktoru*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Diñer, Aslıhan (2006). “*Siyaset Dili*”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.
- Duman, Mustafa (2012). “Bozkurttan Hızır’a Türk Halk Anlatımlarında Kılavuz”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı.96, s. 190-201.
- Durbilmez, Bayram (2008). “Nahçıvan Türk Halk İnanışlarında Mitolojik Sayılar”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Dergisi*, Sayı.3/6, s. 212-225.
- Durmuş, İlhami (2009). “Türk Kültür Çevresinde Ant”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 84, s. 97-106.
- Durmuş, Mitat (1994). “Elazığdan Yükselen Ses: Gençosmanoğlu”, *Fırat Şiir Akşamları Güldestesi*, s. 4-11.
- Duymaz, Ali (2010). “Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı Ve Hikâyeleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 87, s. 101-121.
- Ekici, Metin (1999). “Anadolu Sahası Köroğlu Anlatımlarında Kadın Tipler”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı.44, s. 10-17.
- Ekici, Metin (2018). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Geleneksel Yayıncılık, Ankara.
- Elçin, Şükrü (1992). “Ağıt”, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, c. 3. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Ergin, Muharrem (1986). *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Filizok, Rıza (2001). *Anlam Analizine Giriş*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir.

- Fişne, Mücahit (2016). “Ata Sporumuz Güreşe Yönelik Günümüzdeki Toplumsal Bakışın Değerlendirilmesi”, *III. Uluslararası Geleneksel Türk Güreşleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 28-42.
- Genç, İlhan (2014). *Dede Korkut Kitabı Han'ım Hey*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ankara.
- Geray, Haluk (2014). *İletişim Alanından Örneklerle Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Göde, Halil Altay (2011). “Tarihi Yeniden Kurma Kuramı: Veli Baba Üzerine Anlatılan Efsaneler”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı.30, s. 115-127.
- Gökdemir, Gönül (2004). “Türk Mitolojisinde Yemin-Ant Müessesesi”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 59, s. 60-72.
- Gözütok, Türkan (2011). “Eşkiyalık Ve Çakırcalı Mehmet Efe'nin Türk Edebiyatına İzdüşümü”, *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Sayı.21, s. 49-72,
- Gülin Ögüt Eker (2015) “Bir Modern Dönem Miti: Amerikan Kültürel Belleğinde Rodeo ve Baş Aktörü Kovboy”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı.107, s. 122-136.
- Günay, Umay (1992). “İslami Dönemde Türk Toplumunda Kadının Yeri ve Önemi”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı.46, s. 4-9.
- Günay, Umay (1992). *Türk Dünyası El Kitabı “Masal”*. 3. Cilt, Edebiyat, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay, Ankara.
- Günay, Umay (2011). “Türk Kültürünün İletişim, Bilgi ve Kültürel Şifre Taşıyıcısı Olarak Âşık Edebiyatı”, *Somut Olmayan Kültürel Miras Yaşayan Âşık Sanatı Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Haz. M. Öcal Oğuz Selcan Gürçayır, Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER) Yayını, Ankara.
- Güneş, Hüseyin (2017). “Zülfikar: Efsanevi Bir Kılıcın Tarihi Serüveni”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı.86, s. 9-20.
- İlyas, Ahmet (2018). “Yerel Basına Göre 1935-1950 Yılları Arasında Urfa'da Mahalli Ve Milli Bayram Kutlamaları”, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt.8, Sayı. 16, s. 201-215.
- İnan, Abdülkadir (1987). “Al Ruhı Hakkında”, *Makaleler ve İncelemeler*, Türk Tarih Kurumu, I, Ankara.
- İnan, Abdülkadir (1987). “Türk Rivayetlerinde Bozkurt”, *Makaleler ve İncelemeler I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- İntepe, Nazım (2014). “Lokman Hekim Gerçek Kişi Midir, Kült Müdür?”, *Lokman Hekim Dergisi*, Sayı.4/2, s. 27-31.
- Kaya, Doğan (1997). “Dualar ve Beddualar”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı.4, s. 99-121.
- Kayaalp, İsa (2006). *İletişim ve Dil*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2006.
- Kemaloğlu, Muhammet (2011). “Terekeme-Karapapak Türkleri Ve Yemek Kültürü”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı.4/2, s. 415-438.

- Koşum, Adnan (2002). “İslam ve Hukuk Doktrinde Hukuk Devleti ve Hukukun Üstünlüğü”, *DEÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı.16, s. 235-263.
- Oğuz, M. Öcal (1989). “Yunus Neden Kalıcıdır?”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 1, s. 14-15.
- Oğuz, M. Öcal (2001). “Küreselleşme ve Ulusal Kalıt Kavramları Arasında Türk Halkbilimi”, *Millî Folklor Dergisi*, Sayı.50, s. 5-8.
- Oğuz, M. Öcal (2003). “Ulusal Kalıtın Küreselleştirilmesi ve Türk El Sanatları”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 54, s. 5-10.
- Oğuz, M. Öcal (2003). “Halkbilim Çalışmalarının Yeni Dönemi: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, *Milli Folklor Dergisi*, s.247-253.
- Oğuz, M. Öcal (2008). “Soküm’ün Korunması Sözleşmesine Giden Yolda 1989 Tavsiye Kararı”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 80, s. 26-32.
- Oğuz, M. Öcal (2009). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?*, Geleneksel Yayınları, Ankara.
- Oğuz, M. Öcal (2015). “Somut Olmayan Kültürel Miras: Türkiye’de Nevruz/Yenigün”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 65, s. 5-16.
- Ögel, Bahaeddin (1993). *Türk Mitolojisi*, C.1, Türk Tarih Kurumu, Yayınları, Ankara.
- Ökse, Tuba (2006). “Eski Önasya’dan Günümüze Yeni Yıl Bayramları, Bereket ve Yağmur Yağdırma Törenleri”, *Bilig Dergisi*, Sayı. 36, s. 47-68.
- Önal, Mehmet Naci (2009). “Kutsalın Türk Kültüründeki İzleri: Tanrısal Simgecilik”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 84, s. 57-72.
- Önal, Mehmet Naci (2014). “Türk Halk Kültüründe Efe”, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Sayı.2, s. 1-30.
- Özarslan, Selim (2016). “Kerbela Olayının Şii İnançlar Üzerine Etkisi”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı. 36, s 51-71.
- Özdemir, Fatih (2008). “Kızıl Elma’yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim”, *Türk Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Uluslararası Dergisi*, Sayı.3, s. 203-515.
- Özden, Ömer (2006). “Türk Ramazan Kültürü”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı. 30, s. 83-109.
- Özmen, Şule Yüksek (2013). “Türk Kültüründe Yaşlının Yeri Ve Medyayla Yaşlılığın Değişen Konumu”, *Milli Folklor Dergisi*, Ankara, Sayı. 100, s. 110-119.
- Öztürk, Mustafa (2015). “İslamiyetten Önce Türklerde Aile Ve Kutadgu Bilig’de Türk Ailesi”, *Prof. Dr. Abdulkadir Yuvalı Armağanı*, Cilt. 2, s. 899-913.
- Pamir, Aybars (2009). “Orta Asta Türk Hukukunda Töre Kavramı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 58, Sayı.2, s. 359-375.
- Sever, Sedat (1998). “Dil ve İletişim (Etkili Yazılı ve Sözlü Anlatım)”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 31, Sayı. 1, s. 51-66
- Sevinç, Necdet (1987). *Eski Türklerde Kadın ve Aile*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- Seyitdanlıoğlu Mehmet, (2009). “Eski Türklerde Devlet Meclisi Toy Üzerine Düşünceler”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı. 18, s. 1-11.

- Soysal, Mahmut Enes (2010). “Tarihsel Süreçte Bayrak Ve Sancaklarımız”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, s. 209-239.
- Sönmez, Seniha, (2014). “*Türklerde Dağ Kültü İnancı Ve Altay, Tıva Ve Şor Destanlarında Dağ*”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Sümbül, Muzaffer (1997). “Halk Oyunlarının İşlevleri”, *Folklor ve Edebiyat Etnoloji Halkbilim Antropoloji Dergisi*, Sayı. 11, s. 6-18
- Şanlıer, Nevin (2012). “Gençlerin Türk Mutfağına Bakış Açısı”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 94, s. 152-161.
- Şenocak, Ebru (2008). “Göç Ve Ergenekon Destanlarında Mitostan Ütopyaya Yolculuk”, *Türk Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Uluslararası Dergisi*, Sayı. 8/1, s. 2525-2537
- Şimşek, Esmâ (1992). “Ağıtların Halk Edebiyatının Anlatmaya Dayanan Türleri ile Olan Münasebetleri”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 12, s. 55-58.
- Şimşek, Esmâ (2007). “Kültürümüzde Yol ve Bu Bağlamda; “Uzun İnce Bir Yoldayım” Adlı Şiirin Sembolik Çözümlemesi”, *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, Cilt. 5, Sayı. 13, s. 55-69.
- Taşbaş, Erhan (2018). “Kırgızlarda Yedi Ata Kavramı”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı. 29, s. 7-16.
- Tek, Recep (2016). “Dîvânı Lugâtî’t Türk’te Giyim Kuşam Kültürü İle İlgili Kelimeler”, *II. Uluslararası Kaşgarlı Mahmud Sempozyumu: Bilim Dünyasına Katkıları Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s. 261-271.
- Topçu, Nurettin (1968). *İradenin Davası*, Hareket Yayınları, İstanbul.
- Tunç, Semra (2011). “Osmanlı Mühür Sanatı Ve Klasik Türk Şiirinde Mühür”, *Uluslararası Türk Sanat Kongresi Bildiri Kitabı*, Sayı. 8/1, s. 2633-2650.
- Turan, Ahmet Arif (1992). “Nevruz Bayramı ve Kültürümüzdeki Yeri”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 45, s. 68-69
- Türkmen, Fikret (2013). “Kök-Türk Âbidelerinde Millî Kimlik Hassasiyeti”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 97, s. 31-38.
- Uğurlu, Serdar (2011). “Türk Devlet Yönetme Gelenğinde Töre’den Örf’e Değişim”, *Türk Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Uluslararası Dergisi*, Sayı. 6/2, s. 949-972.
- Uygur, Nermi (2008). *Dilin Gücü*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- William R. Bascom (2005) (Çev. Ferya Çalış), “*Folklorun Dört İşlevi.*” *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar II.*, Geleneksel yayıncılık, Ankara
- Yakıcı, Ali (1992). “Türkünün Tarihçesi, Tanımı, Türk Dünyasındaki Yeri”, *Türk Yurdu Dergisi*, Sayı. 269, s. 1-30.
- Yakıcı, Ali (2007). “Halk Anlatılarında Yer Alan Köroğlu Tipleri Ve Âşık Köroğlu’nun Bu Tipler Arasındaki Yeri”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 76, s. 113-123.
- Yalçinkaya, Fatoş (2015). “Gelenegi Geleceğe Taşıyan Oğullar: Dede Korkut Kitabında Baba-Oğul İlişkisi”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 107, s. 60-71.
- Yardımcı, Mehmet (2019). “Geleneksel Kültürümüzde ve Âşıkların Dilinde Kına”, *Bilimsel Eksen Dergisi*, Sayı. 15, s. 91-102
- Yıldırım, Celal (1982). *Kur'an-ı Kerim Meâl ve Tefsiri*, Anadolu Yayınları, İstanbul.

- Yıldırım, Dursun (1992), “Fıkra”, *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, Hüseyin (2010). “Sözlü Kültür Malzemesi Olarak Türkçede Askerlik Jargonu”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 88, s. 112-124.
- Yılmaz, Ayfer (2004). “Türk Kültüründe Kadın”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı. 61, s. 111-123.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://arsiv.ntv.com.tr/news/307174.asp> (06.09.2018).
- <http://arsiv.sabah.com.tr/2005/02/07/siy101.html> (02.01.2019).
- <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/2000/10/> (13.11.2018).
- <http://gazetekarınca.com/2018/06/demirtasin-ikinci-trt-konusmasinin-tam-metni/> (25.12.2018).
- <http://www.chp.org.tr/KonusmaDetayi.aspx?SpeechID=117> (17.02.2019).
- http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/170566/Guzel_Turkcem__Tatli_Dilim.html (09.10.2018).
- <http://www.dorduncukuvvet.com/medya-arastirmalari/2830-haberinsosyolojik-boyutu-kamusal-soylemin-uretimi-ve-kamuoyu-olusumu.html> (22.09.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/erdogan-tusiad-genel-kurulunda-konustu-16813065> (10.11.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bahceliden-ruh-ikizi-benzetmesine-yanit-13662464> (10.11.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/basbakan-erdogandan-14-mart-tip-bayrami-mesaji-11208667> (16.11.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/baykaldan-onemli-aciklamalar-13981646> (05.09.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bulent-arinc-ciftciyi-azarladi-9952065> (08.09.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-3-cocuk-cagrisini-yineledi-12661950> (03.02.2019).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-akp-muhafazakar-eksenli-cagdas-parti-176689> (05.10.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-az-alyorsan-beddua-cok-alyorsan-dua-yap-3583689> (12.11.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-hapishane-gul-fabrika-istedi-16660377> (10.11.2018).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-turban-sorununu-simdi-cozsun-15680218> (07.10.2018).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kilicdaroglu-ergenekon-bassavcisi-degismedi-17421793> (10.11.2018).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kilicdaroglu-roman-calistayina-katildi-16721017> (10.11.2018).

<http://www.karsmanset.com/haber/erdogan-agzi-olan-konusuyor-6039.htm> (10.11.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/129/mhp/index.html> (16.09.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2067/mhp/index.html> (22.09.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2657/mhp/index.html> (13.10.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2678/mhp/index.html> (22.01.2019).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/289/mhp/index.html> (7.12.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/2904/mhp/index.html> (24.09.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/302/mhp/index.html> (09.01.2019).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/3224/mhp/index.html> (12.11.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/333/mhp/index.html> (24.11.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/337/mhp/index.html> (27.11.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4094/mhp/index.html> (16.10.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4405/mhp/index.html> (03.09.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/717/mhp/index.html> (28.09.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/753/mhp/index.html> (02.10.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/76/mhp/index.html> (13.09.2018).

<http://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/878/mhp/index.html> (11.12.2018).

<http://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-almanyada-olay-yaratan-sozunu-tekrarladi-entegrasyona-evet-asimilasyona-hayir-1887306> (11.10.2018).

<http://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-erzurumlulara-seslendi-1336354> (10.11.2018).

<http://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-tiksirincaya-kadar-iciyorlar-1339333> (10.11.2018).

<http://www.radikal.com.tr/fotogaleri/politika/suleyman-demirelin-o-unutulmaz-sozleri-1380519-15/> (03.09.2018).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&aramagts&guid=TDK.GTS.541f6d4774.49579372 (16.12.2018).

<https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/2588/200401633.pdf> (10.11.2018).

<https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> (01.09.2018).

<https://iyiparti.org.tr/meral-aksener-tbmm-grup-toplantisi-12-subat> (16.02.2019).

<https://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-tefsir-1/bakara-suresi-2/ayet-113/diyaret-isleri-baskanligi-meali-1> (24.09.2018).

https://meclishaber.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=47481
(24.09.2018).

<https://t24.com.tr/haber/baykalin-istifa-aciklamasinin-tam-metini-77305> (10.12.2018).

<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201812101036564081-demirtas-allah-muhafaza-az-kalsin-disariyi-boyluyorduk/> (02.03.2019).

<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201905021038930108-erdogan-aile-mefhumu-ortadan-kalkmis-bir-toplum-ne-kadar-zengin-olursa-olsun-ayakta-kalamaz/>
(10.12.2018).

https://tr.wikisource.org/wiki/Recep_Tayyip_Erdogan_6_Haziran_2011_tarihli_mitinginde_yaptigi (14.11.2018).

<https://www.abcgazetesi.com/politika/aksener-yeniden-genel-baskan--meral-aksenerin-konusmasinin-tam-metni/haber-99399> (15.11.2018).

<https://www.aksam.com.tr/siyaset/demirtas-oyle-bir-beddua-etti-ki/haber-246503>
(09.10.2018).

<https://www.aksam.com.tr/siyaset/mhp-lideri-devlet-bahceliden-cumhuriyet-bayrami-mesaji/haber-673716> (16.12.2018).

<https://www.chp.org.tr/haberler/15-temmuz-2017-tarihli-15-temmuz-demokrasi-ve-milli-birlik-gunu-ozel-oturumu-konusmasi?q=milli%C3%BClt%C3%BCr>
(16.12.2018).

<https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglundun-antalyanin-konyaalti-ilcesinde-yaptigi-konusma-25-haziran-2010?q=k%C3%BClt%C3%BCr>
(12.10.2018).

<https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglundun-yenikapida-duzenlenen-demokrasi-ve-sehitler-mitinginde-yaptigi-konusma-7-agustos-2016?q=k%C3%BClt%C3%BCr> (14.10.2018).

<https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglundun-trabzonda-yaptigi-konusma-3-temmuz-2012?q=k%C3%BClt%C3%BCr> (12.10.2018).

<https://www.chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglundun-zonguldakta-yaptigi-konusma-25-nisan-2011?q=k%C3%BClt%C3%BCr> (13.09.2018).

<https://www.chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-haberturk-turkiyenin-nabzi-10-agustos-2010?q=milli> (13.09.2018).

<https://www.chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-ntv-canli-yayin-12-ocak-2011?q=cemevi> (16.12.2018).

<https://www.chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglu-ntv-canli-yayin-erzurum-20-ocak-2011?q=milli> (17.12.2018).

<https://www.cnnturk.com/turkiye/cumhurbaskani-erdogandan-23-nisan-mesaji-7>
(03.11.2018).

<https://www.cnnturk.com/turkiye/kilicdaroglundan-cumhuriyet-bayrami-mesaji>
(03.11.2018).

<https://www.dailymotion.com/video/x6hwl72> (06.09.2018).

<https://www.haberler.com/bahceli-diyarbakir-a-inadina-gidecegim-2768394-haberi/>
(10.11.2018).

<https://www.haberler.com/baykal-dan-cumhuriyet-bayrami-mesaji-haberi/> (03.11.2018).

<https://www.haberler.com/bdp-den-29-ekim-mesaji-3091823-haberi/> (03.11.2018).

<https://www.haberler.com/cumhurbaskanligi-kulliyesi-nde-kadinlar-gunu-8236853-haberi/2> (26.02.2019).

<https://www.haberler.com/cumhurbaskanligi-kulliyesi-nde-kadinlar-gunu-8236853-haberi/> (23.11.2018).

<https://www.haberler.com/demirtas-allah-yalancinin-belasini-versin-mi-7235729-haberi/> (07.09.2018).

<https://www.haberler.com/erdogan-dan-uzun-ince-bir-yoldayim-turkusu-6580266-haberi/> (12.11.2018).

<https://www.haberler.com/meral-aksener-yozgat-mitingi-27-aralik-2017-10392323-haberi/> (16.09.2018).

<https://www.haberturk.com/gundem/haber/1063992-selahattin-demirtas-anne-ve-babasindan-hayir-duasi-aldi> (08.09.2018).

<https://www.haberturk.com/gundem/haber/791128-mhp-genel-baskanini-secti> (12.10.2018).

<https://www.haberturk.com/yasam/haber/611675-her-zaman-yaslilarimizin-yaninda-olduk> (14.10.2018).

<https://www.iha.com.tr/haber-bahceli-keloglan-masallari-anlatiyor-278524/> (17.10.2018).

<https://www.memurlar.net/haber/164900/deniz-baykal-kutlu-dogum-haftasinda-konustu.html> (28.12.2018).

<https://www.memurlar.net/haber/441860/erdogan-bedduaya-lanet-duaya-davet-diyorum.html> (28.12.2018).

<https://www.memurlar.net/haber/685952/kilicdaroglu-ndan-ayhan-ogan-sorusuna-yanit.html> (12.11.2018).

<https://www.memurlar.net/haber/685952/kilicdaroglu-ndan-ayhan-ogan-sorusuna-yanit.html> (16.09.2018).

<https://www.mynet.com/ciceki-hukumet-sunnetcisi-olarak-gonderelim-110100528485> (24.09.2018).

<https://www.ntv.com.tr/turkiye/bir-asik-olduk-pir-asik-olduk,5ohR3zWGLEa68XYZLD2BwQ> (12.11.2018).

<https://www.ntv.com.tr/turkiye/erdogan-sehit-gelsin-de-bagiralimstiyorlar-cIaW0fBOnk2e2OYNQ4qqEw> (16.11.2018).

<https://www.sabah.com.tr/aktuel/2015/03/05/cumhurbaskani-erdogan-yesilayin-torende-konustu> (24.12.2018).

<https://www.sabah.com.tr/aktuel/2017/11/27/cumhurbaskani-erdogandan-teknoloji-bagimlili-kongresinde-flas-aciklamalar> (31.10.2018).

https://www.sabah.com.tr/siyaset/2008/05/04/basbakanin_2005te_diyarbakirdaki_konusmasi (24.09.2018).

<https://www.sozcu.com.tr/2013/gundem/erdogandan-turban-aciklamasi-384591/> (02.09.2018).

<https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/bahceliden-koalisyonu-fikrali-cevap-885216/> (07.09.2018).

<https://www.sozcu.com.tr/2015/gundem/selahattin-demirtasdan-cok-sert-sozler-1011877/> (08.09.2018).

<https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/meral-aksener-anitkabiri-ziyaret-etti-2064264/> (10.10.2018).

<https://www.star.com.tr/politika/selahattin-demirtas-beddua-silahina-sarildi-haber-1020194/> (10.09.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=15585&P5=B&page1=40 (12.10.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/basbakanlarimiz_genelkurulkonusmalari/basbakanlarimiz_cilt9.pdf (24.12.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/basbakanlarimiz_genelkurulkonusmalari/basbakanlarimiz_cilt9.pdf (24.12.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/101917/-tevazu-samimiyet-ve-gayretle-belediyecilikte-yeni-ufuklar-actik-> (16.02.2019).

<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/32298/cumhurbaskani-erdogan-kirikkale-nur-camii-ve-kulliyesinin-acilis-torenine-katildi> (20.11.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/32348/koku-olmayanlar-esen-her-ruzgrin-onunde-suruklenip-gitmeye-mahkmdur> (14.09.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/72200/2023-vizyonu-cercevesinde-kendimize-yeni-kultur-hedefleri-belirlemeliyiz> (12.09.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/89231/istiklalimize-ve-istikbalimize-kast-eden-hic-kimsenin-gozunun-yasina-bakmayiz> (16.10.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/92581/-tanap-butun-avrupa-nin-enerji-guvenligine-katki-yapacak-> (27.10.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/94645/-ulkemizi-rahatsiz-eden-kim-olursa-olsun-hic-dinlemeyiz-vururuz-> (21.12.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2946/karadeniz-teknik-universitesi-2014-2015-akademik-yil-acilis-torende-yaptiklari-konusma> (24.02.2019).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2950/rizede-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma> (17.11.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2952/afganistan-dogan-kislasinda-askeri-personele-hitaben-yaptiklari-konusma> (25.12.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2959/uluslararası-kadin-ve-adalet-zirvesinde-yaptiklari-konusma> (06.02.2019).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29594/zumruduanka-yesilay-enleri-2015-odul-torende-yaptiklari-konusma> (24.09.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29594/zumruduanka-yesilay-enleri-2015-odul-torende-yaptiklari-konusma> (30.09.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2960/15-musiad-uluslararası-fuarinin-acilis-toreni-ve-18-uluslararası-is-forumu-ibf-kongresi-kapanis-oturumunda-yaptiklari-konusma> (07.12.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2963/hattat-hasan-celebiye-saygi-gecesinde-yaptiklari-konusma> (08.11.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2964/seb-i-arus-istanbul-2014-programinda-yaptiklari-konusma> (06.11.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2979/kirsehir-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma> (12.10.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/29893/denizli-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma> (31.10.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2993/elazig-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma> (24.09.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2995/malatyada-toplu-acilis-torende-yaptiklari-konusma> (.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/2997/ucuncu-muhtarlar-toplantisinde-yaptiklari-konusma> (30.10.2018).

<https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/94767/cumhurbaskanligi-goreve-baslama-torende-yaptiklari-konusma> (25.12.2018).

<https://www.tgrthaber.com.tr/gundem/fikrasina-gulunmeyen-demirtas-107419> (01.11.2018).

<https://www.yeniakit.com.tr/haber/bahceli-okyanus-otesinin-beddua-seanslari-189539.html> (16.09.2018).

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksenerin-konusmasinin-tam-metni-175704h.htm> (14.12.2018).

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksener-mecliste-40-ceri-gibi-mucadele-ediyoruz-209945h.htm> (08.12.2018).

<https://www.yenisafak.com/gundem/bahceliden-kurultay-duasi-2106579> (11.11.2018).

https://www.youtube.com/watch?v=_oD9ldqVPOk (11.09.2018).

https://www.youtube.com/watch?v=_qu1JV-anyk (29.09.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=37fXQf6Ev3c> (07.10.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=3GLxcuVieLg> (07.01.2019).

<https://www.youtube.com/watch?v=3GLxcuVieLg> (12.02.2019).

https://www.youtube.com/watch?v=7s8aW_YFINA (03.12.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=cmwnajOEBjQ> (16.11.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=dJGcuQUmJbQ> (12.09.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=KXj-NPPVn-o> (06.09.2018).

https://www.youtube.com/watch?v=Lfi_KGM-bbE (02.09.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=n3xku3zvSRc> (06.09.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=pYZ59RQyHo> (06.12.2018).

<https://www.youtube.com/watch?v=whkfnYNIqKo> (07.10.2018).

ÖZGEÇMİŞ**KİMLİK BİLGİLERİ**

Adı Soyadı : Mehmet GÖKDOĞAN

Doğum Yeri : Isparta

Doğum Tarihi : 01.03.1985

E-posta : mehmetgokdogan@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : Gülkent Lisesi

Lisans : Dumlupınar Üniversitesi

Yüksek Lisans : Pamukkale Üniversitesi Halk Bilimi

Yabancı Dil ve Düzeyi: 60.00

İŞ DENEYİMİ : Denizli İl Emniyet Müdürlüğü'nde görevli Polis Memuru